

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 198

Ediția în limba română

Comunicări și informări

Anul 56

10 iulie 2013

<u>Număr de referință</u>	<u>Cuprins</u>	<u>Pagina</u>
I	<i>Rezoluții, recomandări și avize</i>	
	AVIZE	
	Comitetul Economic și Social European	
	A 489-a sesiune plenară din 17 și 18 aprilie 2013	
2013/C 198/01	Avizul Comitetului Economic și Social European privind efectele economice ale sistemelor electrice create prin aprovizionarea sporită și intermitentă cu energie din surse regenerabile (aviz exploratoriu)	1
2013/C 198/02	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cerul unic european II+ (aviz exploratoriu)	9
2013/C 198/03	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Textilele tehnice, motor de creștere” (aviz din proprie inițiativă)	14
2013/C 198/04	Avizul Comitetului Economic și Social European privind politica UE cu privire la noile interese globale în regiunea arctică — o perspectivă a societății civile	26

RO

Preț:
4 EUR

(continuare în pagina următoare)

III Acte pregătitoare

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 489-a sesiune plenară din 17 și 18 aprilie 2013

2013/C 198/05	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu — Un plan de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale COM(2012) 722 <i>final</i>	34
2013/C 198/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Promovarea sectoarelor culturale și creative pentru creștere economică și crearea de locuri de muncă în UE COM(2012) 537 <i>final</i>	39
2013/C 198/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu — Strategie pentru competitivitatea durabilă a sectorului construcțiilor și a întreprinderilor sale COM(2012) 433 <i>final</i>	45
2013/C 198/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor — Politica externă a UE în domeniul aviației — abordarea provocărilor viitoare COM(2012) 556 <i>final</i>	51
2013/C 198/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 98/70/CE privind calitatea benzinei și a motorinei și de modificare a Directivei 2009/28/CE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile COM(2012) 595 <i>final</i> – 2012/0288 (COD)	56
2013/C 198/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 912/2010 de instituire a Agenției GNSS European COM(2013) 40 <i>final</i> – 2013/0022 (COD)	67
2013/C 198/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1224/2009 al Consiliului de stabilire a unui sistem comunitar de control pentru asigurarea respectării normelor politicii comune în domeniul pescuitului COM(2013) 09 <i>final</i> – 2013/0007 (COD)	71
2013/C 198/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind raportarea evenimentelor de aviație civilă, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 996/2010 și de abrogare a Directivei 2003/42/CE, a Regulamentului (CE) nr. 1321/2007 al Comisiei și a Regulamentului (CE) nr. 1330/2007 al Comisiei COM(2012) 776 <i>final</i> – 2012/0361 (COD)	73

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 489-A SESIUNE PLENARĂ DIN 17 ȘI 18 APRILIE 2013

Avizul Comitetului Economic și Social European privind efectele economice ale sistemelor electrice create prin aprovizionarea sporită și intermitentă cu energie din surse regenerabile (aviz exploratoriu)

(2013/C 198/01)

Raportor: **dl Gerd WOLF**

La 7 decembrie 2012, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, viitoarea Președinție irlandeză a Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Efectele economice ale sistemelor electrice create prin aprovizionarea sporită și intermitentă cu energie din surse regenerabile

(aviz exploratoriu).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 aprilie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 147 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Rezumat

1.1 În avizele sale anterioare și în procesul de elaborare a așa-numitului pachet „20/20/20”, CESE și-a exprimat sprijinul ferm față de sursele regenerabile de energie (SRE).

1.2 Promovarea SRE la nivelul UE are ca obiectiv reducerea emisiilor de CO₂ legate de consumul de energie (contribuind la îndeplinirea rolului pe care îl joacă Europa în ceea ce privește protecția climei), precum și reducerea dependenței de importuri (îmbunătățind securitatea aprovizionării cu energie).

1.3 Utilizarea în proporție tot mai ridicată a SRE intermitente a stârnit o dezbateră intensă cu privire la consecințele tehnice și economice ale unei astfel de creșteri. În urma solicitării Președinției irlandeze, CESE dorește să asigure mai multă claritate și transparență cu privire la această chestiune.

1.4 Odată depășită o anumită proporție din mixul energetic, SRE intermitente necesită anumite elemente suplimentare în

cadrul sistemului energetic: extinderea rețelilor, instalații de stocare, capacități de rezervă, precum și eforturi în vederea unui consum flexibil. Prin urmare, Comitetul recomandă ca aceste elemente care încă lipsesc să fie dezvoltate și instalate în mod hotărât.

1.5 Dacă aceste elemente nu sunt încă disponibile, ocazional este posibil fie ca energia produsă să nu poată fi utilizată, fie ca rețelele și sistemele de control să fie suprasolicitate. Această situație ar avea drept consecințe utilizarea ineficientă a echipamentelor instalate și periclitarea securității aprovizionării cu energie și a viabilității pieței europene a energiei.

1.6 Prin urmare, regulile de alimentare a rețelilor cu energie din surse regenerabile ar trebui (re)definite cu atenție, pentru a se garanta în permanență securitatea aprovizionării și pentru a se asigura că producția de energie electrică din surse regenerabile poate face față cererii.

1.7 Extinderea unităților de producție a energiei din surse regenerabile intermitente necesită în continuare efectuarea unor investiții substanțiale, pentru dezvoltarea și punerea în funcțiune a componentelor lipsă ale sistemului integrat. În special, dezvoltarea și instalarea unei suficiente capacități totale de stocare reprezintă o provocare, o șansă și o necesitate absolută.

1.8 Prin urmare, utilizarea tot mai răspândită a tehnologiilor de energie regenerabilă intermitente ar putea foarte bine să conducă la o creștere semnificativă a costurilor energiei electrice, care, dacă ar fi transferată consumatorului, ar putea determina o majorare considerabilă a prețurilor energiei electrice.

1.9 Deși presupune costuri suplimentare în comparație cu actualele sisteme pe bază de combustibili fosili, un sistem energetic sustenabil care cuprinde în mare parte energie din surse regenerabile este singura soluție pe termen lung pentru viitorul nostru energetic. De asemenea, ar trebui menționat că creșterile costurilor sunt inevitabile, dată fiind decizia de a se include costurile externe și de a se sista subvențiile acordate pentru producția de energie pe bază de combustibili fosili.

1.10 Prin urmare, Comitetul recomandă Comisiei să solicite realizarea unui studiu economic detaliat corespunzător pe tema prezentului aviz, care să ia forma unei analize cantitative a chestiunilor rămase nerezolvate.

1.11 Alte repercusiuni de natură economică ale creșterii prețurilor ar putea fi: (i) un posibil impact negativ asupra competitivității industriei europene și (ii) o povară mai mare în special pentru categoriile sociale dezavantajate.

1.12 Prin urmare, există în continuare riscul de delocalizare a producției în țări din afara UE, unde energia este mai ieftină. Pe lângă faptul că ar putea fi contrară luptei împotriva schimbărilor climatice (relocarea emisiilor de dioxid de carbon), această situație ar submina economia și prosperitatea europeană.

1.13 Având în vedere faptul că s-ar putea ivi costuri suplimentare din cauza unor subvenții și ajutoare inadecvate diferite de la o țară europeană la alta, întreaga problemă a costurilor, inclusiv strategiile de utilizare a energiei alternative, trebuie discutate deschis și transparent, abordându-se și chestiunea costurilor externe ale diverselor sisteme energetice și a interdependenței acestora.

1.14 Prin urmare, sunt necesare o politică energetică comună la nivel european și o piață internă a energiei. Acestea ar putea sta la baza unui cadru legislativ fiabil, care să inspire încredere și să faciliteze investițiile în energie și sistemele paneuropene – obiectivul primordial al eforturilor depuse în vederea creării unei Comunități Europene a Energiei.

1.15 Pentru ca tehnologiile de energie regenerabilă să poată concura pe piețele libere, este nevoie de un instrument de sprijin eficient și mai puternic orientat spre piață, care să servească obiectivelor ecologice, economice și sociale, să reflecte eventualele costuri externe și să cuprindă întreaga UE.

1.16 Un astfel de instrument ar putea fi stabilirea unui preț corespunzător al carbonului, de exemplu, sub forma unei taxe. Comitetul recomandă ca, împreună cu statele membre, Comisia să elaboreze inițiativele politice corespunzătoare pentru un astfel de instrument de sprijin. Ulterior, toate celelalte instrumente de sprijin dedicate intrării pe piață a diverselor surse de energie ar putea fi eliminate.

1.17 Având în vedere caracterul mondial al problemei climei și integrarea economică internațională, este necesar să se acorde mai multă atenție situației economice internaționale și emisiilor de carbon de la nivel mondial. Prin urmare, acordurile globale privind protecția climei sunt de o importanță crucială.

1.18 Un element important al procedurii urmate în continuare ar fi instituirea, în întreaga Europă, a unui dialog public pe tema energiei – și anume dialogul european privind energia –, așa cum reiese din propunerea recent adoptată de Comitet și salutată de Comisia Europeană. În sfârșit, înainte de adoptarea unor decizii definitive cu consecințe pe termen lung, este necesar să se realizeze un studiu pe tema impactului Perspectivei energetice 2050 asupra economiei UE și a competitivității sale pe plan mondial.

2. Introducere

2.1 Comitetul salută solicitarea Președinției irlandeze, care abordează o problemă gravă – o problemă care trebuie încă rezolvată, dacă se dorește realizarea obiectivelor Perspectivei energetice 2050. În avizele sale anterioare și în procesul de elaborare a așa-numitului pachet „20/20/20”, CESE și-a exprimat sprijinul ferm față de sursele regenerabile de energie (SRE).

2.2 În plus, Comitetul a dezbătut chestiuni înrudite cu tema prezentului aviz, cel mai recent în avizul privind „Integrarea energiei din surse regenerabile pe piața energiei” (CESE 1880/2012). CESE s-a pronunțat în favoarea extinderii construcției de instalații pentru convertirea surselor regenerabile de energie în energie electrică, însă în cadrul unui mix energetic echilibrat. Comitetul a recomandat să se acorde o atenție sporită aspectelor economice și sociale și limitării costurilor tot mai crescute, în special prin stabilirea unor prețuri corespunzătoare ale carbonului, care ar trebui să fie singurul instrument utilizat. Prezentul aviz va menține același punct de vedere.

2.3 În ceea ce privește contextul și punctele de plecare ale prezentului aviz, ar trebui subliniate și următoarele aspecte:

— Eforturile depuse până în prezent în vederea prevenirii unei creșteri suplimentare a emisiilor de CO₂ au fost în realitate lipsite de succes (Dieter Helm, *The Carbon Crunch*, Yale University Press, 2012); depășirea pragului de 400 de p.p.m. nu este departe.

— Energia – din ce în ce mai mult sub formă de energie electrică – este motorul societății de astăzi. O întrerupere de lungă durată a furnizării de energie ar avea consecințe foarte grave (*Was bei einem Black-out geschieht*, Studien des Büros für Technikfolgen-Abschätzung beim Deutschen Bundestag, 2011).

- Din acest motiv, securitatea aprovizionării cu energie trebuie să reprezinte o prioritate cel puțin la fel de importantă ca și celelalte criterii ale politicii energetice.
- Consiliul European din februarie 2011 a confirmat obiectivul politic al UE de a reduce emisiile de gaze cu efect de seră cu 80-95% în comparație cu nivelurile din 1990, până în 2050, acesta reprezentând contribuția Europei la protecția climei. În „Foaia de parcurs pentru trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050” [COM(2011) 112 final], elaborată de Comisie, acest obiectiv se traduce printr-o reducere de doar 5% a valorii de referință din sectorul energiei electrice.
- Pentru realizarea obiectivului final al Perspectivei energetice 2050, cu respectarea cadrului stabilit de Directiva privind energia din surse regenerabile, sursele de energie regenerabile vor trebui să preia cea parte a producției din mixul energetic stabilit de fiecare stat membru în parte care nu va fi acoperită de energia nucleară sau centralele electrice care pot capta și stoca CO₂.
- Principala problemă a surselor regenerabile de energie care predomină în prezent – cum ar fi energia eoliană și cea solară – o reprezintă fluctuațiile considerabile înregistrate în producția de energie, care nu poate garanta o capacitate constantă (Friedrich Wagner, *Features of an electricity supply system based on variable input*, Institutul Max Planck pentru fizica plasmei, septembrie 2012). Din această cauză, se fac deja simțite primele probleme, care suscită dezbateri publice și atrag atenția în arena politică și în mass-media.

3. Aspectul costurilor

3.1 Principalul aspect economic cu care se confruntă orice sistem de aprovizionare cu energie este cel legat de costurile pe care le presupun construirea și funcționarea sistemului integrat – de la producătorii de energie la consumatori –, precum și de impactul acestor costuri asupra capacității economice, a competitivității și a sustenabilității sociale.

3.2 În ultimii ani, costurile au crescut semnificativ în toate sectoarele aprovizionării cu energie. Această creștere a afectat sursele de combustibili fosili, precum petrolul sau gazele (în cazul cărora situația a fost agravată din cauza impozitelor și a altor taxe), noile centrale nucleare, din cauza costurilor suplimentare semnificative generate de sistemele de securitate și, îndeosebi, sursele regenerabile de energie, din cauza subvențiilor substanțiale și a mecanismelor de sprijin pe care acestea le necesită pentru a putea intra pe piață. În plus, sistemul integrat presupune și costuri indirecte rezultate din dezvoltarea rețelelor, furnizarea în mod regulat a energiei și capacitatea de rezervă, precum și costuri externe, care variază de la o tehnologie energetică la alta.

3.3 Date fiind diferitele subvenții acordate și/sau diferitele impozite percepute în fiecare stat membru în parte pentru sursele de energie individuale, este foarte dificil și complicat să se realizeze o imagine de ansamblu asupra costurilor diverselor surse de energie, care să cuprindă întreaga Europă. Acest aspect va fi abordat din nou în observațiile din capitolul 4.

3.4 În acest capitol, vor fi dezbătute costurile preconizate în cazul creșterii cotei surselor de energie regenerabile intermitente, înainte de a trece la următorul capitol, care cuprinde o analiză a altor repercusiuni economice ce ar putea apărea în viitor, precum și o serie de recomandări cu privire la acțiunile care se impun. Deși și costurile altor surse de energie pot înregistra creșteri, deși previziunile pe marginea evoluției viitoare a combustibililor fosili – atât în ceea ce privește utilizarea lor, cât și în ceea ce privește costurile asociate – sunt în mare parte influențate de dezbaterile referitoare la potențialul gazelor și petrolului de șist și la diferențele considerabile înregistrate de preț la energie între statele membre ale UE și alte țări, ca, de exemplu, SUA, și, deși acest element ar putea constitui un factor important la punerea în balanță a avantajelor economice și a riscurilor pe care le presupune utilizarea din ce în ce mai răspândită a surselor regenerabile intermitente, capitolul de față se concentrează asupra costurilor preconizate ale utilizării sporite a surselor regenerabile de energie intermitente.

3.5 Desigur, această examinare are un caracter experimental, deoarece la ora actuală nu există nicio analiză independentă sau consacrată care să furnizeze un model cu adevărat exhaustiv al costurilor energiei și care nu doar să ia în considerare toate externalitățile cunoscute, ci și să recunoască impactul semnificativ al evoluțiilor recente asupra descoperirii și producției de combustibili fosili neconvenționali. În sfârșit, înainte de adoptarea unor decizii definitive cu consecințe pe termen lung, Comisia ar trebui să solicite realizarea unui studiu economic privind impactul Perspectivei energetice 2050 asupra economiei UE și a competitivității sale pe plan mondial. În cadrul acestuia, ar trebui examinată și utilitatea socioeconomică a surselor regenerabile de energie.

3.6 Costurile externe joacă un rol-cheie în dezbaterile privind diferitele surse de energie (în special energia nucleară). Tehnologiile de energie regenerabilă pot fi, de asemenea, asociate cu anumite riscuri (de exemplu, spargerea barajelor, materiale toxice) și costuri externe (de exemplu, ocuparea unor suprafețe mari de teren). Totuși, o analiză cantitativă a acestor factori și a interdependenței lor (de exemplu, din cauza centralelor energetice de rezervă care utilizează combustibili fosili) depășește obiectul prezentului aviz, însă acest aspect ar trebui abordat în cadrul dezbaterilor viitoare.

3.7 Dacă va crește în continuare utilizarea surselor regenerabile de energie intermitente, costurile sistemice indirecte vor depăși costurile directe ale „unităților de producție a energiei electrice”. Deși costurile directe ale acestor „unități de producție” au scăzut considerabil între timp, ele nu mai sunt competitive dacă nu sunt subvenționate și contribuie încă la creșterea facturii de energie. Totuși, importanța factorilor de cost suplimentari ai sistemului integrat de aprovizionare cu energie la care se face referire mai jos va fi considerabil mai mare numai în momentul în care va crește cota energiei din surse regenerabile. Aceste aspecte sunt explicate mai detaliat în cele ce urmează.

3.8 **Randamentul fluctuant.** Energia eoliană și cea solară sunt produse numai când bate vântul, respectiv când strălucește soarele. Prin urmare, instalațiile utilizate pentru a transforma sursele regenerabile de energie intermitente în energie electrică au un randament maxim un număr limitat de ore pe an – durata de utilizare a puterii instalate este în jur de 800-1 000 de ore în cazul celulelor fotovoltaice (Germania), aproximativ

1 800-2 200 de ore în cazul energiei eoliene produse pe uscat și aproximativ de două ori mai mult în cazul celei captate în larg. De exemplu, în Germania, potrivit datelor privind energia din 2011 publicate de Ministerul Federal al Economiei, producția de energie în 2011 a celulelor fotovoltaice și a turbinelor eoliene a fost puțin peste 10%, respectiv aproape 20% din totalul anual care poate fi obținut în ipoteza unei producții constante. În schimb, centralele electrice cu combustibil fosil și centralele nucleare pot realiza randamente mult mai mari (80-90%) în raport cu consumul anual mediu (adică 7 000 de ore la capacitate maximă), permițând utilizarea acestui potențial drept capacitate de bază.

3.9 Capacitatea excedentară. Aceasta înseamnă că, pentru a înlocui randamentul anual mediu al surselor „convenționale” de energie (combustibili fosili sau nucleari) cu surse regenerabile de energie intermitente, capacitatea de producție va trebui mărită cu un factor cu mult peste încărcarea anuală maximă; vor trebui puse și menținute în funcțiune unități de producție cu capacitate excedentară, precum și instalații suplimentare de transport/distribuție considerabile. Numărul acestora va trebui să fie și mai mare din cauza pierderilor de energie în timpul stocării și reutilizării.

3.10 Două cazuri tipice. Consecințele acestei necesități pot fi ilustrate prin două situații tipice. Pe de o parte, avem situația în care, în perioada în cauză, majoritatea „unităților de producție” furnizează energie electrică (**ofertă excedentară**) și, pe de altă parte, situația în care funcționează numai un număr mic și insuficient (**cerere excedentară**).

3.11 Oferta excedentară. Având în vedere necesitatea unor capacități excedentare, în momentul în care energia electrică generată de energia eoliană sau solară depășește capacitatea rețelei și cererea curentă din partea consumatorilor prezenți, avem următoarele trei variante: fie producția este parțial oprită (acesta însemnând că o parte din potențialul randament energetic rămâne neutilizat), fie rețelele sunt suprasolicitate, fie (dacă există instalațiile necesare) surplusul de energie electrică poate fi stocat, urmând a fi furnizat consumatorilor în momentul în care randamentul eolian sau solar devine insuficient. Prin posibilitățile de consum flexibil, se preconizează o atenuare a problemei (punctul 3.16).

3.11.1 Suprasolicitarea rețelei și securitatea aprovizionării cu energie. Energia produsă în centralele energetice eoliene și/sau solare germane supraîncarcă deja ocazional rețelele de transport existente din țările vecine (mai ales Polonia, Republica Cehă, Slovacia și Ungaria) (EurActiv, 21 ianuarie 2013), constituind o sursă de iritare ce periclitează funcționarea rețelei și generează costuri suplimentare din cauza măsurilor de remediere și a investițiilor necesare în sistemele de protecție (precum regulatoarele de fază). Există riscul de a se depăși toleranța în mod semnificativ și de a pune grav în pericol securitatea aprovizionării.

3.11.2 Stocarea. Pentru (i) a proteja sistemul de rețea împotriva supraîncărcării ca urmare a ofertei excedentare rezultate din supracapacitățile enorme ce reprezintă rezultatul inerent al utilizării tot mai frecvente a surselor regenerabile de energie intermitente și pentru (ii) a stoca această energie în vederea utilizării ulterioare, dezvoltarea și instalarea unei suficiente capacități totale de stocare reprezintă o provocare, o șansă și o necesitate absolută.

3.11.3 Factorul de pierdere în timpul stocării. Deși centralele hidroelectrice de stocare înregistrează cele mai mici pierderi de energie și sunt utilizate pe scară largă de mai multe decenii, din cauza unor factori economici și naturali și a necesității acceptării din partea opiniei publice, posibilitățile utilizării mai extinse și suficiente a unor astfel de sisteme în Europa sunt foarte limitate în prezent. Alte sisteme de stocare destinate utilizării pe scară largă sunt încă în fază de dezvoltare. Previțiunile sugerează că energia electrică provenită din instalațiile inovatoare de stocare a energiei va costa cel puțin de două ori mai mult decât energia electrică nestocată (Niels Ehlers, *Strommarktdesign angesichts des Ausbaus fluktuierender Stromerzeugung*, 2011), ceea ce reprezintă un factor de pierdere de cel puțin doi. În special în acest domeniu există o foarte mare nevoie de cercetare și dezvoltare.

3.11.4 Instituirea unui sistem integrat de aprovizionare cu energie electrică trebuie să fie o prioritate. În consecință, pentru a continua extinderea unităților de producție a energiei din surse regenerabile intermitente, va trebui să se acorde mai întâi prioritate construirii și punerii în funcțiune a elementelor lipsă din sistemul integrat, în special a infrastructurilor de transport și a sistemelor de stocare adecvate, precum și a sistemelor pentru utilizarea flexibilă.

3.11.5 Măsurile preliminare. Dacă se dorește menținerea alimentării prioritare în rețea, acest lucru trebuie să se întâmple în așa fel încât să nu se depășească toleranța rețelelor, cererea să poată fi satisfăcută din producția de energie electrică din surse regenerabile și să nu se pună în pericol securitatea aprovizionării cu energie. În caz contrar, va fi necesară o revizuire a regulilor pentru alimentarea prioritară a rețelelor.

3.12 Cerere excedentară. Având un randament fluctuant, sursele regenerabile de energie pot avea doar o contribuție limitată la „capacitatea garantată”, adică la garantarea asigurării consumului anual de vârf. DENA (agenția germană pentru energie) estimează (*Integration EE*, DENA, 2012) că această contribuție se situează între 5 și 10% în cazul energiei eoliene și la doar 1% în cazul energiei solare (în comparație cu 92%, în cazul centralelor pe bază de lignit). Aceste proporții pot varia într-un sens sau altul, în funcție de poziția geografică a fiecărui stat membru în parte și de condițiile climatice care îl caracterizează.

3.13 **Centrale de rezervă.** Aceasta înseamnă că centralele electrice convenționale (centrale electrice de rezervă) vor fi necesare în continuare pentru a compensa randamentul insuficient de energie din surse regenerabile și pentru a asigura o capacitate fiabilă și ajustabilă. Aceste centrale convenționale rămân esențiale până în momentul în care vor fi disponibile suficiente instalații inovatoare de stocare a energiei electrice. Unele tehnologii convenționale nu mai sunt rentabile, deși ele sunt necesare pentru a se asigura stabilitatea funcționării rețelei. Dacă aceste centrale de rezervă utilizează combustibili fosili (și nu, de exemplu, hidrogenul obținut prin electroliză, utilizând energie electrică din surse regenerabile), va fi mai dificilă realizarea obiectivelor Perspectivei energetice 2050.

3.13.1 **Menținerea unor capacități de rezervă.** În comparație cu centralele electrice „normale”, care furnizează o capacitate de bază, centralele de rezervă sunt utilizate mai puțin intens în timpul anului și, eventual, sunt mai puțin eficiente și presupun costuri variabile mai mari. Prin urmare, de-a lungul ciclului de viață, acestea necesită cheltuieli mai mari decât centralele electrice obișnuite. În prezent, se analizează stimulentele economice necesare pentru crearea capacităților de rezervă necesare (Veit Böckers et al., *Braucht Deutschland Kapazitätsmechanismen für Kraftwerke? Eine Analyse des deutschen Marktes für Stromerzeugung*, Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung, 2012).

3.14 **Echilibrarea diferențelor regionale.** Pe lângă centralele de rezervă și tehnologiile de stocare, există și posibilitatea echilibrării diferențelor regionale care apar între oferta excedentară și cererea excedentară în anumite perioade, ca, de exemplu, când bate vântul în nord-vestul Europei, însă nu și în sud-est. Totuși, dacă se recurge la această opțiune, trebuie ca regiunile intens expuse vântului la un moment dat să aibă o capacitate excedentară suficientă pentru a satisface cererea din regiunile lipsite de vânt în acel moment și ca ambele regiuni să fie interconectate printr-o infrastructură de transport adecvată.

3.15 **Extinderea rețelelor de transport al energiei electrice.** Întrucât cea mai mare parte a capacităților de generare a energiei electrice din surse regenerabile alimentează rețelele de mică și medie tensiune, acestea vor trebui dezvoltate și consolidate. Transformatoarele și sistemele de control („rețelele inteligente”) vor trebui adaptate noului rol pe care îl vor juca rețelele de distribuție. De asemenea, este imperios necesar să se realizeze investiții în rețelele de înaltă tensiune, întrucât insuficiența interconexiunilor (de exemplu, între nordul și sudul Germaniei) cauzează fluxuri de energie neprevăzute, care periclitează securitatea funcționării sistemelor de transport. Această situație se datorează în parte faptului că majoritatea instalațiilor de energie eoliană nu sunt amplasate suficient de aproape de locurile în care sunt concentrați consumatorii sau capacitățile de stocare; pe de altă parte, extinderea capacităților ar putea facilita o sincronizare mai bună în Europa în vederea substituirii parțiale a instalațiilor de stocare și a capacităților de rezervă.

3.15.1 Prin urmare, pentru asigurarea unei utilizări rentabile a potențialului energiei din surse regenerabile concomitent cu garantarea securității aprovizionării cu energie, va fi necesară o extindere amplă a rețelilor existente de energie electrică la nivel local, național și transnațional-european, pentru a se optimiza utilizarea producțiilor fluctuante de energie.

3.16 **Gestionarea cererii și electromobilitatea.** Transferul cererii din perioadele de vârf în cele obișnuite („stocarea funcțională a energiei”), inclusiv electromobilitatea, reprezintă o altă opțiune care ar putea contribui la amortizarea efectelor intermitenței. Există aplicații electrice care s-ar preta la un astfel de transfer, ca, de exemplu, instalațiile de aer condiționat, sistemele de răcire și de încălzire, electrolizatoarele și furnalele electrice de topire. Electromobilitatea prin intermediul vehiculelor pe baterii ar putea fi o altă opțiune în acest context. Ar trebui să se stabilească ce stimulente financiare, combinate cu utilizarea de contoare inteligente, ar putea încuraja clienții să pună la dispoziție capacitatea corespunzătoare.

3.17 **Costurile sistemului per ansamblu.** În mod inevitabil, economia per ansamblu – cu alte cuvinte consumatorii (și/sau contribuabilii) – va trebui să suporte costurile totale ale utilizării surselor regenerabile de energie intermitente. Acestea cuprind costurile totale ale cel puțin două sisteme de aprovizionare cu energie electrică: pe de o parte, un parc de centrale electrice pentru energia din surse regenerabile, care în mod inevitabil necesită o capacitate excedentară semnificativă, care trebuie utilizată, și, pe de altă parte, un parc de centrale electrice cu capacități de rezervă convenționale, instalații de stocare a energiei, noi capacități de transport și gestionare a cererii pentru consumatorii finali. Desigur, aceste costuri trebuie contrapuse costurilor asociate cu utilizarea continuă a combustibililor fosili (a se vedea punctul 3.3) și posibilităților subvenționate pentru producția de energie electrică din surse neregenerabile.

3.18 În măsura în care nu există alte motive, trebuie menționat faptul că, în țările în care există sisteme proactive de susținere pentru SRE intermitente, ca, de exemplu, Germania și Danemarca, prețurile la energia electrică de uz casnic sunt deja în prezent cu cca 40-60% mai mari decât media în UE (Eurostat 2012). Prin urmare, utilizarea tot mai răspândită a tehnologiilor de energie regenerabilă intermitente în conformitate cu obiectivele Perspectivei energetice 2050 va conduce la creșterea costurilor energiei electrice, care, dacă ar fi transferată consumatorului, s-ar putea traduce, potrivit unei prime estimări, printr-o majorare considerabilă a prețurilor energiei electrice. A se vedea, în acest context, recomandarea de la punctul 3.5.

3.19 Primul răspuns la întrebarea Președinției irlandeze este așadar că intensificarea producției de energie electrică din surse regenerabile intermitente, în conformitate cu obiectivele Perspectivei energetice 2050, va conduce la creșterea considerabilă a costurilor pe care vor trebui să le suporte utilizatorii de energie electrică. Până în prezent, debaterile publice nu au acordat, în general, suficientă atenție costurilor sistemului

integrat, concentrându-se în schimb pe costurile alimentării (intermitente) a rețelei cu energie de la instalațiile de producție, care, potrivit estimărilor, reprezintă jumătate din costurile totale.

4. Factori economici

Având în vedere cele de mai sus, aspectul cel mai important care trebuie luat în considerare în etapa următoare îl reprezintă măsurile ce trebuie luate astfel încât (i) creșterea corespunzătoare a costurilor să fie cât mai scăzută cu putință, (ii) impactul acesteia să fie acceptabil, (iii) să fie în avantajul puterii economice a Europei și (iv) să se garanteze siguranța aprovizionării.

4.1 Sistemul energiei din surse regenerabile per ansamblu. Pentru a se împiedica irosirea evitabilă a resurselor financiare și creșterea suplimentară a prețurilor la energie, trebuie să se acorde prioritate planificării, dezvoltării și instalării componentelor necesare ale sistemului integrat – instalații de stocare, rețele și centrale de rezervă – pe o scară suficient de mare pentru a pregăti terenul pentru implementarea altor surse regenerabile de energie intermitente. Exemplul Germaniei și reacția țărilor învecinate ilustrează ce se întâmplă când nu se ține seama de la bun început de acest principiu.

4.1.1 Condiții pentru furnizorii de energie. Aceasta înseamnă că trebuie instalat un astfel de sistem integrat de energie din surse regenerabile, care să deservească întreaga UE, pentru a se evita revizuirea regulilor de alimentare a rețelilor (a se vedea punctul 3.10.5). De exemplu, furnizorii de energie electrică din surse regenerabile intermitente ar putea avea obligația de a urma un program de „producție pentru ziua următoare”. Această sarcină ar putea fi facilitată prin potențialele sinergii cu sistemele de încălzire și răcire centralizată, precum și cu sistemele de transport.

4.2 În cadrul dezbaterii pe tema următoarelor măsuri care se impun, ar trebui să se facă distincție între diferite categorii, perioade și zone de acțiune (chiar dacă acestea sunt corelate), de exemplu:

- securitatea aprovizionării cu energie ca prioritate absolută și permanentă,
- limitele rețelilor, atât la nivel de transport, cât și la nivel de distribuție,
- politici comune la nivelul UE versus măsuri naționale individuale,
- în materie de politică economică: implicațiile creșterii costurilor, ciclurile de amortizare, inovarea, încrederea investitorilor, costurile energiei în procesul de producție, întreprinderile și transporturile, economia de piață versus economia de comandă,

— în materie de politică socială: ocuparea forței de muncă (fără subvenționare încrucișată), prețul energiei pentru consumatorii particulari,

— calendar: pe de o parte, este nevoie de un plan până în 2020-2030, însă, pe de altă parte, este necesară o perspectivă pentru perioada de după 2050. Schimbările numeroase și concretizarea lor necesită timp. Acțiunile pripite pot duce la greșeli,

— marjă de manevră pentru inovații și testarea lor,

— pe plan internațional: (i) în raport cu clima/creșterea emisiilor de CO₂ și (ii) în raport cu politica economică și cu competitivitatea europeană, relocarea emisiilor de dioxid de carbon.

4.3 Lista de priorități. La analizarea posibilelor măsuri, trebuie să se acorde mai multă atenție tendințelor și datelor de la nivel mondial, să se întocmească o listă clară de priorități pentru obiectivele-cheie și să se reducă tendința tot mai frecventă spre intervențiile normative nearmonizate din partea guvernelor diferitelor state membre (a se vedea punctul 4.7). În schimb, ar trebui creat un climat de încredere, care să atragă interesul posibililor investitori din sectorul privat. Următoarele puncte abordează câteva aspecte ale acestei probleme.

4.4 O abordare globală. Obiectivul primordial al politicii europene în materie de energie și climă ar trebui să fie adoptarea măsurilor adecvate și transmiterea mesajelor corespunzătoare într-un mod care să conducă pe cât posibil – în ciuda eșecurilor de până în prezent (Copenhaga, Cancun, Durban, Doha) – la reducerea la minimum a creșterii concentrațiilor de CO₂ la nivel mondial, la consolidarea competitivității economice europene pe piețele mondiale și la scăderea cât mai mult cu putință a costurilor energiei pe piețele europene. Având în vedere că protecția climei reprezintă o problemă mondială, o abordare exclusiv eurocentrică este înșelătoare. Asumarea unui rol de „pionierat” ar conduce la realizarea de investiții și crearea de locuri de muncă, dar, în același timp, ne-ar submina poziția de negociere și percepția asupra realității.

4.5 Transparența, societatea civilă și interesele consumatorilor. Dacă se dorește implicarea constructivă a societății civile în aceste procese (TEN/503) și punerea în aplicare a unor politici energetice care servesc mai bine interesele consumatorilor, trebuie să existe mai multă deschidere, iar europenii de rând și factorii de decizie trebuie familiarizați mai îndeaproape cu datele și corelațiile de natură cantitativă. Realizarea acestui deziderat este adesea îngreunată de argumentele și informațiile unilaterale prezentate de diferite părți interesate privilegiate, care ascund aspectele negative ale pozițiilor lor. Comitetul salută concluziile Consiliului în acest sens (Concluziile Consiliului privind energia din surse regenerabile, 3 decembrie 2012), dar, în același timp, dorește să solicite elaborarea unor politici de informare mai ambițioase și mai deschise.

4.6 Dialogul european privind energia. Un element important al procedurii urmate în continuare ar fi instituirea, în întreaga Europă, a unui dialog public pe tema energiei, așa cum reiese din propunerea recent adoptată de Comitet (TEN/503) și salutată de Comisia Europeană. Implicarea publicului și înțelegerea și acceptarea de către populație a diferitelor schimbări prin care va trebui să treacă sistemul nostru energetic în următoarele decenii sunt esențiale. În acest sens, CESE, prin membrii săi și prin organizațiile pe care le reprezintă, care reflectă societatea europeană, este bine poziționat ca interlocutor pentru cetățenii și părțile interesate din statele membre și poate stabili un program cuprinzător, care să integreze democrația participativă și acțiunile concrete.

4.7 Comunitatea europeană a energiei. Comitetul își reafirmă angajamentul față de o comunitate europeană a energiei (CESE 154/2012). Numai o astfel de comunitate poate să reprezinte în mod eficient pozițiile și interesele Europei în relațiile cu partenerii internaționali și să profite la maximum de condițiile regionale și climatice existente. În plus, acesta este singurul mod în care pot fi coordonate și îmbunătățite regulile și instrumentele naționale de sprijin, deseori contradictorii, și în care poate fi gestionată și implementată în mod optim dezvoltarea rețelei în Europa.

4.8 Piața internă a energiei. O comunitate europeană a energiei presupune existența unei piețe interne libere a energiei (CESE 2527/2012), care include și energia din surse regenerabile. Aceasta poate garanta, având în vedere transformarea completă a sistemului de aprovizionare cu energie prevăzută în Perspectiva energetică 2050, că producția de energie electrică poate să facă față necesităților consumatorilor într-un mod cât mai economic cu putință și că se pot face investiții la timpul potrivit, în locurile potrivite (de exemplu, în regiunile cu climatul potrivit), cu utilizarea celor mai economice tehnologii de generare a energiei electrice. Prin urmare, energia din surse regenerabile trebuie integrată într-o piață internă europeană a energiei, care să funcționeze în conformitate cu principiile pieței libere.

4.8.1 Energie competitivă din surse regenerabile. Pentru ca energia din surse regenerabile să devină competitivă pe piața energiei, emisiile de CO₂ cauzate de combustibilii fosili trebuie să se reflecte suficient de bine în prețuri, prin utilizarea unui instrument adecvat și coerent de stabilire a prețurilor sau de piață. Astfel, energia din surse regenerabile ar trebui să devină „competitivă” pe termen mediu. Introducerea unor prețuri nereglementate la energia electrică și stabilirea unor prețuri adecvate ale carbonului (de exemplu, taxe) ca stimulente pentru investiții ar trebui să fie suficiente în acest sens. Pe lângă taxele adecvate pentru utilizarea rețelei, acestea ar trebui să reprezinte o condiție necesară și suficientă pentru realizarea de investiții în centralele electrice de rezervă, instalațiile de stocare și gestionarea cererii la timpul potrivit, în locurile potrivite și în cantități suficiente. În aceste condiții, ar mai fi necesare subvenții numai pentru activitățile de cercetare, de dezvoltare și demonstrative legate de noile tehnologii.

4.9 O abordare precaută în materie de partajare a costurilor. Deși creșterea prevăzută a costurilor energiei electrice este de-abia la început, deja se dezbate sau chiar se pun în practică măsuri în cazuri excepționale. Pe de o parte, așa cum a solicitat Comitetul⁽¹⁾, grupurile sociale cu venituri mici ar trebui protejate de sărăcia energetică. Pe de altă parte, sectoarele industriale cele mai energointensive trebuie protejate împotriva creșterii costurilor la energie, pentru a nu fi subminată competitivitatea lor globală; în caz contrar, acestea și-ar muta locul de producție în afara Europei, în țări în care energia este mai ieftină. Această situație nu ar fi, cu siguranță, în folosul cauzei climatice (relocarea emisiilor de dioxid de carbon) (TEN/492).

4.9.1 Totuși, una dintre repercusiunile acestei situații este că IMM-urile și grupurile sociale cu venituri medii vor trebui să suporte în plus povara costurilor de care sunt scutite anumite sectoare.

4.10 Evitarea dezindustrializării. Accentuarea dezindustrializării în UE ar trebui evitată. În prezent, dezindustrializarea creează iluzia că eforturile depuse de Europa în vederea reducerii emisiilor de CO₂ dau roade. Însă ceea ce se întâmplă în realitate este o formă camuflată de relocare a emisiilor de dioxid de carbon: dacă produsele vor fi fabricate în afara Europei, cum s-a întâmplat în trecut, „amprenta de carbon” asociată va rămâne sau ar putea fi chiar agravată.

4.11 Mai multă cercetare și dezvoltare în locul unor lansări pe piață pe scară largă pripite și premature. Nu trebuie estompată distincția dintre cercetare, dezvoltare și activitățile demonstrative, pe de o parte, și lansarea și sprijinirea pe piață pe scară largă, pe de altă parte, în caz contrar existând, printre altele, chiar riscul apariției pe piață a unor situații nefavorabile, ce ar putea împiedica inovarea. Subvențiile excesive pentru energia fotovoltaică [de exemplu, în Germania (Fronzel et al. *Economic Impacts from the Promotion of Renewable Technologies*. Energy Policy, 2010)] nu au contribuit la dezvoltarea unui sistem competitiv în UE (Hardo Bruhns și Martin Keilhacker, *Energiewende – wohin führt der Weg*, Politik und Zeitgeschichte, 2011). În prezent, beneficiem de panouri solare mai ieftine nu datorită Europei, ci datorită Chinei! Prin urmare, trebuie să ne concentrăm pe elaborarea tuturor opțiunilor potențial viabile în materie de energie cu emisii scăzute de dioxid de carbon, în special a surselor care pot să contribuie la capacitatea de bază, cum ar fi energia geotermală și fuziunea nucleară. Nici în Europa, nici în restul lumii nu vom fi rezolvat definitiv problema energetică până în 2050!

4.12 Oferirea unor stimulente pentru investiții. Având în vedere actuala criză și necesitatea dezvoltării unui sistem de aprovizionare integrat, este necesar să se realizeze de urgență investiții în noi tehnologii și infrastructuri. Aceste investiții contribuie la creșterea optimismului, la crearea de locuri de muncă și la restabilirea unui climat de încredere. Același lucru este valabil pentru majoritatea investițiilor în tehnologiile cu emisii reduse de dioxid de carbon, precum sursele regenerabile

⁽¹⁾ JO C 44 – 11.02.2011, p. 53-56

de energie, dar sub rezerva respectării anumitor limite și condiții, dintre care unele au fost menționate mai sus în prezentul aviz. În special la elaborarea politicilor ar trebui să se evite introducerea unor cerințe care impun utilizarea unor tehnologii anume, deoarece acestea ar putea conduce din nou la o alocare greșită a unor resurse financiare limitate (a se vedea mai sus).

4.13 Recomandări generale. Recomandarea generală este așadar de a se revizui cadrul reglementărilor și condițiilor și de a se asigura că acestea creează un climat care stimulează cercetarea, încurajează investițiile, favorizează inovarea, sprijină piața internă și nu periclitează securitatea aprovizionării cu energie. Subvențiile trebuie să se axeze pe cercetare, dezvoltare și activități demonstrative în materie de tehnologii și sisteme. În același timp, singurul sprijin pentru competitivitatea surselor regenerabile de energie pe piață ar trebui să se acorde numai prin aplicarea criteriului costurilor de evitare a CO₂ (stabilirea prețului carbonului) (CESE 271/2008). Totodată, trebuie eliminate toate subvențiile pentru utilizarea combustibililor fosili.

4.14 Concurență loială pe plan mondial. Pentru a se asigura că această abordare contribuie suficient la abordarea provocărilor climatice mondiale fără a crea industriei europene dezavantaje concurențiale suplimentare pe plan internațional, țările din alte părți ale lumii trebuie să depună de urgență eforturi similare sau să cadă de acord asupra unor obiective comune realiste, în vederea asigurării unor condiții de concurență echitabile și comparabile la nivel mondial. În pofida dezamăgirilor de până acum, Comitetul sprijină eforturile susținute depuse de UE în vederea realizării acestui obiectiv.

4.15 Europa singură. Cu toate acestea, dacă aceste eforturi eșuează, rămâne întrebarea cât timp își poate permite UE să continue să lupte singură și să depună eforturi pentru realizarea unor obiective radicale, fără a-și submina grav propria putere economică, lipsindu-se astfel chiar de resursele de care are nevoie pentru a face față schimbărilor climatice – inevitabile în acel caz – și tuturor repercusiunilor economice și politice ale acestora.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cerul unic european II+ (aviz exploratoriu)

(2013/C 198/02)

Raportor: **dl Jacek KRAWCZYK**

La 24 ianuarie 2013, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

„Cerul unic european II+”

(aviz exploratoriu).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 aprilie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 188 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Finalizarea proiectului „Cerul unic european” (SES) face parte integrantă din procesul de îmbunătățire a competitivității și a creșterii economice în UE, prin consolidarea în continuare a pieței unice. Obiectivul său este de a asigura condiții mai bune, mai eficiente și mai fiabile pentru călătoriile aeriene ale cetățenilor europeni.

1.2 Continuarea crizei în sectorul aviatic al UE și în special în transporturile aeriene impune implementarea urgentă a SES. Este deosebit de important ca serviciile de management al traficului aerian (ATM) să fie aduse la un nivel de eficiență în materie de performanță, economie, calitate, securitate și protecția mediului, comparabil cu cele mai bune practici la nivel global.

1.3 Consecvent cu poziția exprimată în avize anterioare (TEN/451 din 20.6.2011 și TEN 354/355 din 21.1.2009), CESE recunoaște pe deplin necesitatea unei implementări cuprinzătoare și în timp util a inițiativelor SES și SESAR (programul de cercetare privind managementul traficului aerian), în cadrul de aplicare convenit inițial, în 2004 și respectiv în 2009. Instrumentele juridice oferite Comisiei Europene de regulamentele UE sunt suficiente în acest sens. Din cauza continuării crizei în sectorul aviatic al UE, în special în domeniul transportului aerian, obiectivele pentru 2025 ar putea fi reconsiderate.

1.4 CESE regretă că majoritatea statelor membre pentru care s-au definit obiectivele de performanță nu le-au realizat, fără să sufere nicio consecință juridică reală. De asemenea, CESE regretă că inițiativa privind blocurile funcționale de spațiu aerian (FAB) nu a reușit în cea mai mare parte să dea rezultate, iar termenul-limită obligatoriu de 4 decembrie 2012 nu a fost respectat.

1.5 În acest context, CESE salută planul Comisiei de a da un impuls suplimentar SES printr-o inițiativă nouă, așa-numita SES II+.

1.6 CESE consideră că revizuirea cadrului legislativ SES actual ar trebui să se concentreze nu doar asupra evoluției instituționale și a îmbunătățirii clarității juridice, ci și asupra consolidării următoarelor elemente:

- componente de sus în jos care să completeze abordarea de jos în sus;
- un mod mai eficient de asigurare a punerii în aplicare a SES în mod substanțial și în timp util, prin sancțiuni în caz de neconformare;
- separarea serviciilor auxiliare de management al traficului aerian, deschiderea acestora către o concurență mai extinsă și către forțele pieței;
- definirea unor obiective care urmăresc, în egală măsură, calitatea serviciilor și consolidarea eficienței;
- o mai mare implicare a utilizatorilor spațiului aerian.

1.7 Sectorul transportului aerian din UE este într-o situație economică foarte dificilă, care a condus deja la pierderea a mii de locuri de muncă. Implementarea SES și îmbunătățirea eficienței sale sunt așadar importante și pentru protejarea locurilor de muncă în această verigă a lanțului de creare a valorii economice în aviație. Cel de-al 5-lea pilon al SES este esențial în acest sens, pentru a se aborda în mod adecvat provocările legate de ocuparea forței de muncă, mobilitatea lucrătorilor, schimbările în managementul personalului și formarea profesională. În consecință, dialogul social ar trebui consolidat și ar trebui să privească dincolo de sectorul ATM definit în sens strict, să fie deschis participării altor parteneri sociali în afară de reprezentanții furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP) și să-și extindă domeniul de aplicare, pentru a lua în discuție consecințele sociale pentru lucrătorii din sectorul ATM, companii aeriene, aeroporturi, precum și modalitățile de protejare a locurilor de muncă în industria aviatică a UE privită în sens mai larg.

1.8 Statele membre, inclusiv cele care au întârzieri în implementarea SES, ar trebui să-și prezinte strategiile privitoare la dezvoltarea pe viitor a sectorului lor de transport aerian.

1.9 CESE consideră că înaltul nivel de siguranță pe care l-a atins aviația UE ar trebui să rămână de o importanță primordială. Este esențial să se asigure că acțiunile necesare pentru realizarea obiectivelor economice susțin în continuare dezvoltarea nivelului de siguranță.

2. Introducere

2.1 Finalizarea proiectului „Cerul unic european” (SES) este parte integrantă din procesul de îmbunătățire a competitivității și a creșterii economice în UE prin consolidarea în continuare a pieței unice. SES urmărește să îmbunătățească eficiența generală a modului în care este organizat și gestionat spațiul aerian european. Aceasta include reducerea costurilor, îmbunătățirea siguranței și a capacității și limitarea efectelor asupra mediului. Obiectivul său este de a asigura condiții mai bune, mai eficiente și mai fiabile pentru călătoriile aeriene ale cetățenilor europeni.

2.2 Din recentele rapoarte ale Eurocontrol (raportul comparativ pe 2010 privind analiza cost-eficiență în ATM-ul european, proiectul de raport pe 2011 pe același subiect, proiectul de raport al comisiei de evaluare a rezultatelor Eurocontrol) rezultă că perioada 2007-2011 a fost martora a numeroase schimbări. Prin urmare, nu ar trebui realizată nicio analiză a variației globale în raportul cost-eficiență fără a lua în considerare principalele evenimente din această perioadă.

2.3 În 2010, costul anual generat de fragmentarea spațiului aerian european s-a ridicat la 4 miliarde EUR. Acesta include 19,4 milioane de minute de întârziere din cauza managementului fluxului de trafic aerian (ATFM); în plus, fiecare zbor a fost în medie cu 49 km mai lung decât ruta de zbor directă. La nivel european, costul economic pe oră de zbor compozită a crescut ușor între 2006 și 2009 (cu 1% pe an în termeni reali); apoi a crescut în mod semnificativ în 2010 (cu 4,6% în termeni reali), scăzând în 2011 (cu 4,3%), înainte de prima perioadă de referință SES II. În 2010, costurile de furnizare a serviciilor ATM/CNS au scăzut cu 4,8% în termeni reali, scădere care a fost contrabalansată de o creștere bruscă a costurilor unitare ale întârzierilor ATFM (77,5%), care ulterior, în 2011, au scăzut cu 42%.

2.4 De o importanță deosebită este variația semnificativă a costurilor totale suportate de companiile aeriene pentru serviciile de navigație aeriană, care în 2010 au variat de la 849 EUR la 179 EUR, deci de aproape cinci ori. În plus, cei mai mari cinci furnizori de servicii de navigație aeriană (ANSP), toți operând în condiții economice și operaționale relativ similare, prezintă diferențe semnificative în privința costurilor unitare, care au variat de la 720 EUR la 466 EUR. Această distribuție reprezintă un semnal clar că ATM nu este optimizat în Europa

2.5 Rezultatele sistemelor SES I și SES II (introduse în 2004 și respectiv 2009), demonstrează faptul că principiile și direcția generală a inițiativei SES sunt valabile și că eforturile făcute pentru a optimiza normele ATM încep să dea roade. Cu toate acestea, aceste sisteme au relevat și o serie de deficiențe, în mare parte din cauză că statele membre nu au reușit să ofere o prezentare clară a priorităților lor actuale din domeniul aviației. Gama lor de priorități acoperă probleme cum ar fi crearea de valoare adăugată pentru utilizatorii spațiului aerian, maximizarea veniturilor lor proprii din operațiunile aeriene, precum și utilizarea aviației ca instrument de dezvoltare regională și micro-economică. Ca urmare, furnizarea de servicii de navigație aeriană în Europa prezintă încă deficiențe majore în ceea ce privește eficiența și calitatea, dar nu există nici o explicație clară cu privire la această situație. În plus, se dovedește că aranjamentul instituțional actual nu este cel optim, observându-se numeroase suprapuneri, lacune și lipsa unei orientări comune a diferitelor părți interesate. Prin urmare, cadrul instituțional al SES trebuie să fie consolidat.

2.6 SESAR este componenta tehnologică a SES. Potrivit unui studiu realizat de întreprinderea comună SESAR, impactul macroeconomic al SESAR ar putea genera PIB suplimentar în valoare de 419 miliarde EUR pentru economia europeană și ar crea aproximativ 320 000 de locuri de muncă. Finalizarea programului SESAR va necesita investiții majore din partea tuturor participanților la lanțul de creare a valorii economice în aviație, investiții care sunt dificil de justificat dacă nu se obțin randamente acceptabile pe baza unei implementări sincronizate a elementelor terestre și aeriene, inclusiv din partea utilizatorilor spațiului aerian, a ANSP și a aeroporturilor Cadrul instituțional trebuie să evolueze pentru a asigura implementarea cu succes a SESAR; în același timp toate părțile care cooperează trebuie să realizeze studii solid argumentate privind raportul cost-beneficii, pentru a stabili succesiunea proiectelor de investiții de-a lungul întregului lanț de creare a valorii economice în aviație.

2.7 Prin urmare, Comisia Europeană intenționează să emită un pachet legislativ (SES II+), care să se bazeze pe inițiativele existente în domeniul SES și să urmărească să îmbunătățească în continuare eficiența costurilor, capacitatea, siguranța și calitatea legiferării.

2.8 Pe baza informațiilor primite de la Comisia Europeană, inițiativa SES II+ va avea următoarele scopuri:

- să îmbunătățească performanța scăzută a serviciilor ANS prin revitalizarea blocurilor funcționale de spațiu aerian (FAB), să asigure finanțarea pentru implementarea SESAR, să actualizeze sistemul ATC de tarifare, să modernizeze tehnologia, ducând la bun sfârșit programul SESAR, și stabilească obiective de performanță mai eficiente;
- să îmbunătățească actualul cadru instituțional, care s-a dovedit că nu este cel optim, printr-o varietate de măsuri, cum ar fi: concentrarea reglementărilor economice la nivelul Comisiei Europene, în timp ce AESA ar deveni responsabilă pentru reglementările tehnice și supraveghere; recunoașterea Eurocontrol ca un organism de sprijin pentru aceste instituții, actualizarea guvernantei „administratorilor de rețea” și clarificarea cadrelor SES și AESA prin eliminarea suprapunerilor și, în final, înființarea a unei agenții europene a aviației (AEA), care să cuprindă toate aspectele implicate în supravegherea industriei aviatice europene - inclusiv aspecte tehnice, economice și de siguranță;
- să reformeze instrumentele de reglementare într-un singur act legislativ coerent;
- să invite statele membre să adapteze Eurocontrol la noul mediu instituțional.

3. Observații generale

3.1 În conformitate cu avizele sale anterioare TEN/451 (20/06/2011) și TEN 354/355 (21/01/2009), CESE sprijină pe deplin necesitatea unei puneri în aplicare în timp util și

cuprinzătoare a inițiativelor Cerul unic european UE și SESAR: sentimentul de urgență ar trebui să fie mult mai acut, deoarece situația economică a multor companii aeriene europene este în prezent foarte proastă.

3.2 CESE se așteaptă ca punerea în aplicare a pachetului SES să fie finalizată integral în cadrul convenit inițial în 2004 și respectiv în 2009. Instrumentele juridice puse la dispoziția Comisiei Europene de reglementările UE sunt suficiente în acest sens.

3.3 În acest context, CESE salută planul Comisiei de a da un nou impuls inițiativei SES. Pentru toate statele membre ale UE va fi esențial să-și onoreze angajamentele politice anterioare pentru a încheia la timp punerea integrală în aplicare a SES. De asemenea, este de o importanță fundamentală ca pe durata întregului proces de implementare Comisia Europeană să demonstreze responsabilitate și un leadership puternic.

3.4 Având în vedere rezultatele relativ slabe ale punerii în aplicare a SES în urma intrării în vigoare a SES I în aprilie 2004 și a SES II în decembrie 2009, CESE consideră că revizuirea cadrului juridic actual al SES nu ar trebui să se concentreze numai asupra evoluțiilor instituționale, ci și asupra consolidării următoarelor elemente:

- componente de sus în jos pentru a completa abordarea de jos în sus;
- prezentarea clară a strategiilor statelor membre, în special a celor care ar putea contraveni punerii în aplicare a SES;
- consolidarea unei puneri în aplicare substanțiale și în timp util a SES, prin sancțiuni în caz de nerespectare;
- separarea obligatorie a serviciilor ATM auxiliare, deschizându-le spre concurență mai mare și forțele pieței;
- definirea unor obiective care urmăresc, în egală măsură, calitatea serviciilor și consolidarea eficienței;
- o mai mare implicare a utilizatorilor spațiului aerian;
- participarea mai largă a partenerilor sociali - alții decât reprezentanții furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP) - ca parte a unui dialog social în cadrul SES II+.

4. Observații specifice

4.1 CESE regretă faptul că un număr semnificativ de state membre cărora le-au fost adresate obiectivele nu au reușit să se conformeze obiectivelor de performanță, fără să suporte nici o consecință juridică reală. Planurile naționale de performanță prezentate recent demonstrează că aceste state membre chiar și-au diluat obiectivele. De aceea, pentru a asigura crearea de către statele membre a unor sinergii mai puternice în cadrul blocurilor funcționale de spațiu aerian (FAB) și, în final, între aceste blocuri, este nevoie în mod clar de obiective de performanță ambițioase combinate cu un mecanism de sancționare eficient, precum și de strategii clare, lipsite de ambi-

guitate, ale acestor state, care să fie sprijinite prin armonizarea legislativă paneuropeană necesară în acest domeniu. SES ar trebui să stimuleze elaborarea instrumentelor juridice europene necesare (de exemplu, drept civil) și o abordare comună a sectorului de apărare aeriană european.

4.2 CESE consideră că ar trebui să se acorde mai multe competențe la nivelul UE și FAB pentru a ajuta la depășirea problemei actuale, care constă din aceea că statele membre se concentrează pe protejarea propriilor ANSP de la nivelul național sau pe utilizarea acestora ca instrumente ale economiei naționale, mai degrabă decât pe crearea de valoare adăugată pentru utilizatorii spațiului aerian și pasageri/clienti. La nivelul UE, obiectivele de performanță ar trebui să contribuie la asigurarea îndeplinirii obiectivelor de nivel înalt ale SES pentru 2020; și anume, în comparație cu anul 2005, o creștere de trei ori a capacității acolo unde este necesar, o reducere de 10% a impactului asupra mediului al zborurilor și o reducere de 50% a costului serviciilor ATM pentru utilizatorii spațiului aerian), precum și progrese în direcția defragmentării spațiilor aeriene naționale.

4.3 CESE subliniază necesitatea de a garanta independența organismului de evaluare a performanțelor al UE. Activitățile sale ar trebui să fie separate de cele ale Eurocontrol și să fie transferate către un organism UE cu drepturi depline, sub responsabilitatea Comisiei. De asemenea, UE ar trebui să ofere organismului de evaluare a performanțelor al UE un rol mai important în procesul de stabilire a obiectivelor de performanță la nivelul UE și de elaborare a planurilor naționale de performanță. Supraprezentarea ANSP nu ar trebui să continue.

4.4 CESE consideră că sancțiunile și stimulentele ar trebui să fie stabilite la nivelul UE pentru a preveni nerespectarea obiectivelor de performanță și pentru a se asigura separarea unor astfel de obiective de interesele naționale. În special, acestea ar trebui să fie avute în vedere pentru a corela rata de rentabilitate a investițiilor realizate de ANSP și capitalurile proprii ale acționarilor cu realizările sistemului de îmbunătățire a performanțelor.

4.5 CESE regretă faptul că inițiativa privind blocurile funcționale de spațiu aerian (FAB) nu a reușit în cea mai mare parte să dea rezultate, iar termenul legal pentru SES II din 4 decembrie 2012 nu a fost respectat. Inițiativele FAB ar trebui să primească un nou impuls prin intermediul unei coordonări cu o orientare de sus în jos mai accentuată la nivelul UE. O abordare orientată într-o mai mare măsură de sus în jos ar trebui să se asigure că FAB oferă beneficii reale, mai degrabă decât exercițiile actuale de cosmetizare. În acest context, administratorului de rețea SES ar trebui să i se acorde competența de a propune și a implementa proiecte specifice FAB pentru a optimiza guvernarea, spațiul aerian și resursele tehnice și umane, pe baza unor termene clare. Pentru cazurile de neconformare ar trebui să fie instituite sancțiuni. Administratorul de rețea și utilizatorii spațiului aerian interesați ar trebui să primească un loc de observator în organismele FAB principale.

4.6 Contribuția statelor membre la Comitetul UE pentru Cerul unic european a fost dominată de interesele naționale, mai degrabă decât preocuparea pentru obiectivele UE. Cea mai recentă hotărâre a acestui comitet privind obiectivele de performanță și schemele de tarifare pentru perioada 2015-2019 reprezintă un alt pas înapoi în implementarea SES. CESE propune ca atât utilizatorii spațiului aerian, cât și ANSP să primească un loc de observator și drept de inițiativă în toate activitățile acestui comitet.

4.7 CESE salută încă o dată intenția Comisiei de a adopta o perspectivă nouă în abordarea separării serviciilor auxiliare ATM, ca modalitate de îmbunătățire a atenției față de clienți și a eficienței. Instrumentele de reglementare din UE ar trebui să fie utilizate pentru a accelera procesul de separare. În acest context, CESE regretă faptul că Comisia nu a reușit să respecte termenul legal de 4 decembrie 2012 pentru a pregăti și a prezenta un studiu Parlamentului European și Consiliului, care să evalueze impactul asupra securității și impactul juridic, industrial, economic și social al aplicării principiilor pieței asupra furnizării serviciilor de comunicații, navigație, supraveghere și a serviciilor de informații aeronautice și care să țină seama de evoluțiile înregistrate de blocurile funcționale de spațiu aerian și de tehnologia disponibilă.

4.8 CESE consideră că legislația SES II+ ar trebui să abordeze separarea dintre serviciile combinate esențiale ale ANSP și serviciile auxiliare, cum ar fi cele de comunicații, de navigație și de supraveghere (CNS) și cele meteorologice (MET) și de formare, deschizând piața acestor servicii, ceea ce ar putea duce la creșterea eficienței, la o calitate mai înaltă și la reducerea globală a costurilor. CESE remarcă faptul că importanța continuării liberalizării serviciilor auxiliare a fost subliniată atât în evaluarea impactului legislației SES II+, cât și în conferința la nivel înalt privind SES de la Limassol. Deși legislația actuală permite separarea la nivel național, statele membre sunt încă destul de ezitante cu privire la utilizarea acestui instrument pentru a îmbunătăți rezultatele. Ori de câte ori este posibil, furnizarea de servicii CNS și MET ar trebui să se supună unor condiții de piață și să respecte procedurile de licitație. În plus, condițiile de piață nu ar trebui să fie combinate cu un mecanism de desemnare pe aceeași piață, în caz contrar acesta din urmă le va influența. Toate subvențiile locale și încrucișate substanțiale ar trebui interzise.

4.9 Ar trebui să i se acorde atenția cuvenită noului concept de servicii centralizate al Eurocontrol, cu condiția ca aceste servicii să se bazeze pe studii de caz acceptate, care au fost susținute de părțile interesate operaționale (companii aeriene, ANSP, aeroporturi), și pe licitații deschise în vederea acordării unor contracte cu durată determinată întreprinderilor care au prezentat cea mai bună ofertă.

4.10 CESE subliniază faptul că defragmentarea instalațiilor ANS ar putea fi posibilă prin utilizarea unor centre de

consolidare. Așa-numitul concept de „centru virtual” ar putea reprezenta un punct de plecare util. Această abordare prevede utilizarea unor metode standardizate de unități de servicii de trafic aerian care operează din locuri diferite în care se utilizează metode de operare, proceduri și echipamente pe deplin standardizate, dar adaptabile, în așa fel încât utilizatorii spațiului aerian să le considere ca pe un sistem unic. Acest efect a fost în mod clar observabil și în actualul set de programe SES, cum ar fi SERA și SESAR. Aceste acorduri susțin deplina interoperabilitate tehnică și operațională între ANSP participante, care, la rândul său, permite sectoarelor arondate unei anumite unități să fie transferate temporar sub responsabilitatea operațională a altei unități. Prin urmare, acest lucru ar face posibilă optimizarea utilizării în timpul nopții a centrelor regionale de control și asigurarea performanțelor optime în orice moment.

4.11 Prin urmare, CESE consideră că legislația SES II+ ar trebui să ofere un cadru de reglementare adecvat pentru a conduce și a coordona punerea în aplicare a măsurilor de standardizare într-o manieră coerentă. Ar trebui înființat un organism comun de coordonare în cadrul FAB, pentru a asigura implementarea coerentă și coordonată. Măsurile de standardizare reprezintă un mijloc realist și eficient de realizare a obiectivelor de performanță la nivelul UE.

4.12 CESE salută planurile Comisiei de a extinde sarcinile și competențele „administratorului de rețea” SES. În acest context, va fi esențial să se permită utilizatorilor spațiului aerian participarea la deciziile strategice care afectează funcționarea rețelei și să se acorde ANSP-urilor un rol în luarea deciziilor privind rezultatele locale.

4.13 CESE ia notă de faptul că Comisia intenționează să extindă domeniul de competență al Agenției Europene de Siguranță a Aviației (AESA), spre a se ocupa de toate reglementările tehnice și supraveghere, inclusiv în domeniile care nu sunt legate de siguranță. CESE este de acord că aceasta poate fi abordarea corectă, dar este preocupat de faptul că, în ciuda sprijinului pe care l-ar reprezenta conceptul de definire a priorităților pe baza riscului, supraîncărcarea cu sarcini noi a AESA ar putea crea mai multe probleme decât beneficii și ar îndrepta atenția AESA către altceva decât către misiunea sa de bază, care este legată de siguranță. Prin urmare, CESE consideră că extinderea domeniului de competență AESA nu ar trebui să fie o prioritate în acest moment. În schimb, CESE consideră că posibile suprapuneri între AESA și cadrele SES ar putea fi rezolvate prin intermediul unor mecanisme de coordonare corespunzătoare între AESA, Eurocontrol și Comisie, fără a schimba obligatoriu cadrul instituțional.

4.14 Rolul Eurocontrol în punerea în aplicare operațională a SES este foarte important. Pentru a asigura în viitor funcționarea eficientă a serviciilor centralizate, cum ar fi cele oferite de administratorul de rețea, va fi necesară revizuirea convenției Eurocontrol.

4.15 În ceea ce privește SESAR, CESE subliniază importanța asigurării unei finanțări publice suficiente, pentru a sprijini implementarea sincronizată a elementelor terestre și aeriene. Mai mult decât atât, investitorilor operaționali (utilizatorii spațiului aerian, ANSP și aeroporturile) ar trebui să se acorde un rol important în governanța implementării SESAR atunci când se decid prioritățile, pe baza unor scenarii de afaceri precise. CESE subliniază că este important ca SESAR să fie tratat un proiect european de infrastructură dintre cele mai importante și să fie implementat ca atare. Comitetul își exprimă îngrijorarea cu privire la posibilele reduceri ale bugetului destinat mecanismului Conectarea Europei, care pot influența capacitatea de a continua punerea sa în aplicare. De asemenea, este extrem de important să se elaboreze variante posibile ale viitoarelor modele de finanțare pentru aplicația militară a SESAR.

4.16 CESE nu susține propunerea Comisiei de a introduce modularea tarifelor pentru rutele aglomerate. Acest lucru nu ar duce de fapt la nicio îmbunătățire în utilizarea capacității spațiului aerian; în plus, introducerea acestuia ar putea obliga operatorii de aeronave să zboare pe rute mai lungi și ar fi, de asemenea, în contradicție cu obiectivele UE de reducere a emisiilor ca mijloc de combatere a schimbărilor climatice. În plus, un astfel de sistem ar fi și incorect, deoarece operatorii de aeronave plătesc deja un preț pentru congestiunea traficului, reprezentat de costurile indirecte ale întârzierilor. O astfel de abordare ar conduce la o sancțiune dublă, care ar fi total inacceptabilă, mai ales că operatorii de aeronave utilizează tarifele de rută pentru a finanța modernizarea infrastructurii, care ar trebui să reducă în cele din urmă aglomerația.

4.17 În schimb, CESE consideră că modularea tarifelor ar trebui să se concentreze pe motivarea operatorilor de aeronave de a achiziționa echipamentul necesar pentru a îmbunătăți performanța generală a sistemului de management a traficului aerian. Acest lucru ar putea fi realizat prin utilizarea fondurilor publice pentru a reduce taxele de utilizare pentru operatorii de aeronave care investesc de timpuriu în tehnologii

SESAR. Această abordare ar putea fi apoi însoțită de măsuri suplimentare, cum ar fi conceptul „cel mai bine echipat, cel mai bine deservit”, care este pe deplin susținut de CESE.

5. Dialogul social

5.1 Sectorul transportului aerian din UE este într-o situație economică foarte dificilă, care a condus deja la pierderea a mii de locuri de muncă. Implementarea SES și îmbunătățirea eficienței sale sunt așadar importante și pentru protejarea locurilor de muncă în această verigă a lanțului de creare a valorii economice în aviație. Cel de-al cincilea pilon al SES este esențial în acest sens, pentru a se aborda în mod adecvat provocările legate de ocuparea forței de muncă, mobilitatea lucrătorilor, schimbările în managementul personalului și formarea profesională. În consecință, dialogul social ar trebui consolidat și ar trebui să privească dincolo de sectorul ATM definit în sens strict, să fie deschis participării altor parteneri sociali în afară de reprezentanții furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP) și să-și extindă domeniul de aplicare, pentru a lua în discuție consecințele sociale pentru lucrătorii din sectorul ATM, companii aeriene, aeroporturi, precum și modalitățile de protejare a locurilor de muncă în industria aviatică a UE privită în sens mai larg.

5.2 CESE este ferm convins că dialogul real în curs de desfășurare este esențial pentru procesul de tranziție. Dacă membrii personalului nu sunt pe deplin dedicați acestei tranziții, crește în mod semnificativ riscul de a eșua. Mai precis, noile tehnologii și concepte operaționale elaborate de SESAR vor schimba rolul tradițional al controlorilor de trafic aerian, care vor acționa ca administratori de trafic aerian.

5.3 Este important ca dialogul social în cadrul SES să reflecte preocupările tuturor părților implicate în punerea în aplicare. Doinația actuală a reprezentanților ANSP nu este, prin urmare, justificată și riscă să discrimineze în continuare alți actori importanți din sector.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

**Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Textilele tehnice, motor de creștere”
(aviz din proprie inițiativă)**

(2013/C 198/03)

Raportor: **dna Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Coraportor: **dna Ingeborg NIESTROY**

La 12 iulie 2012, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Textilele tehnice, motor de creștere

(aviz din proprie inițiativă)

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 martie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 172 de voturi pentru și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Sectorul textilelor tehnice, care a înregistrat tendințe economice și de ocupare a forței de muncă pozitive în UE, este un exemplu de „sector tradițional” capabil să-și „redefinească identitatea” conform unui nou model de afaceri, întru totul adaptat nevoilor noii revoluții industriale (mai inteligent, mai favorabil incluziunii și mai durabil).

1.2 Materialele și tehnologiile din domeniul textilelor reprezintă inovații esențiale, care pot răspunde unei varietăți de provocări societale. Textilele tehnice sunt factori de stimulare în alte industrii, propunând și oferind:

— materiale alternative: ușoare, flexibile, moi, (multi)funcționale, durabile;

— noi tehnologii: flexibile, continue, versatile;

— componente funcționale fiabile, multifuncționale, eficiente din punctul de vedere al costurilor, părți ale unor sisteme și soluții tehnologice mai ample orientate către utilizator.

1.3 Comitetul Economic și Social European atrage atenția Comisiei Europene și a Parlamentului European asupra principalilor factori de succes care trebuie încurajați pentru a stimula creșterea acestui sector promițător:

— instituirea, la nivel național și la nivelul UE, a unor mijloace simple și eficiente menite să încurajeze și să finanțeze inovarea tehnologică și de altă natură;

— sprijinirea tuturor eforturilor necesare care să permită forței de muncă să-și actualizeze calificările și să-și adapteze competențele la creșterea piețelor (sănătate, construcții, transporturi, produse cosmetice etc.);

— includerea unei componente textile în programele de C&D relevante ale UE, cu scopul stimulării înlocuirii materialelor tradiționale precum oțelul și cimentul cu materiale textile mai sustenabile și al consolidării cercetării privind reciclarea

acestor materiale, precum și în domeniul aflat în curs de evoluție al „economiei bazate pe CO₂” (CO₂ ca resursă);

— luarea în calcul a efectului oricărei creșteri a costurilor la energie asupra întreprinderilor mari consumatoare de energie din UE care sunt active, de exemplu, în domeniul fabricării textilelor neșesute și a materialelor compozite;

— sprijinirea industriei în vederea desfășurării unor evaluări ale ciclului de viață pentru a dovedi durabilitatea produselor din punctul de vedere al mediului.

2. Sectorul textilelor tehnice în UE

2.1 Definiția sectorului și piețele principale

2.1.1 Textilele tehnice sunt definite ca fibre, materiale și materiale auxiliare textile care satisfac mai curând criterii tehnice decât criteriile estetice, chiar dacă, pentru anumite piețe precum cea a echipamentelor de protecție pentru muncă sau a echipamentelor sportive, ambele tipuri de criterii sunt îndeplinite.

Textilele tehnice oferă un răspuns funcțional la o gamă largă de cerințe specifice: masă redusă, rezistență, întărire, filtrare, caracter ignifug, conductivitate, izolare, flexibilitate, absorbție și așa mai departe.

Datorită naturii fibrelor (poliester, polipropilenă, viscoză, bumbac, carbon, sticlă, aramidă etc.), precum și datorită alegerii tehnicilor de fabricație celor mai adecvate (toarcere, țesere, împletire, tricotare, tehnici fără țesere...), inclusiv procesele de finisare (vopsire, imprimare, acoperire, laminare...), producătorii de textile tehnice sunt capabili să propună soluții textile care oferă proprietățile mecanice, de schimb sau de protecție care corespund nevoilor specifice ale utilizatorilor finali.

Ca atare, definiția nu depinde de materia primă, de fibra sau de tehnologia folosită, ci de utilizarea finală a produsului în sine.

Messe Frankfurt, liderul la nivel mondial al târgurilor de textile tehnice datorită organizării târgului „Tectextil”, a identificat 12 piețe majore ⁽¹⁾.

De fapt, textilele tehnice fac parte dintr-un domeniu mai amplu, supranumit de către David Rigsby Associates „ingineria materialelor flexibile” ⁽²⁾, domeniu care include spumele, peliculele, pudrele, rășinile și masele plastice. Acestea reprezintă totodată o componentă esențială a materialelor compozite, care pot fi definite drept combinații de două sau mai multe materiale diferite ca formă și compoziție, având, în general, o matrice care poate fi din fibre și o armătură mai solidă decât matricea.

2.2 Realități și cifre

2.2.1 Industria textilă și a îmbrăcăminteii din UE

Conform celor mai recente estimări EURATEX, în 2011, industria textilă și de confecții din UE a atins o cifră de afaceri de 171,2 miliarde EUR, grație celor aproape 187 000 de întreprinderi, cu peste 1,8 milioane de angajați. Dimensiunile întreprinderilor sunt destul de reduse (media pentru textile: 13, pentru confecții: 9, total: 10), ceea ce explică de ce acestea fac comerț în principal pe piața internă, în timp ce exporturile în afara UE au totalizat 38,7 miliarde EUR, sau 22,6% din vânzările de la nivel global.

2011	Consumul privat (miliarde EUR)	Cifra de afaceri (miliarde EUR)	Întreprinderi (mii)	Locuri de muncă (mii de persoane)	Importuri din afara UE (miliarde EUR)	Exporturi în afara UE (miliarde EUR)	Balanța comercială (miliarde EUR)
Îmbrăcăminte	304,0	77,5	131,4	1 117,9	67,7	18,4	- 49,32
Textile	166,5	93,9	55,5	716,4	25,4	20,3	- 5,06
TOTAL	470,5	171,4	186,9	1 834,3	93,1	38,7	- 54,37

Sursa: datele revizuite EURATEX privind membrii și datele EUROSTAT 2011

2.2.2 Industria textilelor tehnice din UE

În avizele sale anterioare privind sectorul textilelor, CESE a menționat textilele tehnice ca reprezentând unul dintre domeniile de activitate cele mai promițătoare pentru întreprinderile europene active în domeniul textilelor, în special pentru IMM-uri. Industria UE joacă deja un rol principal în dezvoltarea de textile tehnice ⁽³⁾. Mulțumită capacității sale substanțiale de inovare, această industrie oferă un potențial pentru crearea directă și indirectă de locuri de muncă și de creștere în UE.

2.2.2.1 Un subsector al industriei textile

Conform EURATEX, industria textilelor tehnice din Europa reprezintă circa 30% din cifra de afaceri totală în domeniul textil (cu excepția confecțiilor), adică 30 de miliarde EUR (în unele state membre cota de piață poate fi mai mare, așa cum este cazul în Germania: 50%, Austria: 45% sau Franța: 40%), 15 000 de întreprinderi și 300 000 de salariați. Unii analiști consideră că la aceste cifre ar trebui adăugate și alte secțiuni ale industriei din UE: o parte a industriei de echipamente pentru fabricarea textilelor, precum și partea „textilă” a activităților de producție ale altor sectoare, cum ar fi industria pneurilor sau cea a acoperirii carosabilului sau a clădirilor cu geotextile. De aceea, dimensiunile industriei textilelor tehnice din UE în ansamblu ar putea fi chiar și mai ample (până la 50 de miliarde EUR).

⁽¹⁾ Agrotehnologie: agricultură, silvicultură și pescuit 2. Tehnologia construcțiilor: clădiri și construcții 3. Tehnologia îmbrăcăminteii: componente funcționale ale încălțăminteii și îmbrăcăminteii 4. Geotehnologie: geotextilele și construcțiile civile 5. Tehnologiile locuinței: componente ale mobilei, acoperirea podelelor etc. 6. Tehnologia industrială: filtrare și alte produse folosite în industrie 7. Tehnologia medicală: igienă și produse medicale 8. Tehnologia mobilității: construcția, echiparea și finisarea mijloacelor de transport 9. Tehnologia ecologică: protecția mediului 10. Tehnologia împachetării: împachetare și depozitare 11. Tehnologia de protecție: protecție personală și a proprietăților 12. Tehnologia sportivă: sport și petrecerea timpului liber.

⁽²⁾ *Textilele tehnice și materialele netesute: previziuni privind piața globală până în 2010*, David Rigsby Associates, disponibilă la <http://www.fibre2fashion.com/industry-artide/pdffiles/Technical-Textiles-and-Nonwovens.pdf>.

⁽³⁾ — Avizul suplimentar privind comunicarea „Viitorul sectorului textilelor și confecțiilor în Uniunea Europeană extinsă”, (CCMI/009), adoptat la 7 iunie 2004, raportor: Nollet.
— Raportul de informare al CCMI privind dezvoltarea industriei europene a textilelor și a încălțăminteii (CCMI/041), adoptat la 4 februarie 2008, raportor: dl Cappellini
— Avizul privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind denumirile fibrelor textile și etichetarea corespunzătoare a produselor textile (INT/477), adoptat la 16 decembrie 2009, raportor: dl Cappellini.

2.2.2.2 UE în contextul consumului mondial de fibre

La nivel mondial, nivelul de dezvoltare al producției de textile tehnice este ilustrat de consumul de fibre. Textilele tehnice au consumat la nivel mondial aproximativ 22 de miliarde de tone de fibre în 2010, ceea ce reprezintă 27,5% dintr-un consum total de 80 de miliarde de tone pentru toate aplicațiile textile și de confecții. Europa reprezintă aproximativ 15% din consumul global de textile tehnice, conform evaluărilor CIRFS (Asociația europeană pentru fibre sintetice).

	Consumul de fibre (în mii de tone)
UE	3 437
America de Nord și de Sud	4 111
China	7 100
India	4 020
Restul lumii	3 812
Global	21 880

Surse: CIRFS, Edana, JEC

Din perspectiva valorii, cota de piață a UE este mai ridicată: variază între 20% și 33% din principalele subsegmente ale pieței mondiale (în valoare de 230 de miliarde USD) a textilelor tehnice, inclusiv materialele nețesute și compozite.

STRUCTURA PIEȚEI MONDIALE A TEXTILELOR TEHNICE – 2011

2011	Mt	Miliarde USD	Cota UE	Rata de creștere
Textile tehnice	25,0	133	20 %	+3,0%
Materiale nețesute	7,6	26	25%	+6,9 %
Materiale compozite	8,0	94	33%	+6,0%
Total	40,6	253		

Surse: INDA, Freedonia Group, IFAI, JEC

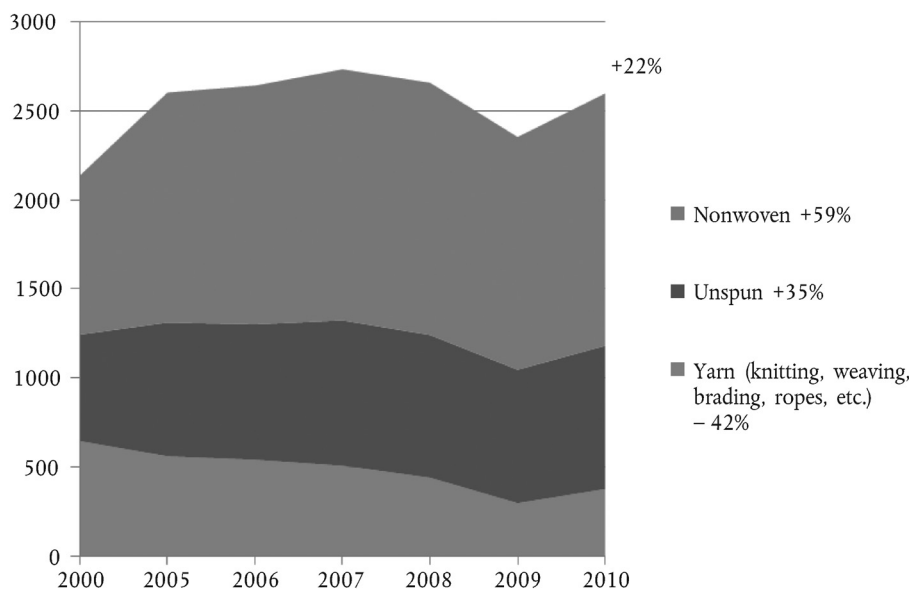
2.2.2.3 Exportul de textile tehnice din UE-27 în 2011

Principalii exportatori de textile tehnice (DE, IT, FR, UK, BE) reprezintă 60% din exportul total al statelor membre în afara UE. În plus, statele membre pentru care textilele tehnice reprezintă proporția cea mai mare din exporturile de textile (exceptând confecțiile) sunt Finlanda, Danemarca, Suedia, Republica Cehă și Ungaria (a se vedea Anexa 1: Proporția textilelor tehnice în exporturile de textile în afara UE în 2011 defalcată pe stat membru).

2.2.3 Tendințe recente în industria textilelor tehnice din UE

2.2.3.1 Creșterea sectorului materialelor nețesute și compozite

În ultimul deceniu, sectorul a crescut cu 22%, așa cum se vede din următoarea diagramă, care prezintă utilizarea consumului de fibre în funcție de utilizare (cu excepția fibrelor de sticlă).

Sursă: CIRFS

Sectorul textilelor tehnice trece prin mutații industriale semnificative odată cu creșterea importanței noilor aplicații (medicale, sport și relaxare, aeronautică, mediu) și cu o trecere radicală de la tehnologiile tradiționale (tricotaj, țesere, împletire etc.) la tehnici mai recente (precum tehnologiile în domeniul compozitelor sau al materialelor neșesute).

Creșterea în Europa are ca motor, în principal, două tehnologii:

- Materialele neșesute, cu o rată de creștere de 60% pe parcursul ultimului deceniu
- Materialele compozite, cu o rată de creștere de 75% pe parcursul ultimului deceniu.

2.2.3.2 O poziție-cheie pe trei piețe

„Primele trei domenii de aplicații din Europa au reprezentat totodată și peste 50% din consumul total, însă în acest caz, ele au fost tehnologia mobilității, tehnologia locuințelor și tehnologia industrială.” (David Rigby Associates ⁽⁴⁾)

2.2.3.3 Parteneriatul Euromed

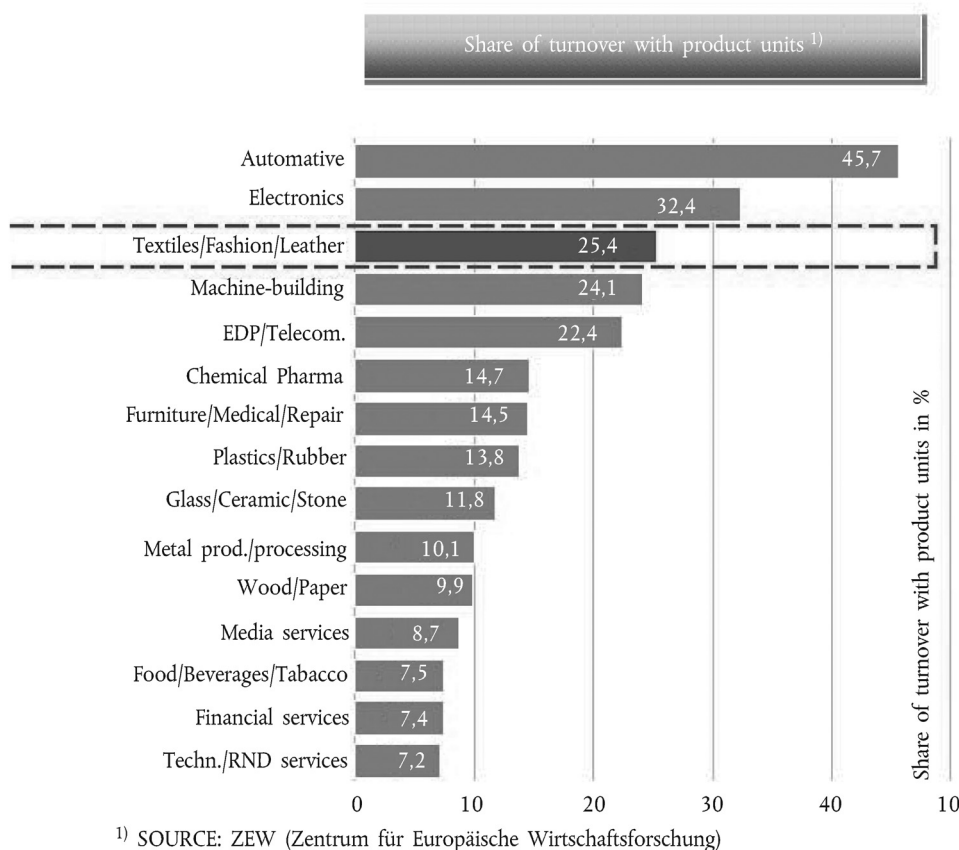
Industria textilelor și a confecțiilor din UE a instituit un parteneriat de succes cu țări din regiunea Euromed precum Marocul, Tunisia, Egiptul etc. pentru producția de modă. Ca atare, în viitor este deschisă posibilitatea de a promova investițiile UE în anumite piețe ale textilelor tehnice care sunt mai mature, au un conținut tehnologic mai redus și sunt mai sensibile la presiunile Asiei asupra prețurilor.

În acest sens, situația Turciei ar trebui privită separat. Turcia este un actor esențial în producția de modă din Euromed și dispune de o industrie textilă solid integrată, de la materiile prime (bumbac sau fibre sintetice) până la îmbrăcăminte sau textile de interior. Un număr tot mai mare de întreprinderi turcești sunt active pe piețele tehnice (10 până la 15%), iar consumul de pe piața locală este dinamic.

2.2.3.4 Un sector cu o mare capacitate de inovare

Cercetări recente din Germania au confirmat că întreprinderile active în branșa transsectorială a textilelor tehnice și care furnizează materiale mai multor segmente industriale au o mare capacitate de inovare, obținând mai mult de 25% din cifra lor de afaceri din produse noi și inovatoare și clasându-se astfel pe locul trei, după industria autovehiculelor și cea electronică. (Sursă: prezentarea dlui Huneke din cadrul primei Convenții EURATEX, Istanbul).

⁽⁴⁾ A se vedea nota de subsol nr. 1.

2.3 O analiză a punctelor forte, a punctelor slabe, a oportunităților și amenințărilor (SWOT – Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats).

2.3.1 Puncte forte și oportunități

2.3.1.1 Puncte forte

- un nivel tot mai ridicat de cercetare-dezvoltare și inovare în întreprinderi, independent de dimensiunile lor;
- instrumente colective eficiente pentru sprijinirea inovării la nivel național (clustere de textile, centre de C&D), în special în Germania, Franța, Belgia, Italia, Spania, Țările de Jos, Polonia;
- instrumente colective eficiente la nivelul UE: platforma tehnologică pentru T(textile) și C(confecții de îmbrăcăminte), cu multe proiecte dezvoltate în colaborare, care au dus la fertilizarea reciprocă a piețelor de aplicații, întreprinderilor producătoare de textile și a cercetătorilor; o rețea europeană reunind principalele institute pentru tehnologie textilă (Textranet), rețele universitare (AUTEX), precum și o rețea care aduce laolaltă principalele regiuni inovatoare în domeniul textilelor;
- lideri provenind din UE pe piețele în creștere (de exemplu Freudenberg, sau Fiberweb pentru materialele nețesute);
- poziția de lider a UE în producția de echipamente pentru industria textilă, cu 75% din piața globală;
- diversitatea utilizărilor finale, care constituie un punct forte într-o perioadă de creștere limitată;

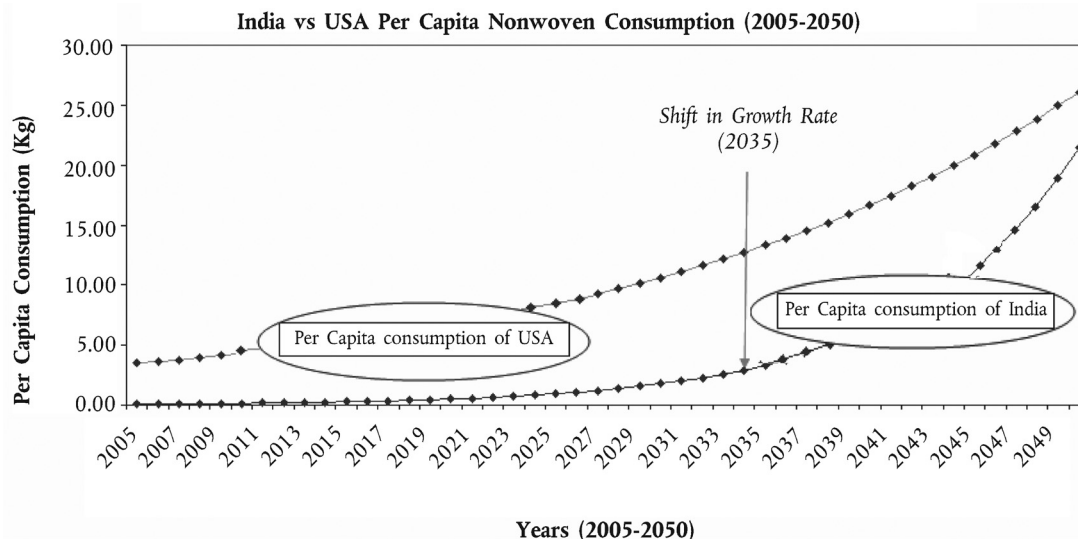
- o încurajare fermă pentru echipamentul de protecție personală (EPP), considerat de CE drept una dintre cele șase piețe principale;

- indicatori financiari în general mai buni decât în cazul altor întreprinderi producătoare de textile și confecții (o mai mare valoare adăugată pe angajat, un flux de lichidități mai ridicat, marje de profit mai ridicate etc.);

- controlul principalului târg de la nivel mondial (Tectextil).

2.3.1.2 Oportunități:

- necesitățile utilizatorilor finali în materie de soluții textile sunt în creștere; soluții de confort și monitorizare pentru un stil de viață activ, reducerea emisiilor de CO₂ în transporturi (prin reducerea masei) și în construcții (prin izolare termică), îmbunătățirea tehnologiei medicale (prevenirea bolilor nosocomiale, implanturi, monitorizarea sănătății) etc.;
- o cooperare strânsă între producători și consumatori pentru a aborda nevoi foarte specifice („soluții pe măsură”) și inovare bazată pe cerere;
- o cerere tot mai mare de îmbunătățire a posibilității de reciclare, ca de exemplu înlocuirea spumelor cu materiale nețesute, compozite și cu filtre pentru aerul din interiorul vehiculelor;
- creșterea rapidă a consumului de textile tehnice pe cap de locuitor la nivel global și în special în China, India și Brazilia.

Sursă: Texas Tech University: *India Rising: Opportunities In Nonwovens And Technical Textiles (Avântul Indiei: oportunități în domeniul materialelor neșesute și al textilelor tehnice)*, Seshadri Ramkumar și Appachi Arunachalam, Nonwoven and Advanced Materials Laboratory, Texas Tech University, Lubbock, Texas.

2.3.2 Puncte slabe și amenințări

2.3.2.1 Puncte slabe:

- întreprinderile mici și mijlocii cu capacitate limitată de investiții;
- dificultăți mai mari întâmpinate în accesarea creditelor;
- lipsa de atractivitate a industriei textilelor pentru tinerii absolvenți;
- scăderea producției de fibre sintetice și naturale în UE, care duce la dificultăți în inovare din cauza numărului redus de tipuri de fibre disponibile, precum și la riscul tot mai mare al dependenței de importuri;
- un nivel redus, în prezent, de reciclabilitate a textilelor tehnice în comparație cu materialele tradiționale;
- o industrie mare consumatoare de energie;
- specializare către piețele de aplicații mature, precum tehnologia mobilității (în condițiile situației critice a industriei producătoare de automobile din UE) sau tehnologiile locuinței (în special pentru covoare, materiale pentru mobilier și saltele).

2.3.2.2 Amenințări:

- insuficiența materiilor prime și creșterea prețurilor (în special pentru fibrele sintetice, regenerate sau anorganice, polimeri, fire filate și fire din filament);
- creșterea costurilor în materie de energie (gaz și electricitate) în UE, care ar putea duce la o relocare a fabricilor către

Statele Unite sau Asia în cazul producătorilor mari consumatori de energie (fibre sintetice, neșesute, vopsire și finisare etc.);

- competiția în creștere din partea țărilor emergente și obstacole tot mai mari în calea accesului pe piețele acestor țări. Asia este deja prima regiune producătoare din punctul de vedere al tonajului, valoarea totală a producției sale multiplicându-se în 2010 de 2,6 ori;
- creșterea presiunii asupra prețurilor, în special pe piețele mature;
- creșterea riscului de contrafacere și copiere.

3. Contribuția acestui sector dinamic la provocările Strategiei Europa 2020

3.1 Creștere inteligentă

O creștere inteligentă se va baza pe o industrie UE mai inovatoare, cu o utilizare mai eficientă a energiei, a noilor materiale, a asistenței TIC (tehnologia informației și comunicării) și cu o mai mare competitivitate a întreprinderilor, inclusiv a IMM-urilor.

Sectorul textilelor tehnice poate contribui proporțional la această creștere inteligentă în diverse moduri:

- prin promovarea celor mai bune practici de transfer de tehnologie de la un sector la altul (fertilizare reciprocă);
- prin asumarea de eforturi pentru creșterea eficienței energetice a producției;

- prin capacitatea de a combina inovația tehnologică și cea netehnologică: o centură lombară ar trebui să fie eficientă, dar și să aibă un design plăcut pentru pacient;
- prin capacitatea de a stimula creativitatea în ceea ce privește conceperea, utilizarea și încheierea ciclului de viață al produselor/materialelor;
- prin experiența actualizării calificărilor angajaților pentru a cuceri noi piețe...;
- prin răspândirea TIC în viața de zi cu zi mulțumită textilelor inteligente, care comunică cu mediul: de exemplu „îmbrăcăminte inteligentă” pentru persoanele în vârstă, care monitorizează și transmite date fiziologice esențiale către spitale, permițând astfel persoanelor să locuiască acasă.

3.2 O creștere favorabilă incluziunii

Sectorul textilelor tehnice din UE a dat dovadă în ultima perioadă de o rată pozitivă a creării de locuri de muncă în multe state membre, existând deja câteva cazuri de insuficiență a forței de muncă și de lipsă de personal calificat, cărora ar trebui să li se găsească soluții.

O creștere favorabilă incluziunii în UE va menține și dezvolta modelul nostru social, bazat pe standarde ridicate, pe o tradiție a bunăstării sociale și pe o tradiție solidă a dialogului social. Industriile, teritoriile și persoanele vulnerabile ar trebui să se bucure de o atenție deosebită din partea politicilor de la nivelul UE și de la nivel național, pentru a se garanta că beneficiază în viața cotidiană de pe urma creșterii economice, a progresului tehnologic și a inovației.

La nivelul său, sectorul textilelor tehnice poate contribui în diferite moduri la această creștere favorabilă incluziunii:

- prin capacitatea de a aduce pe piață bunuri și servicii adaptate și inovatoare pentru persoanele cu handicap, bolnave sau în vârstă: îmbrăcăminte pe măsură, îmbrăcăminte împotriva căderii, echipamente specifice pentru sport și recreere;
- prin capacitatea de a oferi, prin intermediul soluțiilor adaptate, un răspuns la modificări demografice și sociale care creează o cerere tot mai mare de produse și servicii sofisticate și personalizate (a se vedea câteva dintre proiectele de pe Prosumer.net – Inițiativa europeană de cercetare în domeniul bunurilor de consum).

3.3 Creștere durabilă

Creșterea durabilă în UE presupune o economie eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor și energiei, cu capacitatea de a-și îndeplini angajamentele în lupta împotriva schimbărilor climatice și viitoarei insuficiențe a resurselor. Aceasta este de obicei numită „economie cu emisii reduse”, ceea ce face referire la scăderea cantității emisiilor de CO₂. Cu toate acestea, sectorul textilelor tehnice oferă un prim exemplu de tranziție eventuală către o economie care folosește dioxidul de carbon ca resursă.

Sectorul textilelor tehnice poate contribui proporțional la o creștere durabilă în trei moduri principale:

- prin reducerea emisiilor de CO₂ mulțumită materialelor mai ușoare folosite în transporturi (compozite în aeronautică și fibre de carbon pentru automobile);
- prin furnizarea de soluții textile concrete, de exemplu în domeniul filtrării, armării și izolării, pentru a îmbunătăți eficiența energetică în sectorul construcțiilor și locuințelor;
- prin reciclarea PET din sticlele de plastic pentru producția de poliester.

Pentru eventualul branding al textilelor tehnice ca sector durabil, întreprinderile UE ar trebui încurajate:

- să aibă în vedere design-ul ecologic în momentul proiectării produselor și stabilirii modurilor de producție;
- să efectueze evaluări ale ciclului de viață (ECV) al produselor lor, care vor juca un rol din ce în ce mai important în viitor pentru că, până în prezent, materialele tradiționale precum metalele sunt adesea reciclabile mai ieftin.

Sunt nerezolvate trei chestiuni principale în domeniul fibrelor de carbon:

- prima o constituie dezvoltarea în UE a unor fibre reciclabile de carbon pe baza fibrelor naturale, anticipându-se sfârșitul erei petrolului⁽⁵⁾;
- a doua o reprezintă dezvoltarea de metode de reciclare care să permită recuperarea totală a textilelor făcute din amestecuri de materiale (80 - 90%);
- a treia, mai ambițioasă prin natura ei, ar fi sprijinirea industriei și a comunității științifice pentru dezvoltarea unor procese adecvate pentru utilizarea carbonului din CO₂ ca resursă, de exemplu prin transformare pe calea fotosintezei accelerate sau prin alte abordări. S-au demarat deja cercetările în contextul altor aplicații, însă acestea ar trebui intensificate (către o „economie bazată pe CO₂”⁽⁶⁾).

[A se vedea în Anexa 2 o comparație calitativă a efectelor asupra mediului ale materialelor tradiționale și ale textilelor tehnice, pe baza a trei exemple.]

4. Factorii-cheie ai succesului care trebuie încurajați la nivelul UE

4.1 Îmbunătățirea și transmiterea competențelor și know-how-ului

4.1.1 Rolul educației este central pentru dezvoltarea acestui sector: universități, școli de inginerie textilă, a maselor plastice, a materialelor flexibile etc. Întreprinderile UE trebuie să aibă acces la tineri profesioniști care să dispună de competențele necesare pentru aceste noi piețe: o forță de muncă mai bine calificată, ingineri cu diverse competențe în domeniul textilelor, dar și al substanțelor chimice, maselor plastice și rășinilor, fabricării de automobile, construcții etc.

De asemenea, este esențial rolul formării și calificării angajaților. La nivel național ar trebui să se acorde prioritate unei tranziții a competențelor relevante dinspre piețele mature către piețele în creștere.

⁽⁵⁾ Această cale prezintă anumite limitări, date fiind suprafețele de teren necesare și faptul că intră în competiție cu producția de alimente (lucru deja constatat în ceea ce privește producția de biocarburanți).

⁽⁶⁾ A se vedea, de exemplu, www.bio-based.eu, www.nova-institut.de; VCI/Dechema, 2009: „Positionspapier – Verwertung und Speicherung von CO₂” (Document de poziție - Valorificarea și stocarea CO₂)

Din acest motiv, Comitetul Economic și Social European susține eforturile depuse de Consiliul european al competențelor în sectorul Textile-confecții-piele (ESC-TCL), înființat în 2011 de către partenerii sociali cu sprijinul financiar al Comisiei Europene, și solicită acestui consiliu să evalueze nevoile specifice în materie de competențe ale întreprinderilor din domeniul textilelor tehnice.

4.1.2 Având în vedere faptul că dezvoltarea rapidă a noilor piețe de aplicații este de dată relativ recentă, este nevoie să se promoveze noile oportunități de locuri de muncă în acest sector. Ar trebui încurajat proiectul de a crea legături între diversele observatoare pentru competențe și locuri de muncă existente. Această sarcină de promovare este deosebit de urgentă, din pricina imaginii nefavorabile a industriei textilelor.

4.2 Accesul la inovație netehnologică și tehnologică și mijloacele de a aduce pe piață noi produse și servicii

În programul Orizont 2020 pentru perioada 2014-2020, Comisia Europeană a identificat trei priorități principale:

- provocările societale;
- preluarea conducerii în materie de tehnologii generice și industriale;
- excelență în domeniul științific.

Comitetul Economic și Social European susține modificările principale care au fost operate în Orizont 2020 în raport cu PC7 anterior lui:

- sporirea participării și beneficiilor industriei și ale IMM-urilor;
- un număr mai mare de proiecte de mai mică anvergură, cu sarcini administrative mai reduse (durată maximă de 2 ani, 3 până la 6 parteneri)
- un angajament clar față de sprijinirea inovării, inclusiv a celei netehnologice.

4.2.1 Comitetul Economic și Social European sprijină COSME deoarece acesta oferă mijloace de a sprijini IMM-urile active în sectorul bunurilor de consum să aducă pe piață bunuri de consum inovatoare prin proiecte de primă aplicație comercială și inițiative care folosesc noile modele de afaceri.

4.2.2 Pe baza experienței diverselor instrumente colective de la nivel național și UE (deja menționate), au apărut anumite nevoi specifice pentru acest sector:

- dezvoltarea unei forme de comunicare simple, accesibile IMM-urilor, în materie de programe de C&D legate de noi produse și de noi materiale, deoarece o mare parte dintre ele au legătură cu textilele;
- sprijinirea structurilor de colaborare și inovare în materie de cercetare între industrie și universități (Platforma tehnologică

a UE pentru viitorul textilelor și confecțiilor, consilii și rețele la nivel național, clustere de inovare la nivel regional...);

- asigurarea comunicării și interacțiunii dintre astfel de structuri de pe teritoriul UE și structuri similare din alte industrii pentru promovarea inovării transsectoriale;
- propunerea unei finanțări noi și ambițioase în cadrul Orizont 2020 pentru reciclarea textilelor (atât a deșeurilor de producție cât și a produselor finite), pentru a îmbunătăți performanțele textilelor în materie de reciclare în comparație cu cele înregistrate de industria hârtiei sau a sticlei. Reviuzuirea directivei privind deșeurile reprezintă o ocazie de organizare a sectorului reciclării textilelor;
- intensificarea cercetării cu privire la abordările care folosesc CO₂ ca resursă, inclusiv a celor privind fotosinteza accelerată.

4.3 Provocarea în materie de acces la finanțare

4.3.1 Accesul la finanțare din partea băncilor

Punerea în aplicare a noilor norme de solvabilitate ale acordului Basel III ⁽⁷⁾ va duce la o activitate mai restrictivă în domeniul creditării în sectorul bancar din pricina nivelului mai ridicat al activelor acționariatului cerut de autoritățile de reglementare bancară. Această limitare a creditului va avea un impact puternic asupra IMM-urilor, în special în sectoarele industriale.

Accesul la finanțare pentru diverse investiții (investiții în echipamente, noi tehnologii, creștere externă, cumpărare de brevete etc.) reprezintă un factor esențial pentru dezvoltarea textilelor tehnice în UE.

Accesul la finanțare bancară este în general mai dificil pentru IMM-urile care au un nivel de capital propriu destul de scăzut și care, în plus, se pot găsi într-o situație dezavantajată din cauza unui rating negativ al sectorului.

4.3.2 Accesul la finanțare nebancaară

Proporția de finanțare nebancaară în economie este limitată în UE în comparație cu SUA: 1/3 față de 2/3. Ca atare, eforturile dirijate către facilitarea accesului IMM-urilor la piețele financiare și promovarea investitorilor providențiali și a fondurilor de capital de risc ar trebui încurajate.

Întreprinderile producătoare de textile tehnice au anumite caracteristici care ar putea atrage investiții private: adesea acestea sunt întreprinderi familiale; directorii lor sunt frecvent ingineri de formație științifică (ca în cazul anumitor întreprinderi franceze la început de drum lansate de chirurghi pentru a dezvolta anumite fire chirurgicale și proteze specifice); iar proporția din cifra de afaceri investită în C&D este mai ridicată decât în așa-numitele „industrii tradiționale” (a se vedea mai sus, punctul 2.2.3.4).

⁽⁷⁾ Acestea reprezintă noile norme în materie de capital și lichidități aplicabile băncilor.

4.4 Protecția Drepturilor de proprietate intelectuală (DPI) în interiorul și în afara UE

IMM-urile subestimează în general valoarea imobilizărilor lor necorporale. Ele ar trebui ajutate să-și protejeze drepturile de proprietate intelectuală (DPI), mai ales în domeniul brevetelor, mărcilor, în timp ce modelele și design-urile sunt mai importante pentru piețele modei și decoratiunilor interioare.

Comitetul Economic și Social European pledează pentru implementarea rapidă a brevetului european, care va fi o sursă de simplificare și de protecție uniformă și necostisitoare pentru IMM-urile inovatoare din UE, în limita „posibilității de brevetare” (analiză SWOT specifică pentru tipul de inovație, de piață și de profil al întreprinderii).

La nivel global, întreprinderile europene sunt victimele copierii și contrafacerii pe scară largă. Comisia Europeană ar trebui să le ajute să-și protejeze drepturile pe principalele piețe emergente, precum China, India, Brazilia sau Mexic. Problemele de protecție a mărcilor, design-urilor și modelelor sunt deja binecunoscute în industriile creative. În Planul de acțiune privind DPI al Comisiei Europene ar trebui consolidată protecția brevetelor pentru echipamentele de producție textilă, noile fibre și noile procese care adaugă noi funcționalități.

4.5 Accesul la achizițiile publice în UE și în afara ei

Achizițiile publice reprezintă o pârgie puternică pentru crearea de locuri de muncă, încurajarea dezvoltării durabile și stimularea inovării în industria textilelor tehnice⁽⁸⁾. În UE, cerințele ar trebui să includă criterii economice, sociale și de mediu. Autoritățile publice care efectuează achiziții ar trebui încurajate și formate în domeniul „concilierii” criteriilor de preț cu criteriile externe prețului (orientări practice).

Accesul la achizițiile publice europene ar trebui limitat pentru întreprinderile din afara UE care nu operează în conformitate cu standardele sociale și de mediu în vigoare în UE, în vreme ce accesul la achizițiile publice de peste hotare ar trebui îmbunătățit pentru întreprinderile din UE.

Comitetul Economic și Social European sprijină propunerea de regulament din 21 martie 2012, care are ca obiectiv reciprocitatea deplină între accesul întreprinderilor de peste hotare la achizițiile publice din UE și accesul întreprinderilor UE la achizițiile publice de peste hotare⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Raportul de informare al CCMI privind dezvoltarea industriei europene a textilelor și a încălțăminteii (CCMI/041), adoptat la 4 februarie 2008, raportor: dl Cappellini

⁽⁹⁾ Propunerea Comisiei Europene de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind accesul bunurilor și al serviciilor din țări terțe pe piața internă a achizițiilor publice a Uniunii și procedurile de sprijinire a negocierilor referitoare la accesul bunurilor și al serviciilor din Uniune pe piețele achizițiilor publice din țări terțe, COM(2012) 124 final, 21.3.2012, disponibilă la adresa: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/international_access/COM2012_124_en.pdf.

4.6 Accesul la piețe terțe

DG TRADE este în prezent pe deplin conștientă de interesele ofensive ale întregii industrii textile și a confecțiilor din UE, iar Comisia acordă deja atenție înțelegerii și eliminării diverselor bariere tarifare și netarifare.

Comitetul Economic și Social European solicită DG TRADE să țină seama, în negocierile bilaterale în curs și în cele viitoare (cu India, Canada, Japonia, SUA etc.) de nevoile specifice ale textilelor tehnice:

- acordând mai multă atenție investițiilor (și nu numai exporturilor);
- acordând mai multă atenție tuturor pozițiilor tarifare care nu sunt incluse în mod specific în capitolele 50-63 (de la fire până la confecții), de exemplu țesăturile din fibre de sticlă (HS 70.19) sau produsele igienice neșesute (HS 96.16).
- investigând în mai mare detaliu problemele cu care se confruntă întreprinderile UE în accesul lor la achizițiile publice în străinătate, în domenii precum îmbrăcămintea de lucru, uniforme pentru spitale etc.;
- incluzând, de exemplu, într-un viitor acord transatlantic, anumite angajamente în materie de standardizare.

4.7 Accesul la materiile prime de cea mai mare importanță

Mai mult de 80% din fibrele utilizate pentru textilele tehnice sunt sintetice. Unele dintre acestea sunt disponibile în volume mari și la prețuri accesibile, precum poliesterul, în timp ce altele, cum ar fi fibrele de carbon, aramida, fibrele de sticlă sau firele de mare rezistență sunt mai costisitoare, fiind, în general, produse în afara UE.

Industria textilelor tehnice din UE este dependentă de furnizori din afara UE, care ar putea fi tentați să ia măsuri de restricționare a comerțului, așa cum s-a întâmplat în 2011 cu măsurile comerciale restrictive luate de India cu privire la bumbacul materie primă și la firele de bumbac.

Din acest motiv, Comitetul Economic și Social European solicită Comisiei Europene următoarele:

- să ia în considerare, în măsura necesităților, materiile prime esențiale pentru textilele tehnice în „diplomația” sa în domeniul materiilor prime;
- să încurajeze producția de fibre naturale – in, cânepă, lână, fibre de celuloză – și de biopolimeri pentru a asigura disponibilitatea resurselor interne de materii prime pentru industriile textile.

5. Anexa 1

Proporția texturilor tehnice în exporturile în afara UE în 2011 defalcată pe stat membru (exceptând confecțiile)

Stat membru	Cota TextTech în exporturile de textile	Volumul exporturilor (EUR)	Cota din total	Stat membru	Cota TextTech în exporturile de textile	Volumul exporturilor (EUR)	Cota din total
AT	21 %	545 836 380	2,5 %	LT	39 %	178 787 500	0,8 %
BE	28 %	1 664 943 280	7,5 %	NL	31 %	1 499 620 840	6,8 %
BG	23 %	94 353 020	0,4 %	PL	42 %	723 561 280	3,3 %
CZ	46 %	1 075 687 960	4,9 %	PT	23 %	383 053 520	1,7 %
DE	37 %	5 471 826 120	24,8 %	RO	24 %	237 749 020	1,1 %
DK	55 %	696 198 480	3,2 %	SE	65 %	558 986 660	2,5 %
EE	40 %	44 819 560	0,2 %	SK	36 %	262 766 180	1,2 %
FI	61 %	201 378 760	0,9 %	SL	37 %	221 994 210	1,0 %
FR	35 %	1 781 833 080	8,1 %	SP	28 %	963 521 670	4,4 %
GR	16 %	106 778 290	0,5 %	UK	40 %	1 683 055 490	7,6 %
HU	47 %	356 668 170	1,6 %	Alte 5 (*)	65 %	712 194 990	3,2 %
IT	23 %	2 608 481 980	11,8 %	State UE	33,3 %	22 074 096 440	100 %

(*) Cipru, Irlanda, Luxemburg, Letonia și Malta
Sursă: calcul EURATEX pe baza datelor CITH

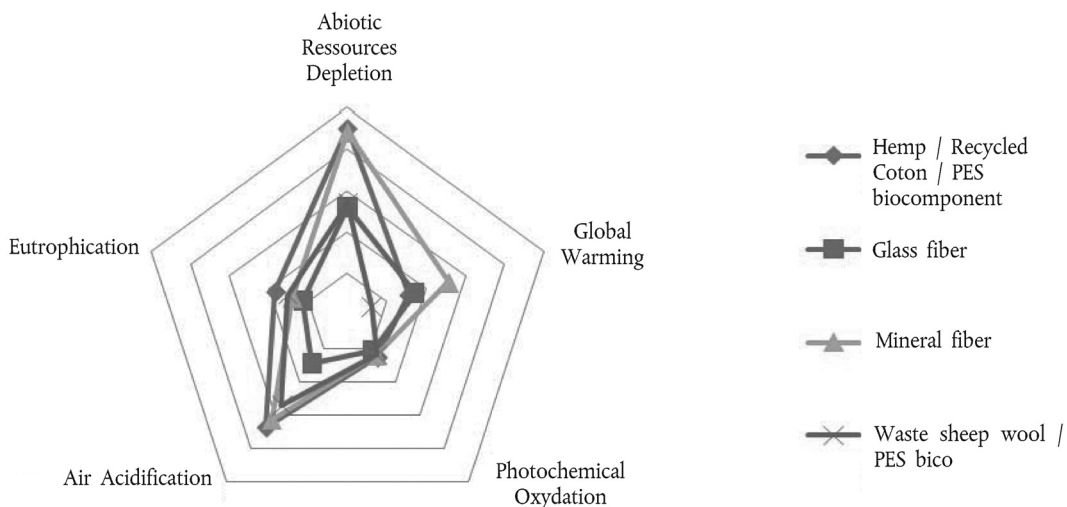
6. Anexa 2: Comparație calitativă a impactului asupra mediului al materialelor tradiționale în raport cu texturile tehnice, ilustrat prin trei exemple

Februarie 2013, IFTH – Institutul francez de textile și confecții

De preferință, comparațiile impactului asupra mediului bazate pe date științifice și detaliate se fac pe baza evaluării ciclului de viață (ECV). Un neajuns major al acestui instrument îl constituie cantitatea de date care trebuie colectate și exploatate, precum și numărul mare de ipoteze care pot fi folosite, ceea ce face dificilă compararea și interpretarea în paralel a ECV-urilor.

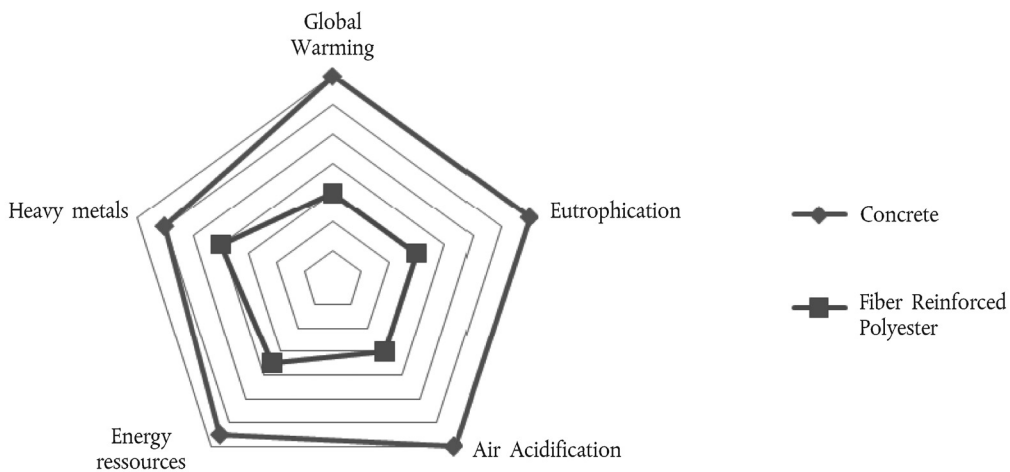
Pentru a oferi o imagine generală a avantajelor pentru mediu pe care le are utilizarea texturilor tehnice, am compilat, ca exemplu, rezultatele evaluării ciclului de viață a trei aplicații diferite, comparând materialele textile cu materiale tradiționale. Aceste aplicații au fost alese din gama produselor de construcții și de transport. Aceste două sectoare, împreună cu cele ale alimentelor și băuturilor, reprezintă 70 până la 80 % din impactul total al ciclului de viață al produselor în Europa [Impactul produselor asupra mediului (EIPRO), Analiza impactului asupra mediului al ciclurilor de viață ale produselor care reprezintă consumul total al UE25 (http://ec.europa.eu/environment/ipp/pdf/eipro_report.pdf)]. Rezultatele sunt bazate pe valoarea normalizată (cu excepția exemplului trei, pentru care valoarea normalizată nu a fost calculată în studiu), și privesc tipurile principale de impact asupra mediului ale fiecărui produs. Rezultatele arată anumite avantaje semnificative din punctul de vedere al performanței de mediu superioare a texturilor tehnice.

6.1 1. Clădiri – Izolație

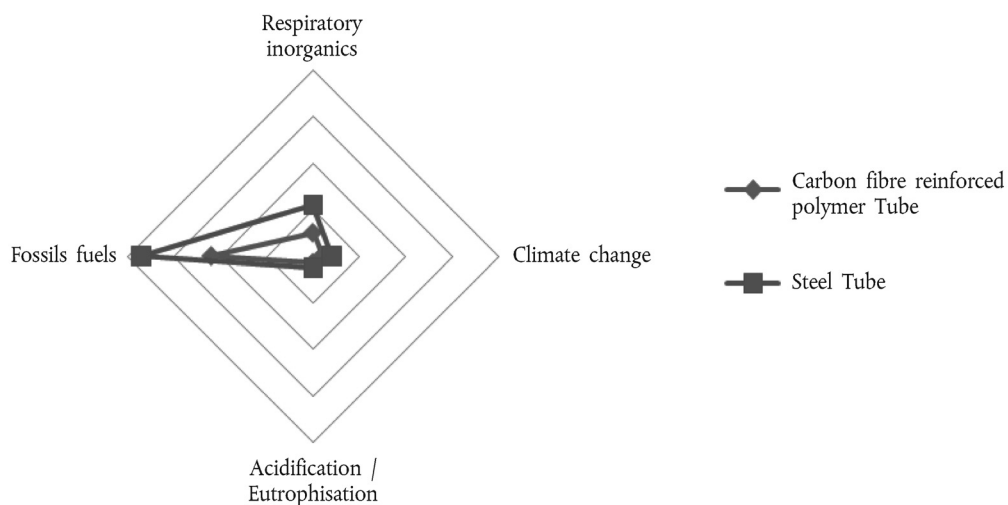
Sursă: Defra, 2008, *Life Cycle Assessments of Natural Fibre Insulation Materials* (Evaluarea ciclului de viață al materialelor izolante din fibre naturale)

6.2 2. Clădiri – Bazine de apă

Sursă: E. Fekka, F. Flager, N. Frieden, T. Mercer, S. Russell-Smith, 2008, *LCA comparison of two aquarium tank systems: fiber-reinforced plastic and concrete* (Comparația ECV între două sisteme de colectare a apei: plastic armat cu fibre și beton).

6.3 3. Transportul aerian – Tub structural

Rezultate pentru întregul ciclu de viață, 10 000 de km.

Sursa: L. Scelsi, M. Bonner, A. Hodzic, C. Soutis, C. Wilson, R. Scaife, K. Ridgway, 2011, *Potential emissions savings of lightweight composite aircraft components evaluated through life cycle assessment* (Economiiile potențiale de emisii ale componentelor aeronautice compozite ușoare, evaluate prin intermediul ECV), *eXPRESS Polymer Letters*, Vol.5, Nr. 3 (2011), p. 209–217.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind politica UE cu privire la noile interese globale în regiunea arctică — o perspectivă a societății civile

(2013/C 198/04)

Raportor: **dl Filip HAMRO-DROTZ**

În cadrul sesiunii sale plenare din 11 și 12 iulie 2012, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Politica UE cu privire la noile interese globale în regiunea arctică – o perspectivă a societății civile.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 27 martie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 163 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 6 abțineri.

1. Rezumat

1.1 Zona arctică trece printr-o perioadă de transformări profunde. Schimbările climatice duc la o încălzire globală semnificativă și la reducerea calotei glaciare în regiune, fenomene care afectează, la rândul lor, condițiile meteorologice și mediul din întreaga lume. În același timp, aceste modificări au un impact asupra economiei globale, deoarece oferă noi oportunități de activități economice în această regiune bogată în resurse. Privirile întregului mapamond s-au îndreptat către zona arctică, al cărei ecosistem fragil și a cărei populație necesită un nivel adecvat de protecție și atenție. Aceste schimbări pot avea consecințe geopolitice.

1.2 CESE face apel la UE să adopte o strategie clară pentru regiunea arctică și să-și asume un angajament credibil de a colabora cu statele din regiune. Zona arctică este de o importanță uriașă pentru UE, iar UE are de adus o contribuție substanțială la cooperarea în regiune. Comitetul solicită investiții în activități economice responsabile, bazate pe expertiză în domeniul climei reci, și dezvoltarea de infrastructură. Cere totodată să se continue cooperarea pentru cercetarea în domeniul schimbărilor climatice și un efort hotărât pentru protecția mediului fragil al regiunii.

1.3 Poziția Consiliului Arctic și cea a UE în cadrul acestuia ar trebui consolidate. Societatea civilă ar trebui să fie implicată amplu în cooperarea arctică. Este necesară o mai mare deschidere și un efort hotărât de îmbunătățire a comunicării în cadrul cooperării arctice.

1.4 Pentru CESE, audierea publică desfășurată în nordul Finlandei (la Rovaniemi), în colaborare cu Centrul arctic al Universității Lapland⁽¹⁾, s-a dovedit de mare folos. Comitetul intenționează să contribuie la cooperarea arctică și la politica arctică a UE și să consolideze relațiile acesteia cu societatea civilă din regiune.

⁽¹⁾ Universitatea Lapland este universitatea din UE cu cea mai nordică poziție pe hartă, www.ulapland.fi; www.arcticcentre.org.

2. Principalele puncte de vedere și recomandări ale societății civile

Prezentul aviz prezintă punctele de vedere și recomandările organizațiilor societății civile din UE privind politica arctică a UE, cu referire îndeosebi la Comunicarea comună a Comisiei și a Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe din iunie 2012 și la documentul serviciilor Comisiei aferent acesteia⁽²⁾.

2.1 Importanța strategică a zonei arctice a crescut în mod considerabil, interesul față de aceasta la nivel mondial fiind în creștere. De aceea, este vital ca UE să-și definească politica arctică cât mai curând posibil, astfel încât să poată lua parte în calitate de actor credibil și constructiv și de inițiator al cooperării în regiunea arctică. UE trebuie să-și dovedească angajamentul față de zona arctică și față de cooperarea în regiune. Ar trebui avute în vedere în primul rând părțile nordice ale statelor arctice membre ale UE și consolidarea cooperării cu statele arctice, în primul rând cu țările învecinate din Europa (inclusiv cu Groenlanda). Situația necesită o **strategie arctică complet dezvoltată din partea UE**.

Concentrarea resurselor UE rezervate regiunii arctice sau coordonarea lor eficientă și includerea unei rubrici pentru regiunea arctică în bugetul UE ar contribui la asigurarea unei aplicări credibile a politicii/strategiei arctice a UE.

2.2 Politica/strategia UE pentru regiunea arctică și strategiile corespondente ale statelor arctice ar trebui să fie coerente între ele; guvernarea arctică ar trebui dezvoltată și pusă în aplicare pe

⁽²⁾ Comunicare comună a Comisiei și a Înalțului Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate - Dezvoltarea unei politici a Uniunii Europene pentru regiunea arctică: progresele înregistrate din 2008 și etapele următoare, Bruxelles, JOIN(2012) 19 final, 26.6.2012.

baza cooperării constructive cu acele țări și parteneri-cheie. Cooperarea și coexistența în regiunea arctică ar trebui să se întemeieze cât mai mult cu puțință pe **acorduri internaționale și pe cooperarea în cadrul organizațiilor internaționale** (printre care ONU, OMI, FAO și OIM). Cooperarea este facilitată datorită faptului că țările participante vor fi ratificate cele mai importante dintre aceste acorduri care au un efect asupra zonei arctice.

2.3 Nu trebuie să se permită cursei care a demarat în regiunea arctică să escaladeze într-un conflict. UE ar trebui să promoveze dialogul pe tema unui mecanism juridic internațional pentru soluționarea litigiilor, care să aibă forță obligatorie pentru toate părțile implicate. Acesta este unul din motivele pentru care, așa cum s-a propus în 2010, cu asentimentul Parlamentului European⁽³⁾, sub egida Consiliului Arctic ar trebui organizat cât mai curând un **Summit arctic** care să le ofere părților principale interesate de regiune și de cooperare ocazia să discute viitorul regiunii și să caute o idee comună privind principiile de cooperare în cadrul acesteia. Ar fi logic să se desfășoare astfel de summituri în mod sistematic în viitor, iar o colaborare de succes între părțile interesate din regiunea arctică va necesita instrumente eficiente, cum ar fi o rețea comună de comunicare și monitorizare, bazată pe tehnologii moderne.

2.4 CESE este de acord că **ar trebui consolidată poziția Consiliului Arctic** și că acesta ar trebui să dispună de un mandat pe baza căruia să funcționeze ca forum internațional de negocieri pe marginea celor mai importante aspecte care privesc regiunea arctică. Cooperarea cu succes în zona arctică depinde de aplicarea unui tratament egal tuturor statelor din regiune.

UE ar trebui să aibă o poziție mai puternică în cadrul Consiliului Arctic, întrucât ar putea să aducă astfel o contribuție mai însemnată la lucrările Consiliului, iar participarea sa ar duce la creșterea influenței acestuia. UE poate contribui în mare măsură la cooperare. Una dintre posibilele modalități de consolidare a poziției UE constă în dobândirea statutului de observator, iar statele arctice membre ale UE ar trebui să țină seama și de punctele de vedere ale UE în activitatea lor din cadrul Consiliului Arctic.

UE ar trebui să se străduiască totodată să **intensifice cooperarea în Consiliul euro-arctic al Mării Barents** (și în cadrul Consiliului regional al Mării Barents), deoarece acestea joacă un rol esențial în interacțiunea transfrontalieră dintre cele 13 regiuni (din Norvegia, Suedia, Finlanda și Rusia) membre ale zonei bogate în resurse a Mării Barents. UE ar trebui să promoveze cooperarea dintre diferite forumuri de cooperare regională, inclusiv entitățile menționate în secțiunea 4, ca, de exemplu, Consiliul Nordic de Miniștri, Consiliul Statelor de la Marea Baltică sau Procesul de cooperare dintre țările nordice și țările baltice (NB8), și să facă uz de competențele acestora.

2.5 CESE este de acord că este nevoie de date mai cuprinzătoare și mai credibile privind schimbările climatice care au loc la nivel global și în zona arctică, ale cărei condiții de mediu sunt

unice și care dispune de un ecosistem fragil. Un accent ferm ar trebui pus în continuare pe **cercetarea științifică și pe monitorizarea** schimbărilor climatice și chestiunilor ecologice, de mediu și meteorologice. Pentru a cataliza cooperarea în domeniul cercetării în regiunea arctică, se poate recurge la participarea în cadrul următoarelor inițiative: evaluarea impactului schimbărilor climatice din regiunea arctică (ACIA), evaluarea impactului schimbărilor climatice asupra zăpezii, a apei, a gheții și a permafrostului din Arctica (*Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic – SWIPA*), proiectul Ice2Sea, Proiectul privind amprenta arctică a UE și evaluarea politicilor și participarea în Rețelele de observare pe termen lung a Arcticii (SAON). Rețelele UE de cooperare în domeniul cercetării și monitorizării, deja create și cu o bună funcționare, ar trebui eficientizate pentru a aprofunda cunoștințele și a spori capacitatea.

2.5.1 Până în prezent cercetarea s-a concentrat în principal pe atenuarea și gestionarea schimbărilor climatice în diverse părți ale lumii, însă schimbările climatice și consecințele lor par a fi atins deja un punct critic, dincolo de care cu greu mai pot fi stopate⁽⁴⁾. Ar trebui să se acorde mai multă atenție, prin urmare, cercetării în materie de conservare a mediului arctic și de gestionare sustenabilă a resurselor naturale, precum și de adaptare la consecințele economice și sociale ale schimbărilor climatice. Activitățile de cercetare și rezultatele acestora ar trebui făcute publice; cercetarea trebuie să abordeze toate aspectele acestui subiect și să fie deschisă și inclusivă pentru societatea civilă și pentru cercetătorii din toate țările UE (a se vedea și punctul 2.9).

2.5.2 Ar trebui să se acorde mai multă atenție cercetării zonei arctice în cadrul programelor de cercetare ale UE și ar trebui alocate credite separate pentru aceasta în cadrul financiar al UE pe perioada 2014-2020.

2.6 Regiunea arctică are o **importanță economică** semnificativă pentru populația locală, pentru Europa în ansamblu și nu numai. Ar trebui încurajate în diverse moduri întreprinderile din regiune, printre care industria de procesare și antreprenoriatul rural, de exemplu prin inițiative precum ArcticStartup și prin formare. Ar trebui promovate investițiile. În ceea ce privește extracția de resurse și alte activități economice, UE ar trebui să investească în **tehnologii adaptate condițiilor arctice** și în dezvoltarea și utilizarea de **expertiză relevantă în domeniul climei reci**. Aceasta include tehnologia forajului la mare adâncime în larg, industria minieră și maritimă, proiectarea și construcția navelor și a echipamentelor, precum și tehnologiile utilizabile în porturi, șantiere navale și în transporturi.

2.6.1 Dezvoltarea **infrastructurii**, în special a transportului feroviar, rutier, aerian și maritim, și a rețelelor de transport al energiei, ar trebui, de asemenea, să se bazeze pe tehnologie și expertiză adaptate condițiilor dificile de mediu din zona arctică. Crearea de infrastructură/logistică care să funcționeze bine (atât nord-sud, cât și vest-est) are o semnificație fundamentală pentru dezvoltarea în zona arctică.

⁽³⁾ A se vedea Rezoluția Parlamentului European din 20 ianuarie 2011 referitoare la o politică durabilă a UE pentru nordul îndepărtat, P7_TA(2011)0024, p. 22.

⁽⁴⁾ Norsk Polarinstittutt, cf. www.npolar.no, și Matthews, J.A.: *The Encyclopedia of Environmental Change* (Enciclopedia schimbărilor climatice), Sage, Londra, 2013.

2.6.2 Alte domenii importante care trebuie dezvoltate și finanțate în această regiune includ construirea de centre populate, utilizarea tehnologiilor informației în zonele slab populate (învățământ la distanță, îngrijiri de sănătate online) și turismul.

2.6.3 La dezvoltarea Rutei maritime nordice ca alternativă rentabilă și, din anumite puncte de vedere, mai sigură la Ruta sudică, ce străbate Canalul Suez, UE ar trebui să acorde atenția cuvenită considerentelor ecologice. UE ar trebui să ia măsuri în vederea realizării pentru transportul maritim internațional a unor noi **rute maritime** în Arctica de trecere inofensivă, în conformitate cu acordurile internaționale, precum Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării (UNCLOS), inclusiv atunci când rutele trec prin zonele economice exclusive ale unor țări. Acest lucru este de importanță crucială pentru dezvoltarea în regiune atât a transportului de mărfuri, cât și a celui de pasageri.

2.6.4 UE ar trebui să ia mai multe măsuri pentru integrarea acestor priorități în **Strategia Europa 2020 pentru creștere economică** și în alte programe, cum ar fi „O Uniune a inovării” și „Orizont 2020”. Politica regională și de coeziune a UE, programul Interreg și Instrumentul european de vecinătate și parteneriat (IEVP) au o importanță majoră pentru regiunile periferice din nord ale UE, fiind esențial să continue să aibă efect asupra acestor regiuni și a celor învecinate, sprijinind economia și activitatea societală și promovând cooperarea transfrontalieră.

2.6.5 UE trebuie să investească în inițiativele de cooperare din regiune, în acord cu partenerii săi. Proiectul parteneriatului „**Dimensiunea nordică**” în domeniul transporturilor necesită o atenție deosebită și resurse suficiente, deoarece poate încuraja dezvoltarea unor rute de transport dinspre regiunea bogată în resurse a Mării Barents, inclusiv către piețele europene. De exemplu, este absolut necesar să se creeze fără întârziere legături terestre între UE și cele mai importante porturi de la Oceanul Arctic, precum Murmansk și Narvik. Astfel de proiecte trebuie considerate foarte urgente (a se vedea și punctele 2.6.1 și 2.6.3).

Dirjecționarea resurselor spre promovarea activității economice ar putea avea un impact pozitiv asupra locurilor de muncă, a creșterii economice și a calității vieții populației din regiune.

2.7 Este esențială **asigurarea unui echilibru durabil între protecția mediului și activitatea economică** desfășurată în regiunea arctică. UE ar trebui să facă un efort hotărât pentru a ajuta statele arctice să realizeze acest echilibru, întrucât ecosistemul regiunii este deosebit de fragil. Activitatea economică din Arctica ar trebui să respecte cele mai înalte **standarde internaționale ale dezvoltării durabile**, impuse de condițiile din regiune. Esențiale sunt responsabilitatea socială asumată de întreprinderile care operează în această regiune și liniile directoare ale OCDE pentru întreprinderi multinaționale. Întreprinderile ar trebui să opereze cu o **precauție responsabilă**, mai ales în zonele cu o valoare naturală deosebită sau cu semnificație sacră pentru populațiile indigene. Activitățile de pescuit ar trebui să fie desfășurate cu aceeași precauție, cu

exploatarea durabilă a stocurilor de pește de adâncime, pe baza normelor UE privind pescuitul în marea liberă, a orientărilor relevante ale FAO, a comunicării comune JOIN(2012) 19 final, a documentului de lucru însoțitor SWD(2012) 182 final și, eventual, și a acordului din cadrul Comisiei pentru pescuit în Atlanticul de Nord-Est (CPANE) ⁽⁵⁾. Acest element este esențial pentru asigurarea vitalității și bunăstării în regiunea arctică.

2.7.1 Orientările UE privind **evaluarea impactului asupra mediului** și experiența acumulată în această privință ar trebui puse la dispoziție în mod activ pentru cooperarea arctică. Pe lângă evaluarea impactului activităților economice asupra mediului, ar trebui să se evalueze întotdeauna și impactul lor economic.

2.7.2 UE ar trebui să depună eforturi pentru ca noul acord încheiat în cadrul Consiliului Arctic cu privire la **evitarea deversărilor de petrol** să fie pus în practică pe deplin și pentru a se demara negocierile cu privire la principiile care trebuie respectate în operațiunile de foraj.

2.7.3 De asemenea, este esențială încheierea cu succes a negocierilor privind **Codul de transport maritim în regiunile polare (codul polar) al Organizației Maritime Internaționale (OMI)**. În contextul dezvoltării rutelor maritime arctice, UE ar trebui să pună la dispoziție **serviciile sale de supraveghere prin satelit (Galileo)** pentru a îmbunătăți navigația și siguranța, combinând sistemul, acolo unde este posibil, cu altele similare.

2.8 CESE sprijină ferm **dialogul** lansat de UE cu **populația sami și cu alte populații indigene**, precum și cu grupurile de interese din regiunea arctică. Ar trebui întreprinse eforturi susținute pentru menținerea și intensificarea acestui dialog. Patrimoniul cultural și mijloacele de trai tradiționale ale populațiilor indigene (inclusiv creșterea renilor) ar trebui respectate. Locuitorii regiunii fac însă parte în majoritate din grupuri non-indigene (aproximativ 90%), motiv pentru care dialogul ar trebui totodată să cuprindă totalitatea populației. CESE subscrie și la afirmația făcută în comunicarea din iunie 2012, potrivit căreia „**Arctica generează atât provocări, cât și oportunități care vor avea un impact semnificativ asupra vieții cetățenilor europeni din generațiile viitoare**”. Schimbările din regiunea arctică vor afecta condițiile de viață nu doar ale locuitorilor acestei zone și ai regiunilor învecinate, ci și ale populației din alte zone ale lumii (de exemplu în materie de potențial economic, fenomene meteorologice extreme tot mai frecvente cauzate de schimbările climatice, mutații ale curenților oceanici, creșterea nivelului mării, secete, ploi torențiale, căderi masive de zăpadă).

2.8.1 **Societatea civilă trebuie să fie implicată pe scară largă și cu regularitate în activitățile care afectează regiunea arctică, alături de reprezentanții populațiilor indigene**. În activitățile UE și în cele multilaterale legate de regiunea arctică ar trebui implicate și alte părți interesate, inclusiv întreprinderi, lucrători și activiști de mediu. Ar trebui să se organizeze cu regularitate dialoguri, mese rotunde și audieri cu diferite grupuri ale societății civile.

⁽⁵⁾ Avizul CESE JO C 133, 09.05.2013, p. 41.

2.8.2 CESE recomandă ca UE să acționeze pentru îmbunătățirea participării societății civile la mai multe niveluri:

- fiecare țară arctică ar trebui să asigure participarea partenerilor-cheie din cadrul societății civile la lucrările sale referitoare la regiunea arctică;
- partenerii-cheie din societatea civilă ar trebui să aibă un rol consultativ în cadrul Consiliului Arctic și al Consiliului euro-arctic al Mării Barents cu privire la chestiunile care privesc societatea civilă;
- UE ar trebui să includă în viitoarea sa politică/strategie arctică un dialog cu partenerii-cheie din societatea civilă europeană.

2.8.3 CESE dorește să participe la aceste lucrări, prezentând punctele de vedere și propunerile societății civile organizate din UE. De asemenea, CESE intenționează să își consolideze legăturile cu societatea civilă din regiunea arctică atât în interiorul frontierelor UE, cât și în afara acestora. Obiectivul este sprijinirea poziției și reprezentării organizate a societății civile în țările arctice. Trebuie luate, de asemenea, măsuri pentru a asigura posibilitatea actorilor de la nivel subregional și local de a-și exprima punctele de vedere la nivelul UE.

2.9 CESE subscrie la opinia Comisiei, potrivit căreia este nevoie de **o mai mare transparență și de mai multe informații destinate publicului cu privire la regiunea arctică** și la cooperarea în această regiune. UE ar trebui, ca atare, să solicite adoptarea unei strategii de comunicare eficiente pentru cooperarea arctică. În acest scop, CESE sprijină pe deplin propunerea prezentată de Comisie în 2008 ⁽⁶⁾ și adoptată de Consiliu în 2009 ⁽⁷⁾ și ulterior de Parlamentul European ⁽⁸⁾ privind **crearea unui Centru european de informare privind Arctica**. Acesta ar urma să fie răspunzător în primul rând de furnizarea de informații privind rezultatele cercetării și ale altor activități legate de cooperare în zona arctică. Această inițiativă este importantă tocmai pentru creșterea nivelului de transparență. Este bine-venit faptul că desfășurarea activităților pregătitoare pentru acest centru a fost încredințată de Comisia Europeană Centrului pentru regiunea arctică al Universității Lapland. Centrul de informare ar putea funcționa ca o rețea, cu participarea organismelor de cercetare și comunicare pe teme arctice din Europa și din alte regiuni ale lumii. Și aici, societatea civilă ar trebui să aibă un rol de jucat.

3. Context

3.1 Principalele trăsături ale regiunii arctice

Regiunea cuprinsă între Polul Nord și Cercul polar arctic (lat. 66° 33' 44") este cunoscută în general sub denumirea de *regiunea arctică*, ceea ce constituie o definiție adecvată.

⁽⁶⁾ Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și către Consiliu - *Uniunea Europeană și regiunea arctică*, COM(2008) 763 final, 20.11.2008.

⁽⁷⁾ Concluziile Consiliului privind chestiunile legate de Arctica, a 2985-a reuniune a Consiliului Afaceri Externe, 8 decembrie 2009.

⁽⁸⁾ Rezoluția Parlamentului European referitoare la o politică durabilă a UE pentru nordul îndepărtat, 20.1.2011.

3.1.1 Cea mai mare parte a regiunii este reprezentată de Oceanul Arctic, acoperit în bună parte de calota glaciară, iar Polul Nord este situat în mijlocul acestui ocean. Marea Barents, Marea Kara, Marea Groenlandei, Marea Norvegiei, Marea Beaufort, Marea Laptev și alte câteva regiuni maritime fac parte toate din Oceanul Arctic. Acest ocean este înconjurat de platouri continentale. Opt state arctice – Canada, Danemarca (cuprinzând Groenlanda), Finlanda, Norvegia (inclusiv teritoriul Svalbard), Rusia, Suedia și Statele Unite (cuprinzând Alaska) au părți situate la nord de Cercul arctic, ocupând vaste teritorii ale regiunii arctice. Cercul arctic trece prin nordul Islandei. Cel puțin cinci dintre aceste țări – Norvegia, Rusia, Canada, Danemarca și Statele Unite (așa-numitele *Arctic Five*) sunt riverane Oceanului Arctic. Între statele arctice se numără și trei state membre ale UE: Finlanda, Suedia și Danemarca. Norvegia și Islanda fac parte din Spațiul Economic European (SEE), dar nu sunt membre ale UE, în timp ce Islanda și-a depus candidatura pentru aderarea la UE. Statele Unite, Rusia și Canada sunt parteneri strategici ai UE. Groenlanda face parte din Danemarca, dar dispune începând din 2009 de o largă autonomie. Nu face parte din UE, dar a semnat cu aceasta un acord de parteneriat.

3.1.2 Regiunea arctică se întinde pe 14,5 milioane de km² și are o populație de aproximativ 4 milioane de locuitori (cei mai mulți dintre ei aflându-se pe teritoriul rus), circa 10% din ei aparținând populațiilor indigene (sami, inuiți, neneți, aleuți, atabascani și cucini). Populațiile de sami din Finlanda și Suedia sunt singurele grupuri indigene ce trăiesc în interiorul granițelor UE. Murmansk, situat în nord-vestul Rusiei, este cel mai mare port arctic ⁽⁹⁾. Regiunea este caracterizată de comunități și programe sociale funcționale, un exemplu fiind programul de dezvoltare rurală al Consiliului Regiunii Laponia pentru perioada 2014-2020 ⁽¹⁰⁾. În regiune sunt practicate și activități agricole, de silvicultură și de creștere a animalelor pentru blană, activități adaptate condițiilor climatice dificile ⁽¹¹⁾.

3.2 Principalele provocări ale regiunii arctice

3.2.1 Regiunea arctică este de obicei una stabilă, iar coexistența dintre statele arctice se bazează pe cooperare constructivă și încredere. Arctica are o poziție geopolitică importantă, iar interesul pentru această regiune a crescut considerabil în ultimele decenii în statele arctice, în Europa și în lume. Din diverse motive, zona arctică trece printr-o perioadă de transformări profunde.

3.2.2 **Schimbările climatice** cauzate de factorul uman la scară mondială, **în principal în ceea ce privește încălzirea globală**, sunt excepțional de importante și de rapide în regiunea arctică, provocând **topirea calotei glaciare și dezghețarea permafrostului**, ceea ce duce – la rândul său – la intensificarea efectului de seră la scară mondială (între altele,

⁽⁹⁾ Pentru o descriere generală și actualizată a regiunii arctice și a administrației sale, cf. documentul *Arctic Governance: balancing challenges and development* (Reglementarea regiunii arctice: menținerea echilibrului dintre provocări și dezvoltare), raport de informare regională, Parlamentul European, DG pentru politici externe ale Uniunii, Departamentul de politici, Fernando Garcés de los Fayos, DG EXPO/B/polDep/Note/2012_136, iunie 2012.

⁽¹⁰⁾ <http://www.lapinliitto.fi>

⁽¹¹⁾ Cf. de exemplu <http://www.arcticbusinessforum.org>.

din pricina eliberării gazului metan). Gazele cu efect de seră se repercutează în diverse părți ale lumii, prin apariția condițiilor meteorologice extreme, mutații în circulația atmosferică și a curenților marini, ridicarea nivelului mării, prelungirea perioadelor de secetă și intensificarea precipitațiilor sub formă de ploaie și ninsoare. Topirea gheții, în special în Antarctica și în Groenlanda, poate cauza ridicarea nivelului mării cu 1-2 metri. În septembrie 2012, banchiza arctică s-a redus la un minim istoric (până la 3,41 milioane km²). Mai ales inlandsisul se topește rapid (din 1980, acesta s-a topit în proporție de 70%), fiind înlocuit cu un strat subțire de gheață, care durează un an. În vara lui 2008, 65% din suprafața Oceanului Arctic nu era acoperită de gheață și o mare parte a ghețurilor care îl acoperă este posibil să se topească în următoarele decenii ⁽¹²⁾.

3.2.3 Regiunea conține **imense resurse naturale neexploatate**, atât pe fundul mării, cât și pe uscat. Faptul că stratul de gheață se subțiază și se reduce din cauza încălzirii atmosferice, cuplat cu dezvoltarea și aplicarea noilor tehnologii, sporește posibilitățile de explorare și de extragere a zăcămintelor de hidrocarburi (petrol, gaze) și a altor materii prime situate în adâncul mării. De exemplu, un sfert din rezervele mondiale confirmate de gaz și 80% din rezervele confirmate de gaz natural ale Rusiei se găsesc în regiunea arctică. Se estimează că 13% din rezervele mondiale nedescoperite de petrol, 30% din rezervele mondiale nedescoperite de gaz și 20% din rezervele de gaz lichid se găsesc în această regiune.

3.2.4 Majoritatea celor mai mari companii petroliere și de gaz din lume operează în Arctica, există deja nenumărate situri de foraj petrolier pe platforme marine și sunt explorate și examinate noi locații, și mai departe către nord (de exemplu, Norvegia are 89 de situri de foraj în Marea Barents și va începe în curând forajul în alte nouă situri). Importanța crescândă a energiei obținute din hidrocarburi de șist nu va reduce atractivitatea exercitată de aceste rezerve.

3.2.5 De câteva decenii deja, în diverse părți ale regiunii arctice în care se găsesc considerabile rezerve neexploatate se desfășoară activități miniere pe scară largă (metale, minerale). De exemplu, 90% din producția de mineral de fier a UE și aproximativ 20% din producția mondială de nichel provine din zona arctică, în principal din regiunea Mării Barents. În Arctica există și importante cantități de resurse forestiere, care reprezintă o resursă naturală regenerabilă esențială.

3.2.6 De asemenea, circa un sfert din **rezervele mondiale de pește** se găsesc în zona arctică. Creșterea temperaturii apei se repercutează asupra mișcărilor bancurilor de pești și, ca atare, asupra pescuitului. Activitatea de pescuit se mută din ce în ce mai mult spre nord, în zone încă neexploatate până acum.

3.2.7 Pe măsură ce calota glaciară devine din ce în ce mai fragilă, iar temperatura atmosferică crește, apar noi posibilități de deschidere/dezvoltare în Oceanul Arctic a unor **noi căi de navigație – Pasajul de Nord - Vest și Ruta maritimă nordică** –, din și către estul Asiei, rute care sunt mai scurte cu circa 40%

în raport cu rutele actuale care leagă statele de pe coastele Atlanticului de cele din Asia. Această scurtare va permite reduceri considerabile ale costurilor transportului maritim și ale emisiilor de dioxid de carbon. O parte semnificativă a transportului maritim de mărfuri este efectuată de nave ale UE, iar aproximativ 90% din aceste transporturi se desfășoară încă de-a lungul rutei tradiționale meridionale. În 2012, 46 de nave au utilizat Ruta maritimă nordică, ce leagă Marea Barents de Strâmtoarea Bering. Traficul de mărfuri este în creștere, deși persistă incertitudini cu privire la utilizarea acestei rute, mai ales din cauza normelor de navigație, a costurilor, siguranței și condițiilor meteorologice extreme din regiune.

3.2.8 **Potențialul economic** este uriaș, regiunea arctică putând deveni una strategică pentru economia mondială, datorită rezervelor sale energetice și de materii prime și noilor sale rute de transport maritim.

3.2.9 Condițiile de mediu ale regiunii arctice sunt unice, iar **ecosistemul său este fragil și vulnerabil**. Eforturile de îmbunătățire a managementului mutațiilor ecosistemice și de prevenire a dezastrelor ecologice antropice rezultate din activități economice (deversări de petrol etc.) reprezintă o prioritate-cheie a cooperării regionale.

3.2.10 Aceste mutații influențează condițiile de viață ale populațiilor indigene și ale celorlalte persoane ce trăiesc în regiunea arctică și în zonele învecinate. Condițiile meteorologice și de mediu schimbătoare, oportunitățile economice evidente și interesele geopolitice și de securitate în creștere afectează și condițiile de viață ale populațiilor din Europa și din restul lumii.

3.2.11 Găsirea unui echilibru strategic în regiunea arctică între amenințări și oportunități poate fi considerată esențială pentru viitorul întregii lumi.

4. Principalii actori politici din regiunea arctică

4.1 Fiecare din cele **opt state arctice** își are propria strategie arctică ⁽¹³⁾. În general, aceste strategii se concentrează pe priorități similare: importanța politică și economică a regiunii arctice pentru țara respectivă, rolul specific al statului în regiune, condițiile naturale și ecosistemul, precum și nevoia de cooperare pentru a dezvolta guvernarea regiunii în mod durabil. Toate strategiile au ca punct de pornire potențialul Arcticii în ceea ce privește energia, materiile prime și dezvoltarea rutelor de tranzit. De asemenea, aceste state au stabilit relații bilaterale între ele pentru a-și proteja și promova interesele comune în regiune. În octombrie 2012, Adunarea Parlamentară a NATO a adoptat o rezoluție referitoare la Arctica ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ **Norvegia:** *The High North: visions and strategies* (Nordul îndepărtat: viziuni și strategii), 2011; **Rusia:** *The Russian Federation's main state policy in the Arctic until 2020 and beyond* (Principala politică de stat a Federației Ruse în zona arctică până în 2020 și mai departe), 2008; **Canada:** *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future*, (Strategia nordică a Canadei: nordul nostru, patrimoniul nostru, cultura noastră) 2009; **Suedia:** *The Arctic: Sweden's strategy for the region* (Zona arctică: strategia Suediei pentru această regiune), 2012; **SUA:** *US: Arctic Region Policy* (SUA: Politica pentru regiunea arctică), 2009; **Finlanda:** *Finland's Strategy for the Arctic Region* (Strategia Finlandei pentru regiunea arctică), 2010, document ce va fi actualizat în aprilie 2013; **Danemarca, Groenlanda și Insulele Feroe:** *Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic* (Strategia Regatului Danemarcei pentru zona arctică) 2011-2020, 2011; **Islanda:** <http://www.utanrikisraduneyti.is>

⁽¹⁴⁾ Adunarea Parlamentară a NATO, Rezoluția 396.

⁽¹²⁾ *Arctic Impact Assessment* (proiect internațional de evaluare a impactului climei arctice), ACIA.

4.2 Există patru forumuri regionale de cooperare în regiunea nordică:

Consiliul Arctic ⁽¹⁵⁾ este cel mai important instrument de cooperare regională, însumând opt state membre (statele arctice, inclusiv Insulele Feroe și Groenlanda ca teritorii autonome ale Danemarcei), șase participanți permanenți (diferitele forumuri de cooperare între populațiile indigene din statele arctice) ⁽¹⁶⁾ și un mare număr de observatori permanenți (Regatul Țărilor de Jos, Spania, Regatul Unit, Polonia, Franța, Germania și 18 organizații interguvernamentale și ONG-uri). UE, Italia, China, Japonia, Coreea de Sud și Singapore au solicitat statutul de observator permanent. În ultimii ani, China și-a intensificat într-o măsură considerabilă activitatea legată de regiunea arctică și de țările din această regiune. Statele membre ale Consiliului Arctic au încheiat o serie de acorduri, precum Acordul privind operațiunile de căutare și salvare. Se încearcă consolidarea rolului acestui Consiliu, extinderea jurisdicției și creșterea influenței sale ca instrument de cooperare.

4.3 **Consiliul euro-arctic al Mării Barents** ⁽¹⁷⁾ acoperă regiunile europene ale regiunilor arctică și subarctică. Acesta promovează cooperarea în regiunea Mării Barents, bogată în resurse, dar care are nevoie de căi de transport mai bune spre piețele europene și spre alte regiuni. Consiliul are șapte membri (Finlanda, Norvegia, Suedia, Danemarca, Islanda, Rusia și Comisia Europeană). De asemenea, în cadrul acestuia își desfășoară activitatea și **Consiliul regional al Mării Barents** (BRC) ⁽¹⁸⁾, care include 13 subregiuni și care este activ în promovarea cooperării concrete.

4.4 **Consiliul Nordic de Miniștri** ⁽¹⁹⁾ (și Consiliul nordic) are propria sa strategie arctică. Există de mult timp o cooperare strânsă și extinsă între cele cinci țări nordice care dispun de expertiză și competențe specifice cu privire la condițiile nordice. Groenlanda participă la această cooperare ca membru deplin.

4.5 **Consiliul Statelor de la Marea Baltică** (CBSS) ⁽²⁰⁾ reprezintă cooperarea dintre cele opt state din regiunea Mării Baltice. UE are propria sa **strategie macroregională pentru regiunea Mării Baltice** (EUSBSR).

4.6 **Dimensiunea nordică** ⁽²¹⁾, o politică comună a UE, Islandei, Norvegiei și Rusiei, acoperă o vastă zonă geografică, cuprinzând regiunile arctice și subarctice ale Europei, plecând din nord-estul Rusiei și până în estul Islandei și vestul Groenlandei. Cooperarea se bazează pe patru parteneriate tematice [Parteneriatul de mediu pentru Dimensiunea Nordică (*Northern Dimension Environmental Partnership - NDEP*), Parteneriatul în domeniul sănătății publice și al bunăstării sociale din cadrul Dimensiunii Nordice (*Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being - NDPHS*), Parteneriatul pentru transporturi și logistică din cadrul Dimensiunii Nordice (*Northern Dimension Partnership on Transport and Logistics - NDPTL*) și Parteneriatul în domeniul culturii din cadrul Dimensiunii Nordice (*Northern Dimension Partnership on Culture - NDPC*)] și pe un program de cooperare separat, „*Fereastra arctică*”. Parteneriatul pentru transporturi și logistică (NDPTL),

în cadrul căruia se pregătește elaborarea unei propuneri privind rețelele regionale de transporturi, este important pentru cooperarea arctică. Și Parteneriatul de mediu pentru Dimensiunea Nordică (*NDEP*) joacă un rol fundamental în regiunea arctică, nu în ultimul rând fiindcă oferă un cadru în care se efectuează cu succes decontaminarea de deșeuri radioactive a Peninsulei Kola. A treia ședință a miniștrilor de afaceri externe ai țărilor din cadrul Dimensiunii Nordice s-a desfășurat la Bruxelles ⁽²²⁾, în februarie 2013. Consiliul întreprinderilor din țările Dimensiunii Nordice ⁽²³⁾ acționează în principal pentru îmbunătățirea condițiilor de investiții în regiune, astfel încât să devină mai competitivă. Statele Unite și Canada au statut de observatori la ședințele instituțiilor din cadrul Dimensiunii Nordice.

4.7 Parlamentarii din țările regiunii arctice participă la toate forumurile de cooperare menționate mai sus și la o formă de cooperare sistematică, **Conferința parlamentarilor din regiunea arctică** (CPAR).

4.8 Și cele șase **forumuri de cooperare ale populațiilor indigene din regiune** mențin o cooperare regulată.

4.9 **Fundația Polară Internațională** (*International Polar Foundation, IPF*) este o asociație de cooperare internațională între părțile interesate de probleme arctice, care în 2012 a organizat simpozionul pe tema „Viitorul Arcticii 2012” la sediul Comitetului Regiunilor.

5. Orientări pentru cooperarea regională

5.1 Cooperarea cu privire la chestiunile legate de regiunea arctică se întemeiază, pe cât posibil, pe **acorduri internaționale** și se desfășoară în cadrul unor **forumuri internaționale**.

5.2 Cel mai important acord internațional care vizează regiunea arctică este **Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării din 1982** (UNCLOS) ⁽²⁴⁾, al cărei obiect îl constituie zonele maritime și oceanice dintre state independente și în temeiul căreia a fost instituită **Comisia pentru limitele platformei continentale** (CLCS).

5.3 Prin aceste acorduri, statele cu țărm la Oceanul Arctic au încercat să ajungă la un consens cu privire la limitele apelor lor teritoriale și ale zonelor economice exclusive (inclusiv în afara limitei de 200 mile marine de la platforma continentală). Cu toate eforturile depuse pentru evitarea conflictelor teritoriale, mai rămân anumite puncte geografice disputate, existând riscul escaladării conflictelor. În 2008, statele de coastă au emis o declarație comună la Ilulissat, în Groenlanda, subliniind dreptul suveran al tuturor statelor semnatare de a reglementa activitatea în propria zonă economică exclusivă.

5.4 Dezvoltarea unor posibile rute maritime – Pasajul de Nord-Vest (care traversează zona economică exclusivă a Canadei) și Ruta maritimă de nord (care trece prin zona economică exclusivă a Rusiei) –, precum și dotările și condițiile de utilizare a acestora și siguranța lor sunt studiate și dezbătute în mod aprofundat în cadrul diverselor forumuri de cooperare. Obiectivul este de a se asigura cel mai bun consens cu putință

⁽¹⁵⁾ www.arctic-council.org.

⁽¹⁶⁾ Secretariatul Consiliului arctic al popoarelor indigene (IPS), www.arcticpeoples.org.

⁽¹⁷⁾ www.beac.st.

⁽¹⁸⁾ www.beac.st.

⁽¹⁹⁾ www.norden.org.

⁽²⁰⁾ www.cbss.org.

⁽²¹⁾ http://eeas.europa.eu/north_dim/index_en.htm

⁽²²⁾ <http://www.consilium.europa.eu/6597/13>

⁽²³⁾ <http://www.northerndimension.info/component/content/article/10-innerpage/9-ndbc>

⁽²⁴⁾ www.UN.org

între părți în ceea ce privește principiile de utilizare și gestionare a acestor rute. Există deja înțelegeri internaționale pe această temă, cum ar fi acordul **UNCLOS** și al **Organizației Maritime Internaționale** (OMI) ⁽²⁵⁾ privind dreptul de trecere inofensivă, iar în prezent se află **în curs de elaborare Codul polar al OMI**.

5.5 Aspectele legate de schimbările climatice și de dezvoltarea durabilă sunt deosebit de importante în Arctica. **Convenția-cadru a ONU privind schimbările climatice** (UNFCCC) ⁽²⁶⁾ este un pilon esențial al relațiilor internaționale. Acestea ar avea implicații extrem de importante și pentru regiunea arctică.

Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (**PNUM**) ⁽²⁷⁾ a lansat propriul program de monitorizare a regiunii arctice.

5.6 În aceste activități sunt implicate activ grupuri de protecție a mediului. **Greenpeace** a propus ca orice activitate economică să fie interzisă în Arctica în lipsa unui acord prealabil referitor la principiile de protejare a regiunii.

6. Acțiunea UE și elaborarea unei politici privind regiunea arctică

6.1 UE are față de Arctica interese geopolitice, ecologice și economice substanțiale și din ce în ce mai puternice. UE este unul dintre actorii cooperării din regiune, nu în ultimul rând pentru că unele din statele sale membre sunt state arctice.

6.2 **Politica arctică a UE este încă în fază incipientă.** Ea a fost consolidată în 2008, în principal la inițiativa Parlamentului European ⁽²⁸⁾. În 2008 și 2012, Comisia a prezentat două comunicări pe această temă (cf. notele de subsol 2 și 7), iar Consiliul de Miniștri a elaborat două rezoluții (în 2008 și 2009) ⁽²⁹⁾. Consiliul a discutat situația actuală în ședința sa din 31 ianuarie 2013.

6.3 **În 2008 și în iunie 2012, UE a anunțat că vizează în mod programatic o abordare globală** cu privire la politica privind regiunea arctică. Obiectivele principale sunt în număr de trei:

- protejarea mediului arctic, în cooperare cu populația din zonă;
- promovarea utilizării durabile a resurselor naturale;
- promovarea cooperării internaționale, cu evidențierea importanței acordurilor internaționale.

Politica se bazează în prezent pe trei elemente centrale: cunoaștere, responsabilitate, angajament.

⁽²⁵⁾ www.imo.org

⁽²⁶⁾ www.UN.org

⁽²⁷⁾ www.unep.org

⁽²⁸⁾ Rezoluția P6_TA(2008)0474, 9.10.2008.

⁽²⁹⁾ Concluziile Consiliului privind chestiunile legate de Arctica, a 2985-a reuniune a Consiliului Afaceri Externe, 8 decembrie 2009. Cf. de asemenea nota de subsol 9.

6.4 Relațiile bilaterale ale UE cu țările arctice includ și cooperarea în regiune. UE are un acord special cu Groenlanda, iar aspectul multilateral al Dimensiunii Nordice joacă un rol esențial în regiunea arctică.

6.5 **Multe din actualele programe ale UE pot fi aplicate și în cazul activităților din regiunea arctică.** În perioada 2007-2013, UE a investit aproximativ 1,4 miliarde EUR în promovarea dezvoltării durabile în Arctica și în regiunile învecinate. Cooperarea în materie de cercetare științifică a devenit prioritară: al șaselea Acord-cadru pentru cercetare, început în 2002, cuprinde proiecte referitoare la regiunea arctică. În ultimii ani, UE a investit peste 200 de milioane EUR în cercetări având ca obiect Arctica, iar în prezent este implicată în numeroase proiecte comune de cercetare, mai ales în cadrul celui de-al **șaptelea Program-cadru de cercetare** ⁽³⁰⁾. Rețeaua de promovare a cooperării între diversele institute de cercetare (din Europa și din afara ei) funcționează bine. Principalele proiecte de cercetare pe perioada 2008-2012 și programele de finanțare în domeniul cooperării teritoriale europene pentru perioada 2007-2013 sunt enumerate într-un registru ⁽³¹⁾. În regiunea arctică au fost desfășurate mai multe proiecte, între altele în cadrul politicii regionale a UE, al programelor Interreg și de cooperare teritorială europeană (CTE), al orientărilor privind ajutoarele de stat regionale și al Instrumentului european de vecinătate și parteneriat (IEVP). Mecanismul Conectarea Europei și rețeaua transeuropeană de transport TEN-T nu se aplică regiunii arctice.

Comisia Europeană a decis recent să analizeze cum poate fi organizată mai bine furnizarea de informații cu privire la activitățile de cercetare referitoare la regiunea arctică. Se analizează posibilitatea înființării unui Centru european de informare privind Arctica.

6.6 UE este parte la „Dimensiunea nordică” și membru al Consiliului euro-arctic al Mării Barents. De asemenea, este observator ad-hoc în cadrul Consiliului Arctic și a solicitat statutul de observator permanent, participând pe deplin deja de câțiva ani la activitățile diverselor grupuri de lucru ale acestui consiliu.

6.7 Membrii Parlamentului European participă la Conferința parlamentară a regiunii arctice (CPRA, cf. punctul 3.3.7) și sunt implicați în cooperarea parlamentară a celor patru consilii regionale nordice și în cadrul Dimensiunii Nordice. În 2008 și 2011, Parlamentul European a elaborat două rezoluții privind regiunea arctică [cf. nota de subsol 9 și documentul P6_TA(2008)0474].

6.8 UE a lansat un dialog regulat cu organizațiile reprezentante ale populațiilor indigene din regiune și alte grupuri ale societății civile și participă la activitățile Fundației Polare Internaționale (FPI).

⁽³⁰⁾ Al șaptelea Program-cadru de cercetare.

⁽³¹⁾ SWD(2012) 182, anexa I, și Cooperarea teritorială europeană, anexa II.

6.9 CESE a elaborat avize privind cooperarea arctică, inclusiv privind Dimensiunea Nordică, politica regională și cea maritimă, dezvoltarea durabilă și relațiile cu țările învecinate. CESE întreține relații cu organizațiile societății civile din Norvegia, Islanda și Rusia (prin intermediul Comitetului consultativ pentru Spațiul Economic European, al Comitetului consultativ mixt UE-Islanda și al Camerei civice a Federației Ruse) și a organizat două Forumuri ale societății civile din cadrul Dimensiunii Nordice (în 2002 și 2006), precum și – în februarie 2013 – o întrunire a părților interesate, pe marginea reuniunii ministeriale a Dimensiunii Nordice.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 489-A SESIUNE PLENARĂ DIN 17 ȘI 18 APRILIE 2013

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu — Un plan de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale

COM(2012) 722 final

(2013/C 198/05)

Raportor: **dl Petru Sorin DANDEA**

La 12 martie 2013, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu – Un plan de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale

COM(2012) 722 final.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 aprilie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 16, 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 169 de voturi pentru și 0 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE se pronunță în favoarea planului prezentat de Comisie și sprijină eforturile acesteia de a găsi soluții concrete pentru reducerea fraudei și evaziunii fiscale. Un progres real este posibil numai dacă statele membre acordă o mai mare atenție creșterii eficacității serviciilor de taxare, alocând resurse umane și financiare suficiente, și asigură o mai bună coordonare între acestea.

1.2 CESE recomandă Comisiei și Consiliului să includă fraudă și evaziunea fiscală, dar și planificarea fiscală agresivă ca parte a analizei anuale a creșterii și a semestrului european, și să implementeze măsuri specifice combaterii acestor fenomene, care să asigure progrese în plata și colectarea taxelor, creșterea echității acestora, o mai bună redistribuire și combatere a sărăciei.

1.3 CESE salută propunerile Comisiei de a include pe lista neagră statele care operează ca paradisi fiscale, nerespectând

principiile bunei guvernante fiscale, și cere ca criteriile comune pe baza cărora vor fi identificate aceste state sau teritorii să fie stabilite la nivel european, evitându-se aplicarea neechilibrată la nivel național. Includerea pe lista neagră nu trebuie limitată la statele terțe ci trebuie să opereze și în ceea ce privește teritoriile sau jurisdicțiile care aparțin unor state membre sau companiile care operează în aceste teritorii.

1.4 Comitetul crede că Comisia ar putea să completeze propunerile de includere pe lista neagră cu sancțiuni pentru companii, incluzând excluderea de la contractele publice, finanțările UE sau ajutoarele de stat.

1.5 CESE consideră că planificarea fiscală agresivă, prin faptul că erodează bazele de impozitare, obligând astfel statele membre să majoreze nivelul taxelor, reprezintă în sine o practică imorală care afectează grav funcționarea pieței interne și distorsionează echitatea sistemelor fiscale în raport cu

contribuabili. Datorită complexității fenomenului, propunerile Comisiei referitoare la clauza generală anti-abuz sau definiția acordurilor bilaterale artificiale trebuie să fie suficient de clare pentru a putea fi implementate cu ușurință de toate statele membre.

1.6 Comitetul recunoaște importanța eforturilor Comisiei de a negocia acorduri privind buna guvernare în domeniul fiscal cu state vecine UE. CESE recomandă Consiliului acordarea mandatului de negociere Comisiei, considerând că aceste instrumente se pot dovedi extrem de utile în combaterea fraudei și evaziunii fiscale.

1.7 Comitetul recomandă Comisiei și statelor membre să abordeze în continuare simplificarea și armonizarea cadrului legal existent la nivel european, dar și la nivel național. Un cadru legal mai simplu și mai armonizat pentru domeniul fiscal, care să asigure o impozitare echitabilă, completat cu instrumente moderne IT de verificare, control și schimb de informații ar diminua substanțial posibilitățile de fraudă și evaziune fiscală.

1.8 CESE recomandă Comisiei, Consiliului și Parlamentului European să descurajeze menținerea diferențelor mari existente între nivelurile de taxare, directe sau indirecte, ale statelor membre, care permit promovarea concurenței fiscale.

1.9 CESE salută hotărârea Comisiei de a investiga posibilitatea introducerii unui NIF (număr de identificare fiscală) european. CESE reiterează solicitarea adresată statelor membre, în mai multe din avizele sale, de armonizare a sistemului de impozitare indirectă. Comitetul încurajează Comisia să facă propuneri în acest domeniu. Această armonizare, precum și introducerea unui NIF european ar diminua masiv fraudă de tip „carousel”.

2. Introducere

2.1 Frauda și evaziunea fiscală, dar și evitarea plății taxelor prin metoda planificării fiscale agresive, alimentează inegalitățile crescânde generate de criza economică și programele de austeritate, reprezentând un pericol major pentru statele membre în efortul lor de a asigura o funcționare eficientă a sistemelor de taxare pentru a asigura finanțarea serviciilor publice, redistribuirea bunăstării, combaterea sărăciei, precum și evitarea concurenței fiscale între statele membre și statele terțe. Dimensiunea financiară estimată a pierderilor suferite de statele membre depășește un trilion de euro pe an ⁽¹⁾.

2.2 La 2 martie 2012, Consiliul European a solicitat Consiliului și Comisiei Europene să elaboreze modalități concrete de combatere a fraudei și evaziunii fiscale.

2.3 Comisia a adoptat în iunie 2012 o comunicare ⁽²⁾ în care a prezentat modul în care poate fi îmbunătățită respectarea obligațiilor fiscale și în care poate fi redusă fraudă și evaziunea fiscală. În această comunicare Comisia anunța prezentarea unui plan de acțiune în vederea consolidării luptei împotriva fraudei și a evaziunii fiscale.

2.4 În decembrie 2012, Comisia a prezentat planul de acțiune anunțat, care cuprinde inițiativele recente dar și noi măsuri care pot fi implementate pe termen scurt sau lung. Planul este însoțit de Recomandarea Comisiei privind măsuri de încurajare a statelor terțe privind aplicarea standardelor de bună guvernare în domeniul fiscal ⁽³⁾, precum și de Recomandarea Comisiei privind planificarea fiscală agresivă ⁽⁴⁾.

3. Observații generale

3.1 CESE se pronunță în favoarea planului prezentat de Comisie și sprijină eforturile acesteia de a găsi soluții concrete pentru reducerea fraudei și evaziunii fiscale ⁽⁵⁾. Cu toate acestea, Comitetul își exprimă scepticismul în ceea ce privește implementarea unora dintre măsurile propuse, având în vedere numeroasele divergențe existente între statele membre, care determină un ritm lent de luare a deciziilor la nivelul Consiliului. De asemenea, reducerea resurselor financiare și umane destinate autorităților fiscale ⁽⁶⁾, în majoritatea statelor membre, prin măsurile de austeritate implementate în ultimii ani, reprezintă un risc major pentru implementarea noilor măsuri. Un progres real este posibil numai dacă statele membre alocă o mai mare atenție creșterii eficienței serviciilor de taxare, sprijinită de resurse financiare și umane suficiente și asigură o mai bună coordonare între acestea.

3.2 O parte importantă a pierderilor generate de economia subterană pentru sistemele de colectare a taxelor este generată de planificarea fiscală agresivă. Comisia recunoaște că această practică utilizează neconcordanțele existente între două sau mai multe sisteme fiscale, fiind considerată însă o practică legitimă la nivel global dar care încalcă principiile responsabilității sociale corporative. CESE consideră că planificarea fiscală agresivă, prin faptul că erodează bazele de impozitare, obligând astfel statele membre să majoreze nivelul taxelor, reprezintă în sine o practică imorală care afectează grav funcționarea pieței interne, descurajând concurența corectă între întreprinderi în

⁽²⁾ COM(2012) 351 final.

⁽³⁾ C(2012) 8805 final.

⁽⁴⁾ C(2012) 8806 final.

⁽⁵⁾ Comitetul s-a pronunțat în mai multe rânduri în favoarea unor măsuri de limitare a fraudei și evaziunii fiscale (JO C 11, 15.1.2013, p.31, JO C 347, 18.12.2010, p.73, JO C 255, 22.9.2010, p.61).

⁽⁶⁾ *Impact of austerity on jobs in tax services and the fight against tax fraud and avoidance in EU-27 + Norway* (Impactul austerității asupra numărului de posturi din serviciile fiscale și de combatere a fraudei și evaziunii fiscale în UE-27 + Norvegia). Raport comandat de Federația Europeană a Sindicatelor din Serviciile Publice (EPSU) departamentului de cercetare în domeniul muncii, Lionel Fulton, <http://www.lrd.org.uk/>, martie 2013.

⁽¹⁾ COM(2012) 351 final, p.2.

general și între întreprinderile mici și mijlocii în special, și distorsionează echitatea sistemelor fiscale în raport cu contribuabilii.

3.3 CESE salută recomandarea Comisiei privind planificarea fiscală agresivă, dar consideră că măsurile propuse pentru combaterea acestei practici sunt insuficiente. Datorită complexității fenomenului (n.a. planificarea fiscală agresivă), clauza generală anti-abuz și definirea acordurilor bilaterale artificiale se poate dovedi dificil de aplicat în cadrul acordurilor încheiate între statele membre. De asemenea, CESE consideră că aceste măsuri ridică mai multe probleme de implementare statelor membre, decât dacă acestea ar denunța imediat aceste acorduri, în special cele în care sunt implicate jurisdicții de tipul paradisurilor fiscale sau care nu convin asupra aplicării unui set de reguli de bază în ceea ce privește buna guvernare fiscală.

3.4 Comisia propune statelor membre adoptarea unui set de criterii pentru identificarea țărilor terțe care nu respectă standardele de bună guvernare în chestiuni fiscale, precum și introducerea acestora pe o listă neagră. CESE atrage atenția asupra faptului că această măsură trebuie să includă și jurisdicții aparținând statelor membre precum și întreprinderile care vor continua să-și desfășoare operațiunile implicând entități aparținând acestor teritorii.

3.5 Comisia a făcut propuneri de modificare a unor directive⁽⁷⁾ pentru eliminarea lacunelor care pot încuraja fraudă sau evaziunea fiscală. De asemenea, Comisia a solicitat Consiliului mandat pentru negocierea unor acorduri privind cooperarea fiscală și lupta antifraudă cu patru state vecine și semnarea proiectului de acord între UE și statele sale membre și Liechtenstein. CESE recomandă Consiliului abordarea acestor propuneri cât mai curând posibil, considerând că aceste instrumente se pot dovedi extrem de utile în combaterea fraudei și evaziunii fiscale.

3.6 CESE consideră că, în cadrul implementării planului de acțiune, Comisia și statele membre trebuie să abordeze în continuare simplificarea și armonizarea cadrului legal existent la nivel european, dar și la nivel național. Un cadru legal mai simplu și mai armonizat pentru domeniul fiscal, care să asigure o impozitare echitabilă, completat cu instrumente moderne IT de verificare, control și schimb de informații beneficiind de un personal bine pregătit, ar diminua substanțial posibilitățile de fraudă și evaziune fiscală. De asemenea, acesta ar permite sarcini administrative și fiscale mai scăzute pentru companii și cetățeni, cu beneficii directe pentru veniturile finanțelor publice.

3.7 CESE recomandă Comisiei, Consiliului și Parlamentului European să descurajeze menținerea diferențelor mari existente între nivelurile de taxare, directe sau indirecte, ale statelor

membre, care permit promovarea concurenței fiscale. De asemenea, Comitetul atrage atenția asupra legăturii directe dintre nivelul taxelor și evaziunea fiscală. Combaterea eficace a fraudei și evaziunii fiscale, dar și a planificării fiscale agresive poate conduce la o diminuare a nivelului general de taxare, în beneficiul tuturor contribuabililor.

4. Observații specifice

4.1 Comisia recunoaște că, datorită libertăților de care se bucură companiile în cadrul pieței interne, acestea pot structura acorduri cu jurisdicții de tipul paradisurilor fiscale prin intermediul statului membru cu cea mai slabă reacție. Acest lucru slăbește bazele de impozitare ale statelor membre și afectează condițiile de concurență corectă între întreprinderi în general și între întreprinderile mici și mijlocii în special, denaturând funcționarea pieței interne. CESE încurajează Comisia și statele membre să includă întreprinderile care promovează asemenea practici pe o listă neagră. Statele membre ar trebui ca, printre alte măsuri implementate la nivel național, să includă suspendarea dreptului acestor companii de a participa la procedurile de achiziție publică sau ar putea refuza acordarea de ajutor de stat în cazul în care acesta ar fi solicitat.

4.2 Planificarea fiscală agresivă generează, conform estimărilor Comisiei, jumătate din pierderile înregistrate de statele membre datorate practicilor specifice economiei subterane. CESE consideră insuficiente măsurile de combatere a acestei practici propuse de Comisie⁽⁸⁾ și recomandă ca atât clauza generală anti-abuz propusă, dar și definiția acordurilor artificiale să fie mai concret formulate, de maniera în care statele membre să poată proceda rapid la implementarea acestora, fără a genera situații complicate în cadrul instanțelor de judecată, în cazul litigiilor legate de planificarea fiscală agresivă.

4.3 CESE consideră utilă propunerea Comisiei de înființare a unei platforme pentru buna guvernare fiscală. CESE recomandă Comisiei să invite în cadrul acestei platforme și partenerii sociali, în special cei care au ca membri lucrători din cadrul administrațiilor financiare care au o bogată experiență în domeniul combaterii fenomenelor de fraudă sau de evaziune fiscală. De asemenea, este necesară clarificarea modului în care platforma va relaționa cu alte structuri care operează în domeniul taxelor la nivel european.

4.4 În contextul negocierilor Codului de conduită pentru impozitarea întreprinderilor, negocieri coordonate în cadrul OCDE, Comisia își propune să acționeze pentru eliminarea din directivele existente a prevederilor care oferă, în anumite situații, oportunități de planificare fiscală agresivă sau împiedică adoptarea unor soluții adecvate, permițând dubla neimpozitare. CESE salută inițiativa Comisiei și recomandă ca aceste măsuri să fie luate cât mai curând posibil.

(7) COM(2008) 727 final – 2008/0215 (CNS); COM(2012) 428 final – 2012/0205 (CNS).

(8) C(2012) 8806 final.

4.5 Comisia propune intensificarea activității în privința regimurilor fiscale speciale pentru expatriați și pentru cetățenii înstăriți, care sunt dăunătoare pentru piața internă și reduc veniturile fiscale globale. CESE încurajează statele membre să elimine aceste regimuri fiscale speciale. De asemenea, CESE reia solicitarea sa (formulată în alte avize⁽⁹⁾) instituțiilor UE) de a se adopta măsuri care să limiteze posibilitatea utilizării abuzive a principiului „reședinței” prin intermediul unor regimuri de proprietate și reședință fictive, prin care holdinguri fără activitate sau întreprinderi-fantomă permit proprietarilor să nu plătească impozite în țările în care își au domiciliul.

4.6 CESE salută lansarea portalului „NIF pe EUROPA”. Acest instrument permite identificarea și înregistrarea, rapid, ușor și corect, a numărului de identificare fiscală, de către terți sau instituțiile financiare particulare. De asemenea, acest instrument poate fi utilizat pentru îmbunătățirea eficacității schimbului automat de informații. Având în vedere hotărârea Comisiei de a investiga posibilitatea introducerii unui NIF european, CESE reiterează solicitarea adresată statelor membre, în mai multe din avizele sale, de armonizare a sistemului de impozitare indirectă. Comitetul încurajează Comisia să facă propuneri în acest domeniu. Această armonizare, precum și introducerea unui NIF european ar diminua masiv fraudă de tip „carusel”, în situația în care, în viitor acesta ar putea deveni un identificator unic al contribuabililor pentru toate tipurile de taxe.

4.7 Comisia a demarat activitatea de standardizare a formularelor pentru schimbul de informații în domeniul fiscal. O aplicație informatică dezvoltată pentru utilizarea acestor formulare, în toate limbile UE, este disponibilă de la 1 ianuarie 2013. CESE apreciază că aceste formate pot juca un rol important în cooperarea administrativă dintre statele membre în domeniul fiscal, mai ales de la momentul în care dezvoltarea sistemului informatic va permite schimbul automat de informații.

4.8 CESE apreciază în mod deosebit decizia Comisiei de a revizui Directiva privind societățile mamă și filialele, precum și a dispozițiilor anti-abuz existente în alte directive. Revizuirea este necesară pentru a asigura implementarea recomandării Comisiei privind planificarea fiscală agresivă. CESE recomandă statelor membre să sprijine eforturile Comisiei, pentru ca revizuirea să poată fi realizată într-un orizont de timp rezonabil. Este important ca, în cadrul acestei revizuii, să se introducă obligația pentru întreprinderile multinaționale de întocmire separată a situațiilor contabile pentru fiecare țară în care operează, în care să se precizeze volumul producției realizate și profitul obținut. Prezentarea datelor contabile în acest mod ar facilita identificarea celor care abuzează de stabilirea prețurilor de transfer sau promovează planificarea fiscală agresivă. De asemenea, Comitetul recomandă introducerea unei reglementări privind taxarea profitului companiilor pe baza unui set de reguli comune.

4.9 CESE salută eforturile Comisiei de a promova instrumentele IT dezvoltate de UE în cadrul OCDE. În condițiile în care OCDE se declară de acord cu formularele electronice elaborate pentru schimbul de informații spontan sau la cerere în domeniul impozitării directe, acestea ar reprezenta instrumente extrem de utile și eficiente în combaterea cazurilor grave de fraudă sau evaziune fiscală.

4.10 Comisia propune realizarea unui cod al contribuabilului european care să grupeze cele mai bune practici existente la nivelul statelor membre, pentru întărirea încrederii între administrațiile fiscale și contribuabili, pentru asigurarea unei transparențe mai mari cu privire la drepturile și obligațiile contribuabililor și pentru încurajarea unei abordări orientate spre servicii. CESE atrage atenția asupra faptului că o simplificare a sistemelor fiscale ar avea ca efect o reducere a sarcinilor administrative cu care se confruntă contribuabilii și întreprinderile și ar genera mai multă încredere din partea acestora. Statele membre ar putea avea în vedere o diminuare a sarcinii administrative pentru bunii contribuabili, fie ei persoane fizice sau întreprinderi, și o creștere a acesteia pentru cei care încalcă legea. Este cunoscut faptul că, de regulă, întreprinderile implicate în activități de tip planificare fiscală agresivă sunt întreprinderi transnaționale mari.

4.11 Comisia recomandă statelor membre promovarea unei abordări de tip Ghișeu unic, pentru a oferi toate tipurile de informații fiscale, atât rezidenților, cât și nerezidenților. CESE este de acord cu propunerea Comisiei și consideră că o asemenea abordare elimină o parte din obstacolele cu care se confruntă contribuabilii care se angajează în operațiuni transfrontaliere. De asemenea, prin cumularea informațiilor existente la nivelul ghișeului unic din fiecare stat membru, Comisia poate dezvolta portalul web fiscal la nivel european după modelul portalului e-justiție.

4.12 Comisia propune ca, pe baza experienței pe care EUROFISC o va acumula în domeniul combaterii fraudei prin schimbul rapid de informații, în domeniul TVA, acesta să se extindă în viitor și la domeniul impozitării directe. CESE consideră că extinderea EUROFISC și la domeniul impozitării directe va completa setul de instrumente de combatere a fraudei, evaziunii fiscale și planificării fiscale agresive, existente la nivelul UE.

4.13 CESE sprijină alinierea definiției anumitor tipuri de infracțiuni fiscale, inclusiv a sancțiunilor penale și administrative pentru toate tipurile de taxe și impozite. Dacă o asemenea aliniere s-ar produce, întreprinderile ar fi descurajate să utilizeze statul membru cu cea mai slabă reacție pentru desfășurarea operațiunilor lor. Comisia își propune să investească posibilitatea acestei alinieri.

⁽⁹⁾ JO C 229, 31.7.2012, p. 7.

4.14 Comisia a prezentat, în cadrul comunicării din iunie 2012, o serie de posibile măsuri care au fost considerate de Consiliu ca nefiind prioritare. CESE consideră că asigurarea accesului direct la bazele de date naționale în domeniul impozitării directe, aceasta fiind una dintre propunerile Comisiei, reprezintă unul dintre cele mai puternice instrumente de care ar putea beneficia statele membre în combaterea fraudei și evaziunii fiscale. De asemenea, Comisia își propune să evalueze posibilitatea unificării instrumentelor juridice de cooperare administrativă pentru toate taxele și impozitele. CESE sprijină aceste propuneri ale Comisiei, ele putând crește eficacitatea luptei împotriva fraudei și evaziunii fiscale.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Promovarea sectoarelor culturale și creative pentru creștere economică și crearea de locuri de muncă în UE

COM(2012) 537 final

(2013/C 198/06)

Raportor: **dl Antonello PEZZINI**

Coraportor: **dl Nicola KONSTANTINOU**

La 19 decembrie 2012, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor - Promovarea sectoarelor culturale și creative pentru creștere economică și crearea de locuri de muncă în UE

COM(2012) 537 final.

Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 martie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie 2013), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 175 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul este convins că, pentru Europa, **cultura și creativitatea** reprezintă:

- **cheia de boltă a valorilor care constituie temelia identității europene** și a modelului său de economie socială de piață;
- **un binom câștigător, în termeni de dezvoltare economică, socială și productivă** de calitate la nivel local, regional, național și european;
- **elementele centrale ale avantajului comparativ al valorii adăugate europene**, în ceea ce privește conceperea, dezvoltarea, producția și consumul de bunuri materiale și imateriale;
- **un factor-cheie de stimulare a competitivității**, care vizează toate sectoarele economice și sociale;
- **un zăcământ de posibilități extraordinare** de sporire a numărului și calității locurilor de muncă;
- **o carte de vizită internațională a prestigiului și originalității UE** în lume.

1.2 **CESE consideră** că, în contextul importanței crescânde a rolului sectoarelor culturale și creative (SCC) în dezvoltarea economiei europene și a dimensiunii internaționale a acesteia, este **necesară o strategie pe termen mediu și lung**, care să asigure:

- o **dimensiune socială** solidă și coerentă a SCC, în măsură să redefinească și să recalifice competențele profesionale existente, să asigure condiții echitabile de lucru și să stimuleze potențialul latent, și care să fie capabilă:

- să elibereze întregul potențial de creare de locuri de muncă în sectoarele culturale și creative și să garanteze că acestea sunt de calitate, într-un context de protejare a drepturilor fundamentale;

- să redefinească și să recalifice competențele profesionale existente;

- să reducă sarcina administrativă și birocratică a IMM-urilor, microîntreprinderilor și a lucrătorilor independenți;

- să sprijine, prin inițiative de formare destinate recalificării (într-un cadru transparent de informare și consultare a lucrătorilor), procesele de reorganizare și restructurare, cu deplina respectare a drepturilor și a demnității persoanei;

- să promoveze dialogul social structurat în toate sectoarele culturale și creative și să-l coordoneze între nivelul european, cel național și cel al întreprinderilor;

- să pună la punct un cadru european de reglementare adecvat, capabil să asigure diversitatea culturală și de opțiuni, să reducă sarcina administrativă și să faciliteze mobilitatea în interiorul UE și pe plan internațional.

- o **dimensiune tehnologică cu valoare adăugată creativă**, care: să apere drepturile de proprietate intelectuală pe piața internă, dar și, mai ales, pe plan internațional; să promoveze cercetarea în domeniul noilor tehnologii și al aplicațiilor inovatoare în materie de produse și de procese; să susțină hotărât noile procedee și noile oportunități digitale, printr-o marcă europeană de calitate; să asigure dezvoltarea lanțurilor de valori, prin rețele și sisteme comune de distribuție;

- **o dimensiune a dialogului cu societatea civilă la nivel teritorial**, care: să aplice în cazul SCC modele de dialog structurat la nivel european, național și teritorial; să promoveze dezvoltarea sectoarelor culturale și creative – necesare pentru revitalizarea și recalificarea teritoriilor și fructificarea talentelor lor creative –, evoluția profesiilor intelectuale și creșterea nivelului de angajare a forței de muncă;
- **o dimensiune internațională a Europei culturale și creative**, în conformitate cu angajamentele internaționale asumate prin Convenția UNESCO privind diversitatea culturală, care să știe să pună în valoare noile modele de afaceri, în care designul este integrat în lanțul de valori, iar totalitatea actorilor sunt capabili să producă valoare adăugată sub aspectul produselor și proceselor, care să poată fi recunoscute pe piețele mondiale ca rezultate ale excelenței europene; să protejeze creațiile împotriva pirateriei și contrafacerii, cu ajutorul unor instrumente flexibile, accesibile și eficiente;
- **o dimensiune financiară și de acces la credite**, în măsură să susțină inițiativele sectorului pe piața internă și pe cele internaționale – inclusiv prin facilități fiscale, credite fiscale și eliminarea dublei impozitări – și să furnizeze instrumente care să țină seama de caracteristicile sectorului în ceea ce privește accesul la credite, în special sisteme de garantare adaptate microîntreprinderilor și proiectelor de natură imaterială.

1.3 **CESE solicită Comisiei Europene să verifice amănunțit aplicarea acquis-ului comunitar** în sectoarele culturale și creative, mai ales în ceea ce privește reglementările specifice politicii de concurență, drepturilor de proprietate intelectuală și dreptului muncii, precum și protecția clauzelor acordurilor internaționale încheiate între UE și țări terțe.

1.4 **Comitetul propune Comisiei să analizeze posibilitatea și modalitățile de organizare a unui forum extins al părților interesate din sectoarele culturale și creative, pentru a identifica mai precis, inclusiv printr-un exercițiu participativ de prospectivă, totalitatea actorilor activi în domeniu și pentru a configura punctele esențiale ale unui plan de acțiune strategic pe termen mediu și lung** de relansare a creșterii și a creării de locuri de muncă de calitate; acest plan de acțiune ar trebui să se bazeze pe o strategie transversală la nivel local, regional și european, cu implicarea activă a statelor membre, autorităților locale și regionale, partenerilor sociali și societății civile.

1.5 **Comitetul solicită să fie lansate încă de pe acum inițiative specifice** de combatere a muncii precare în SCC, în vederea asigurării unor condiții echitabile de lucru pentru toți lucrătorii din sector, mai ales în cazul activităților independente sau atipice, desfășurate în regim de subcontractare (și în special munca ocazională), pentru a garanta tuturor un acces sigur și în condiții egale la rețelele digitale.

1.6 CESE atrage atenția Comisiei asupra necesității de a adapta cadrul de reglementare la specificul SCC, mai ales în ceea ce privește proprietatea intelectuală, simplificarea administrativă și fiscală și tratamentul egal sub aspectul TVA dintre comunicarea pe suport fizic și cea digitală, mai ales în cazul întreprinderilor mici din sector.

1.7 În opinia CESE, profitând de faptul că acest an a fost desemnat Anul european al cetățenilor, ar trebui să se reflecteze la oportunitatea înființării de structuri de dialog cu societatea civilă, axate pe cetățean.

2. Sectoarele culturale și creative în Europa

2.1 Sectoarele culturale și creative reprezintă o resursă strategică esențială: excelența și competitivitatea Europei în aceste sectoare sunt rezultatul eforturilor artiștilor, autorilor, creatorilor, profesioniștilor și întreprinzătorilor înzestrați cu talente tradiționale sau inovatoare și cu competențe formale și informale care ar trebui păstrate, promovate și puse în valoare.

2.2 Comitetul a avut deja prilejul să sublinieze că, „după cum se recunoaște în Strategia UE 2020, industriile culturale și creative europene joacă un rol fundamental pentru creșterea, competitivitatea și viitorul UE și al cetățenilor săi. [...] ele sunt [...] deopotrivă generatoarele unor avantaje incomparabile, factori de dezvoltare locală și vectori ai mutațiilor industriale”⁽¹⁾.

2.3 Conform definițiilor care figurează în Cartea verde din 2010⁽²⁾, „industriile culturale» sunt acele industrii care produc și distribuie bunuri și servicii care, atunci când sunt create, sunt considerate ca având o caracteristică, utilizare sau scop specific care materializează sau transmite expresii culturale, independent de valoarea comercială pe care o pot avea” (conform Convenției UNESCO 2005⁽³⁾), iar „industriile creative» sunt acele industrii care utilizează cultura ca input și care au o dimensiune culturală, chiar dacă producțiile lor sunt în principal funcționale. Acestea includ arhitectura și designul, care integrează elemente creative în procese mai ample, precum și subsectoare precum grafica, moda sau publicitatea”.

2.4 Totuși, distincția dintre domeniile acoperite de sectorul cultural și/sau cel creativ rămâne incertă⁽⁴⁾, ceea ce îngreunează stabilirea cu certitudine a ponderii contribuției fiecăruia la produsul intern brut și la ocuparea forței de muncă.

2.5 În cadrul propunerii de instituire a Programului-cadru „Europa creativă”⁽⁵⁾, asupra căruia Comitetul a avut ocazia de a se pronunța⁽⁶⁾, sectoarele culturale și creative sunt definite (la articolul 2) după cum urmează: „toate sectoarele ale căror activități sunt bazate pe valori culturale și/sau expresii artistice și creative, indiferent dacă aceste activități sunt orientate sau nu către piață și indiferent de tipul de structură care le realizează”. Acestea ar trebui să includă în mod explicit industriile editoriale și grafică (pe suport fizic și digital).

(1) JO C 051, 17.02.2011 p. 43 - 49.

(2) COM(2010) 183 final.

(3) A se vedea http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=33232&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

(4) Rețeaua privind cultura a Sistemului Statistic European (SSEnet-Cultura) – raport final 10/2012.

(5) COM(2011) 785 final.

(6) JO C 181, 21.6.2012, p. 35–39.

2.6 În 2008, aceste sectoare reprezentau 4,5% din PIB-ul total al UE și utilizau 3,8% din forța de muncă, adică peste 8,5 milioane de lucrători (7).

2.7 Parlamentul European este de acord cu definiția de mai sus și include în mod explicit în aceasta **sectoarele muzeal și al modei**.

2.8 Deși ponderea sectoarelor culturale și creative în producția economică europeană este foarte importantă și în creștere, având un puternic impact asupra forței de muncă (8), multe definiții existente (de la cele ale OMPI și ale OCDE la cele ale UNCTAD, ale UNESCO și ale Consiliului Europei) nu permit existența unei abordări bazate pe certitudini și statistici comparabile internațional: în UE se evocă un procent din PIB care variază de la 2,6% (Cartea verde), la 3,3% (Programul „Europa creativă”) sau 4,5% (9), ajungând până la 6,5% (Consiliul Europei) și se face trimitere la un număr de angajați de peste 5 milioane, de 8,5 milioane (10) sau chiar de circa 18 milioane (11).

2.9 Diversificarea industriilor culturale și creative europene se reflectă în caracteristicile structurilor din sector, în care există un număr mare de întreprinderi mici și mijlocii și de microîntreprinderi, responsabile pentru 80% din producția totală. Întreprinderile mari reprezintă sub 1%, dar utilizează peste 40% din forța de muncă (12).

2.10 Această configurație a sectoarelor culturale și creative în Europa pune probleme sub multiple aspecte: de la dezvoltarea competențelor la accesul la finanțare, de la promovarea unor noi modele de afaceri la protecția drepturilor de proprietate intelectuală, de la dificultatea de a accede la piețele internaționale la îmbunătățirea conexiunilor cu alte sectoare, fără a mai menționa problemele legate de recunoașterea reciprocă a calificărilor (formale și informale etc.) (13).

2.11 Dacă, în Europa, sectoarele care alcătuiesc nucleul non-industrial, adică artele vizuale, artele spectacolului și patrimoniul istorico-artistic conservă adesea o puternică valoare strategică, în **Statele Unite** această valoare este concentrată îndeosebi în sectoarele industriale, cu puternică orientare comercială.

2.12 **Modelul american** reprezintă un reper natural pentru țările în care preocuparea principală o reprezintă crearea unui sistem de producție culturală puțin dependent de finanțarea publică și orientat puternic către profit.

2.13 **Japonia** se evidențiază ca țară-model, și nu doar în context asiatic, ea dezvoltând în timp modalități seculare și foarte specifice de producție, cu forme noi și originale de industrie culturală, ce vizează publicul larg și satisfacerea cererii de pe piață.

(7) Cf. de asemenea raportul TERA Consultants 2010 și raportul pe 2010 privind competitivitatea UE, COM(2010) 614 final.

(8) Conform Eurostat, între 2008 și 2011 gradul de ocupare a forței de muncă în sectoarele culturale și creative s-a menținut la un nivel mai ridicat decât cel al economiei UE în ansamblu.

(9) TERA Consultants, 2010.

(10) TERA Consultants, 2010.

(11) Cf. raportul din 2006, intitulat *The Cultural Economy of Europe* (CEOE).

(12) Cf. studiul privind dimensiunea antreprenorială a industriilor culturale și creative.

(13) JO C 175, 28.07.2009 p. 63 - 72.

2.14 În **China** se înregistrează un efort extraordinar de investiție infrastructurală în domeniul cultural, cu o strategie fermă de limitare a pătrunderii conținutului cultural american și cu manifestarea unui interes accentuat față de modelele europene de organizare și de rolul acțiunii publice în configurarea și susținerea sistemelor culturale locale.

2.15 În **India**, industria culturală care a cunoscut cea mai rapidă dezvoltare este cinematografia, caracterizată de o creștere extraordinară a cifrei de afaceri, chiar dacă este vorba despre producții ancorate puternic în cultura indiană tradițională, care prezintă așadar un interes scăzut pentru un public străin de aceasta.

2.16 **America Latină** se află în prezent în mijlocul unui proces impresionant de dezvoltare a industriilor culturale proprii, inclusiv datorită influenței culturii hispanice în Statele Unite și creșterii economice și demografice rapide a Mexicului, în vreme ce **Brazilia** cunoaște o înflorire culturală deosebită, care merge dincolo de domeniul muzical. Pe de altă parte, **Africa** își conturează un profil cultural original, inclusiv pe baza multiplelor contacte cu universul cultural paneuropean: interacțiunea celor două continente și educația artistică pot oferi multe informații despre viața de zi cu zi și despre cultura de ansamblu a unei regiuni, eliminând barierele ce împiedică cooperarea.

2.17 CESE a subliniat întotdeauna importanța lansării unei strategii menite să fructifice pe deplin potențialul sectoarelor culturale și a profesiilor creative din UE, în vederea stimulării ocupării forței de muncă și a creșterii: problemele cu care se confruntă sectoarele culturale și creative europene au fost evidențiate încă din 2004, într-un aviz elaborat la solicitarea dnei Viviane Reding, comisar european (14). Pozițiile exprimate au fost reiterate și aprofundate în multe alte avize ulterioare (15).

2.18 Europa este de departe lider mondial în privința exportului de produse ale industriei creative. Pentru a-și păstra această poziție, ea trebuie să investească în capacitatea sectoarelor respective de a opera dincolo de frontierele naționale. În acest sens s-au exprimat Consiliul, la 12 mai 2009, și, respectiv, Parlamentul European, în rezoluția sa din 12 mai 2011.

3. Observații generale

3.1 Comitetul este conștient de faptul că excelența și competitivitatea Europei în sectoarele culturale și creative sunt rezultatul eforturilor artiștilor, creatorilor, autorilor și profesioniștilor, a întreprinderilor și persoanelor înzestrate cu talente tradiționale și novatoare, precum și cu competențe formale și informale care trebuie păstrate, promovate și puse în valoare.

(14) JO C 108, 30.4.2004, p. 68-77.

(15) Avizele: JO C 181, 21.6.2012, p. 35-39; JO C 228, 22.9.2009, p. 52-55; JO C 132, 3.5.2011, p. 39-46; JO C 68, 6.3.2012, p. 28-34; JO C 48, 15.2.2011, p. 45-50; JO C 27, 3.2.2009, p. 119-122; JO C 51, 17.2.2011, p. 43-49; JO C 112, 30.4.2004, p. 57-59; JO C 110, 9.5.2006, p. 34-38; JO C 248, 25.8.2011, p. 144-148; JO C 229, 31.7.2012, p. 1-6; JO C 255, 14.10.2005, p. 39-43; JO C 117, 30.4.2004, p. 49-51; JO C 228, 22.9.2009, p. 100-102; JO C 77, 31.3.2009, p. 63-68.

3.2 CESE este convins că cultura și creativitatea constituie elementul-cheie al identității înseși a Uniunii și al legitimității sale, într-o diversitate de expresii: unitatea în diversitate sub aspectul creativității și culturii, care trebuie să determine dezvoltarea unei economii europene bazate pe cunoaștere.

3.3 Pentru a respecta și a promova identitatea culturală a Europei, dar și pentru a asigura perfecta durabilitate a SCC, măsurile preconizate de UE în favoarea acestor sectoare trebuie realizate cu respectarea modelului social european, a principiilor democratice și a standardelor de mediu.

3.4 Din numeroasele analize efectuate la nivel european și național reiese în mod evident că sectoarele culturale și creative (SCC) se confruntă cu probleme comune, mai precis cu:

- o piață europeană foarte fragmentată;
- o structură antreprenorială alcătuită în proporție de 80% din IMM-uri și microîntreprinderi;
- un impact crescând al informatizării și al difuzării noilor tehnologii asupra proceselor de producție și distribuție;
- un proces accelerat de globalizare, cu noi actori și noi concurenți;
- învechirea rapidă a competențelor, însoțită de apariția unor cerințe mereu noi;
- limite în protecția drepturilor de proprietate intelectuală, mai ales la nivel internațional;
- dificultăți de acces la finanțări și la investiții în inovarea tehnologică;
- lipsuri în ceea ce privește colectarea datelor;
- absența unei definiții univoce și acceptată internațional a sectoarelor vizate, cu detalii pentru subsectoare;
- necesitatea sporirii sinergiei dintre universul cultural și creativ și inovațiile tehnologice;
- nevoia creării de parteneriate între sectoarele educative și de formare, mediul antreprenorial și activitățile culturale și creative;
- creșterea nivelului calității și perspectivelor profesionale, prin recunoașterea valorii creative în lanțul de valori;
- combaterea dumping-ului social în sectoarele culturale și creative.

3.5 În opinia CESE, importanța și complexitatea sectorului cultural și creativ impune elaborarea un plan strategic coerent al UE, care să acopere o perioadă sensibil mai lungă, cu programe de lucru naționale și regionale care să fie detaliate și obiective, cuantificabile și verificabile conform unei foi de

parcurs monitorizate de Comisie și Parlament, care să fixeze contribuțiile și responsabilitățile la diverse niveluri de acțiune: local, regional, național și european.

3.6 Comitetul solicită așadar Comisiei să elaboreze o nouă strategie coordonată, pe termen mediu și lung, bazată pe o viziune participativă și comună, în perspectiva 2020, și care să țină seama pe deplin de trăsăturile specifice ale SCC și să stabilească un cadru care să ofere certitudini, indispensabil pentru efectuarea de investiții inovatoare în sectoarele respective și pentru formarea de resurse umane calificate.

3.7 În plus, o astfel de strategie trebuie să ia neapărat în considerare faptul că SCC sunt caracterizate de un procentaj disproporționat de locuri de muncă atipice (și în special de un regim de muncă ocazională), dintre care multe sunt temporare (freelance), de un număr ridicat de lucrători independenți și de microîntreprinderi, adesea unipersonale, și de un grup numeros de IMM-uri cu mai puțin de 10 angajați⁽¹⁶⁾. Prin urmare, nivelul remunerației lucrătorilor din sector este adesea inegal, uneori situându-se în apropierea sau chiar dedesubtul pragului de sărăcie.

3.8 Numeroși lucrători din sector se confruntă cu condiții de muncă dificile și cu lipsa drepturilor de protecție socială de bază. Femeile, care constituie un procent considerabil din forța de muncă a sectorului, sunt cele mai discriminate, mai ales sub aspectul condițiilor de angajare și de lucru, ele confruntându-se cu inegalități salariale considerabile.

3.9 Sectorul este caracterizat de un număr relativ ridicat de lucrători independenți. Categoria acestora este adesea împărțită între două extreme: una alcătuită din profesioniști extrem de bine calificați, cu o vastă experiență și cu reputație pe piață; cealaltă extremă este constituită din lucrători independenți al căror statut nu servește la altceva decât la furnizarea de mână de lucru ieftină și la reducerea sarcinii administrative și financiare a clientului. Organizația Internațională a Muncii (OIM) a atras de multă vreme atenția asupra posibilelor abuzuri din acest sector⁽¹⁷⁾.

3.9.1 La fel de adevărat este și că toate SCC sunt afectate de criza economică, din cauza măsurilor de austeritate și a reducerilor de o amploare fără precedent, în întreaga Europă, ale sprijinului public pentru cultură.

3.10 CESE este de părere că măsurile enunțate în avizele sale privind modul de anticipare a proceselor de restructurare⁽¹⁸⁾ trebuie să se aplice și SCC. Tehnologiile și modelele de afaceri din sectorul SCC se află în evoluție rapidă, multe întreprinderi mari procedând în prezent la reorganizarea producției, ca urmare a informatizării presei scrise, a reducerii sprijinului public, a preluărilor și fuziunilor.

⁽¹⁶⁾ La nivelul UE, 25% dintre lucrătorii din sectorul cultural dețin un loc de muncă temporar, față de 19% în general, iar numărul celor care lucrează la domiciliu este de două ori mai mare în sectoarele culturale (26%) în raport cu situația pe ansamblu. De asemenea, cei care au mai multe locuri de muncă sunt mai numeroși în sectoarele culturale (6%), comparativ cu totalul populației active (4%). Cf. statisticile Eurostat privind cultura (*Cultural statistics, Eurostat pocket-books*), ediția 2011.

⁽¹⁷⁾ Cf. Avizul CESE „Utilizarea abuzivă a statutului de lucrător independent”, JO C 161, 6.6.2013.

⁽¹⁸⁾ JO C 299, 4.10.2012, p. 54–59.

3.11 Aceste schimbări au un impact direct asupra lucrătorilor din SCC, care se manifestă deseori sub forma concedierilor, presiunilor asupra salariilor, planurilor de pensionare anticipată, utilizării în mare măsură a muncii temporare, degradării condițiilor de muncă și creșterii stresului, reducerii duratei contractelor de lucru, lipsei de consultare și de informare a lucrătorilor.

3.12 Pentru a garanta diversitatea și bogăția culturală a Uniunii, Comitetul consideră că ar trebui evitate concentrările excesive, atât în sectorul de producție, cât și în cel de distribuție. CESE propune promovarea rețelelor digitale și a metadistrictelor, care permit atingerea unei mase critice de investiții, potențarea cercetării și penetrarea pe piețele internaționale, în vederea menținerii locurilor de muncă.

3.13 De asemenea, CESE este de părere că se impun eforturi comune, la nivel european și național, de sprijinire a unor programe de formare și de calificare care să reinnoiască și să actualizeze profilurile profesionale prin inițiative de învățare pe tot parcursul vieții, astfel încât să se țină seama de transformările care au loc în sector și să se obțină calificări și expertiză mereu la înălțime. Este nevoie de accelerarea investițiilor în modernizarea sistemelor educaționale și de formare a artiștilor, creatorilor și lucrătorilor SCC, pentru a menține preeminența actuală a UE și a îndeplini obiectivele Strategiei Europa 2020.

3.13.1 Aceste acțiuni sunt cu atât mai urgente cu cât, în urma amplorii luate de competiția la nivel mondial, au avut loc schimbări profunde, care s-au manifestat și pe planul profesiilor intelectuale și care au impus elaborarea de concepții și modalități mereu reinnoite de exercitare a unei activități care presupune un grad înalt de cunoaștere, ca de exemplu cooperativele europene ale cunoașterii.

3.14 Dacă, așa cum subliniază Comisia, „instituțiile financiare trebuie să își sporească gradul de sensibilizare cu privire la potențialul economic al acestor sectoare și să își dezvolte capacitatea de a evalua întreprinderile bazându-se pe active necorporale”, acest lucru trebuie să fie valabil **în primul rând** pentru **cadru bugetar 2014-2020 al UE**, eliminând incertitudinile care există în prezent – cele mai reprezentative fiind acelea legate de **Erasmus** – și remodelând programele și instrumentele de intervenție ale Uniunii (fonduri structurale, BEI, FEI etc.), pentru a include și promova inovarea *netehnologică* și evoluția internațională competitivă a SCC.

3.15 **Pregătirea viitoarei politici de coeziune, care va debuta în 2014**, trebuie să profite de învățămintele proiectelor și studiilor privind elaborarea de instrumente menite să elibereze întregul potențial al sectoarelor industriilor creative. În opinia CESE, sectorul cultural și cel creativ trebuie incluse în strategii integrate de dezvoltare regională sau locală, în colaborare cu autoritățile publice și cu organismele cele mai reprezentative ale societății civile organizate.

3.16 Este nevoie de un **cadru comunitar care să faciliteze mobilitatea artiștilor și creatorilor**, a operelor acestora, a serviciilor și sistemelor de distribuție, cu recunoașterea reciprocă a calificărilor și cu instrumente educative și de formare avansate, în interiorul și în exteriorul **spațiului cultural și creativ european**, care să pună în practică recomandările formulate de grupul de experți ai Comisiei privind mobilitatea artiștilor ⁽¹⁹⁾.

3.17 CESE subliniază că industriile culturale și creative contribuie la stimularea reconversiei economiilor locale, favorizând apariția unor noi activități economice, creând noi locuri de muncă durabile ⁽²⁰⁾ și sporind gradul de atracție al regiunilor și orașelor europene, după cum se precizează în studiul intitulat *The rise of the creative class (Apariția clasei creative)* ⁽²¹⁾.

3.18 În opinia CESE, elementul central al unei strategii într-adevăr noi privind ICC ar trebui să fie un plan de acțiune comunitar intitulat *Europa creativă pe scena mondială (Creative Europe Open to the World-CEOW)*, care să asigure prezența artiștilor și a industriilor culturale și creative, în special a IMM-urilor, pe **piețe internaționale-cheie**, prin instituirea unor regimuri specifice de înlesnire a schimburilor cu țări terțe și prin convenirea unor clauze precise și obligatorii în acordurile bilaterale și multilaterale ale Uniunii.

4. Observații specifice

4.1 Promovarea unui cadru normativ adecvat

4.1.1 Statele membre și Comisia ar trebui să adopte – cu participarea și contribuția activă a partenerilor sociali – măsuri de reglementare specifice, adaptate particularităților SCC, care să includă reguli de concurență corespunzătoare, în scopul evitării concentrărilor excesive de piață și al menținerii diversității culturale, varietății alegerilor pentru consumatori și pluralității modelelor de întreprindere.

4.1.2 Statele membre ar trebui să reducă sarcina administrativă și birocratică care afectează în special IMM-urile culturale și creative și lucrătorii independenți, simplificând procedurile de furnizare a serviciilor și facilitând mobilitatea acestora, precum și a artiștilor și operatorilor culturali.

4.2 Accesul la finanțare, sprijinul financiar al UE și parteneriatul public-privat

4.2.1 Chiar și atunci când sunt orientate majoritar către piață, SCC se bazează pe rezultatele muncii creatorilor individuali, ale autorilor, artiștilor, actorilor și interpreților, care trebuie să poată avea ușor acces la finanțare și creditare. Este esențial ca susținerea financiară a SCC să fie legată de crearea și menținerea unor condiții bune de muncă pentru toate categoriile de lucrători, inclusiv sub aspect financiar.

⁽¹⁹⁾ Cf. http://ec.europa.eu/culture/documents/moc_final_report_en.pdf

⁽²⁰⁾ A se vedea inițiativa pentru ocuparea forței de muncă tinere, summitul european din 8 februarie 2013.

⁽²¹⁾ Autor: Richard Florida, expert american în dezvoltare urbană.

4.2.2 Este important așadar să se creeze un mediu fiscal care să vină în sprijinul dezvoltării IMM-urilor și lucrătorilor independenți, cu excepții de la dubla impozitare în cazul mobilității transfrontaliere și transnaționale și cu sisteme adecvate de securitate socială.

4.2.3 UE și statele membre trebuie să încurajeze cooperarea între sectorul public și cel privat, pentru a asigura durabilitatea SCC și a promova diversitatea culturală a bunurilor și serviciilor.

4.2.4 UE și statele membre trebuie să promoveze mecanisme de analiză comparativă (*benchmarking*) a modalităților de garantare, de împrumut, de investiții și de stimulare a exporturilor, pentru a ușura, în cazul proiectelor culturale și creative, condițiile de acces la mecanisme private de finanțare și pentru a înlesni legăturile dintre sectoarele necomerciale care beneficiază adesea de fonduri publice și sectoarele axate mai puternic pe afaceri, precum designul, moda sau publicitatea.

4.2.4.1 CESE recomandă elaborarea:

- unei cartografieri a principalelor demersuri europene din ultimii trei ani în sectoarele culturale și creative;
- unui bilanț al finanțării specifice a SCC în aceeași perioadă;
- unui tablou sinoptic al rezultatelor obținute în urma aplicării metodei deschise de coordonare în cazul SCC.

4.3 *Antreprenoriat cultural și creativ și modele de afaceri*

4.3.1 Gândirea unor noi modele de afaceri presupune acceptarea noilor formule de informatizare, de remixaj, de amestecare și eșantionare (*mashing and sampling*) – adică posibilitatea utilizării unui fișier digital multimedia, care conține un element sau toate elementele (text, grafică, audio, video sau animație) dintr-o sursă preexistentă, pentru a crea o nouă lucrare, derivată, sau un eșantion.

4.3.2 Modelul de *creativitate pentru calitate socială (creativity for social quality)* se referă în practică la cultură, la teritoriu și la societate, în cadrul districtelor creative, integrând măsuri de mobilizare a cunoașterii și de promovare a recursului la designeri, văzuți ca brokeri, adică intermediari în procesele cu rol de interfață între dezvoltare, tehnologie și producție.

4.3.3 CESE consideră că este indispensabil să se valorifice noi modele de afaceri, în care designul este integrat în lanțul de valori, iar toți actorii sunt capabili să contribuie cu valoare adăugată la produse și procese, așa încât acestea să poată fi asociate pe piețele europene cu excelența europeană.

4.3.4 În opinia CESE, este la fel de important să fie încurajate mobilitatea transfrontalieră și transnațională, posibilitățile de a atrage persoane calificate și talentate, precum și transferul de cunoștințe, schimburile de experiență și de competențe antreprenoriale, constituirea de rețele și clustere între diverșii actori din UE și între diversele sectoare economice ale Uniunii.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu — Strategie pentru competitivitatea durabilă a sectorului construcțiilor și a întreprinderilor sale

COM(2012) 433 final

(2013/C 198/07)

Raportor: **dl Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Coraportor: **dl Enrico GIBELLIERI**

La 7 septembrie 2012, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu – Strategie pentru competitivitatea durabilă a sectorului construcțiilor și a întreprinderilor sale

COM(2012) 433 final.

Comisia consultativă pentru mutații industriale, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 12 martie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 128 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 7 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE salută Planul de acțiune al Comisiei privind competitivitatea durabilă a sectorului construcțiilor, publicat în iulie 2012.

1.2 CESE recunoaște importanța strategică pentru economia europeană a sectorului construcțiilor, din perspectiva contribuției acestui sector la creșterea PIB-ului, a rolului său în ocuparea forței de muncă și ca vector al creșterii economice.

1.3 CESE consideră că sectorul construcțiilor contribuie în mod esențial la reducerea cererii în materie de energie a UE, limitând amprenta ecologică umană și contribuind la atenuarea efectelor schimbărilor climatice și la adaptarea la aceste schimbări. CESE speră că Planul de acțiune va ajuta acest sector să facă față acestor provocări importante pentru întreaga societate.

1.4 Sectorul construcțiilor, care reprezintă aproape 10% din PIB-ul UE, este esențial pentru starea economiei în ansamblu. Pentru relansarea creșterii, responsabilii politici de la nivel național trebuie să se implice în sectorul construcțiilor, așa cum procedează Comisia prin prezenta comunicare și să observe că, dacă se oferă condițiile financiare și de reglementare corespunzătoare, sectorul poate asigura creșterea economică, crearea de locuri de muncă și protecția mediului pe care, pe bună dreptate, le merită cetățenii europeni.

CESE consideră că sectorul construcțiilor nu are nevoie de sprijin financiar direct sub formă de subvenții, dar că Planul de acțiune ar trebui să își propună să creeze un cadru politic și de reglementare care să permită sectorului să contribuie în mod optim la creșterea economică, la bunăstarea socială și la buna gestionare a mediului, ceea ce presupune, printre altele, un

flux adecvat de investiții publice și finanțare privată pentru susținerea proiectelor viabile, finanțarea preponderentă a economiei statelor membre prin credite bancare impunând măsuri imediate și eficiente de îmbunătățire a accesului IMM-urilor la creditare, inclusiv prin dezvoltarea instrumentelor specifice de garantare și contragarantare.

1.5 Simplitatea, stabilitatea și coerența cadrului UE de reglementare și standardizare constituie de asemenea un factor esențial al competitivității sectorului european al construcțiilor, atât pe plan intern, cât și pe plan extern.

1.6 CESE este pe deplin conștient de faptul că, deși reechilibrează diferențele structurale, austeritatea nu duce la relansarea creșterii, ci, mai curând, exacerbează criza economică în multe țări. Investițiile în clădirile infrastructurale durabile sunt necesare în vederea asigurării creșterii economice și a ocupării forței de muncă în Europa, pe viitor.

1.7 Societatea civilă organizată invită Comisia, Parlamentul European, Consiliul și guvernele statelor membre să privească investițiile în clădiri durabile și infrastructuri vitale ca pe o contribuție strategică la viitoarea creștere economică și la viitoarele locuri de muncă și nu ca pe o simplă modalitate de a cheltui fonduri publice. În plus, CESE recomandă ca astfel de investiții să nu fie utilizate la calcularea rezultatelor unei țări din perspectiva Pactului de stabilitate și de creștere.

1.8 Există un potențial substanțial de reducere a cererii de energie prin renovarea clădirilor vechi din UE, în vederea realizării obiectivelor UE de reducere cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră și de reducere cu 20% a cererii de energie. Astfel de măsuri ar determina totodată reducerea importurilor de energii fosile, astfel încât o parte mai mare din bogăția UE să rămână în Europa, contribuind astfel

la menținerea și crearea de locuri de muncă în actuala criză financiară și economică. În vederea valorificării acestui potențial, țările trebuie să asigure stimulentele financiare adecvate pentru orientarea pieței către economii mai mari de energie și să ia măsuri de reducere a lacunelor în materie de competențe.

1.9 O altă provocare de mari proporții este îmbunătățirea infrastructurii europene de transport, energie și de bandă largă pentru îndeplinirea nevoilor viitoarelor generații și pentru a asigura competitivitatea Europei la nivel mondial și atractivitatea sa ca destinație a investiției străine directe. Dacă guvernele nu reușesc să înțeleagă importanța acestui tip de investiții, Europa riscă să rămână în urma altor regiuni ale lumii atât din punct de vedere economic, cât și sub aspectul bunăstării sociale.

1.10 Evoluția demografică expune mediul construit la noi provocări, cărora sectorul trebuie să le facă față. Este vorba, printre altele, de efectele îmbătrânirii populației asupra accesului la mediul construit. CESE ia notă de eforturile depuse de Comitetul European de Standardizare (CEN), mandatat de Comisia Europeană, pentru adaptarea standardelor relevante la principiul „proiectării pentru toți”. În plus, sectorul construcțiilor se confruntă cu îmbătrânirea forței de muncă. În acest sens, CESE amintește Strategia Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii⁽¹⁾ și faptul că economia în ansamblu se confruntă cu această provocare.

1.11 Pe lângă contribuția sectorului construcțiilor la atenuarea efectelor schimbărilor climatice, adaptarea la aceste efecte presupune noi provocări pentru mediul construit, la care sectorul va trebui să găsească soluții. Este vorba, printre altele, de efectele fenomenelor meteorologice extreme, care impun un mediu construit mai rezistent și structuri de protecție adecvate. CESE subliniază necesitatea de a se lua în considerare și acest aspect în cadrul metodelor tehnice standardizate existente precum Eurocodes.

1.12 Sectorul construcțiilor are de jucat un rol esențial în cadrul acestor provocări, cu condiția să se realizeze investițiile necesare și, deși obligațiunile pentru finanțarea proiectelor constituie o cale de mobilizare a unor fonduri suplimentare din surse private pentru aceste proiecte, ele nu se pot substitui investițiilor publice.

1.13 Multe întreprinderi din sectorul construcțiilor, în special IMM-uri, se simt sub o mare presiune din cauza plăților întârziate efectuate de clienții din sectorul public și de cei din sectorul privat. Directiva 2011/7/UE privind combaterea întâzierii în efectuarea plăților în tranzacțiile comerciale trebuie aplicată în mod corespunzător pentru a se asigura supraviețuirea întreprinderilor. Pentru implementarea deplină a prevederilor Directivei 2011/7/UE și realizarea obiectivelor acesteia, CESE subliniază, în special, necesitatea reducerii la maximum 30 de zile a termenelor de plată/recepție în contractele de achiziții

publice, asigurarea respectării acestor termene, prin plata efectivă a facturilor, cu adoptarea măsurilor bugetare și administrative adecvate (inclusiv obținerea de credite bancare pentru plata arieratelor). CESE susține necesitatea rezolvării cu prioritate și a problemei arieratelor înregistrate înainte de transpunerea Directivei 2011/7/UE, întârzierile foarte mari în plata facturilor din contractele de achiziții publice respective afectând grav competitivitatea, rentabilitatea și viabilitatea întreprinderilor. Acele țări care, până în prezent, au aplicat perioade mai scurte pentru efectuarea plăților nu ar trebui să recurgă la derogările prevăzute de directivă pentru a prelungi aceste perioade. În acest cadru, CESE recomandă să se admită o perioadă de maximum 30 de zile pentru plata facturilor (inclusiv procedurile de recepție și verificare.

1.14 Pentru a nu se compromite sau diminua în mod considerabil șansele relansării economiei, CESE subliniază necesitatea reluării și creșterii importanței creditelor bancare în favoarea investițiilor și economiei reale, recomandând evitarea excesului de prudență în acordarea de credite și a preferinței pentru dezvoltarea plasamentelor în titluri financiare, în detrimentul creditării întreprinderilor care au continuat să existe, în ciuda perioadei de criză. Împrumuturile tip punte (bridging loans) sunt vitale pentru supraviețuirea de zi cu zi a multor întreprinderi, în special IMM-uri. Ca urmare, restricțiile actuale în materie de împrumuturi bancare reprezintă o adevărată amenințare pentru viabilitatea acestor întreprinderi. Pentru a nu agrava și mai mult posibilitățile de creditare deja restrânse, normele financiare prudentiale, precum cele prevăzute de acordul Basel III nu ar trebui să determine o reducere și mai mare a creditelor acordate de bănci economiei reale. În acest scop, obținerea de împrumuturi la prețuri mici de la BCE ar trebui condiționată de obligația ca o mare parte din aceste împrumuturi să aducă beneficii economiei reale.

1.15 O condiție vitală a creării unui sector al construcțiilor durabil și competitiv este garantarea unor condiții de muncă corespunzătoare în acest sector. Concluziile raportului Atkins, de la sfârșitul anului 1993⁽²⁾, menționau că un sector al construcțiilor care este dependent de forme precare de angajare, precum falsa activitate independentă, are un efect descurajant asupra productivității. Prin urmare, Planul de acțiune ar trebui să prevadă și strategii de stabilizare ocupării forței de muncă și de combatere a practicilor ilegale precum falsa activitate independentă în acest sector.

1.16 Oricare ar fi formele de angajare, sunt necesare măsuri de stimulare a posibilităților de perfecționare a forței de muncă și de învățare pe tot parcursul vieții.

1.17 Sustragerea de la îndeplinirea normelor și obligațiilor sociale denaturează piața construcțiilor. Prin urmare, trebuie asigurate condiții de concurență echitabile, bazate pe respectarea reglementărilor și normelor sociale în vigoare în țara respectivă. În acest scop, trebuie asigurate mecanisme de punere în aplicare corespunzătoare, care să garanteze respectarea reglementărilor naționale din țara gazdă.

⁽¹⁾ Comunicarea Comisiei COM(2010) 2020, din 3 martie 2010. Europa 2020: O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii

⁽²⁾ Secteur, Studiu strategic privind sectorul construcțiilor: raport final. Strategii pentru sectorul construcțiilor, WS Atkins International (1993).

1.18 CESE le solicită instituțiilor europene și statelor membre să își consolideze politicile și să aplice măsuri concrete de combatere a influenței corupției și a organizațiilor criminale asupra procedurilor de achiziții publice, în special a celor legate de marile proiecte de infrastructură, care generează o competiție inacceptabilă și inechitabilă prin recurgerea la amenințare și violență, amenințând libertatea și democrația.

1.19 CESE subliniază că statelor membre ar trebui să li se permită să aplice măsurile existente și măsuri suplimentare de control sau formalități administrative considerate eficiente și necesare. Aceasta presupune și obligația de a garanta aplicarea efectivă a unor astfel de mecanisme de verificare, monitorizare și aplicare, precum și efectuarea de inspecții adecvate, pentru a asigura respectarea legislației naționale și a Directivei privind detașarea lucrătorilor (96/71/CE).

1.20 Lucrătorii migranți trebuie să beneficieze de condiții sociale minime și/sau de un tratament egal, în conformitate cu condițiile și normele naționale din țara gazdă. Trebuie instituite mecanisme de punere în aplicare care să garanteze combaterea, pe cale legală, a „dumpingului social” și a tratamentului juridic inechitabil al lucrătorilor migranți.

1.21 Este necesar să crească ponderea activităților de cercetare și dezvoltare în sectorul construcțiilor, ca instrument de îmbunătățire a productivității. Este nevoie de o politică care să stimuleze inovarea continuă, creșterea competitivității bazată pe perfecționarea forței de muncă, noile produse „inteligente”, precum și „organizarea inteligentă a muncii” și calitatea locurilor de muncă. În acest sens, tehnologiile ecologice pot constitui unul din vectorii unei noi evoluții.

1.22 CESE sprijină introducerea unor condiții contractuale echitabile și echilibrate, care să se aplice în toate statele membre ale UE și care să includă întreprinderile din afara UE care sunt active pe piața construcțiilor din UE. Promovarea ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic (în locul celei care oferă prețul cel mai mic), precum și a unei abordări coerente bazate pe respingerea ofertelor anormal de mici sunt elemente esențiale ale unei concurențe eficiente și echitabile.

1.23 Pentru ca sectorul construcțiilor să contribuie mai mult la dezvoltarea durabilă, CESE recomandă ca activele să fie evaluate sub aspectul costurilor în funcție de întregul lor ciclu de viață. După caz, astfel de evaluări ar trebui să se bazeze pe standarde stabilite sau adoptate de Comitetul European de Standardizare (CEN).

1.24 CESE salută crearea la nivelul UE a unui forum la nivel înalt în domeniul construcțiilor și este dornic să participe la acesta în vederea consolidării coerenței acțiunilor UE relevante pentru sectorul construcțiilor.

2. Context

2.1 Sectorul construcțiilor în UE-27 a fost grav afectat de declanșarea crizei financiare în 2008 și de recesiunea ulterioară a activității din sectorul construcțiilor. Revenirea la o situație de creștere economică a fost temporizată de declanșarea crizei datoriiilor suverane în statele din zona euro și impunerea unor programe de austeritate în multe state membre.

2.2 Cu toate acestea, în 2011, sectorul construcțiilor a realizat o cifră de afaceri de 1 208 miliarde EUR, ceea ce reprezintă 9,6% din PIB-ul UE-27 și 51,5% din formarea brută de capital fix ⁽³⁾.

2.3 În ceea ce privește întreprinderile, sectorul construcțiilor numără 3,1 milioane de întreprinderi, dintre care 95% sunt IMM-uri cu mai puțin de 20 de angajați, iar 93% cu mai puțin de 10.

2.4 Sectorul construcțiilor este cel mai mare angajator din Europa, cu 14,6 milioane de lucrători în 2011, ceea ce reprezintă 7% din totalul forței de muncă ocupate și 30,7% din forța de muncă din sectorul industrial. Începând din 2008, rata de ocupare a forței de muncă a scăzut continuu.

2.5 Având în vedere efectul multiplicator (1 persoană din acest sector trage după sine alte 2 persoane care lucrează în alte sectoare), rezultă că 43,8 milioane de lucrători din UE depind în mod direct sau indirect de sectorul construcțiilor.

2.6 În diverse state membre, sectorul construcțiilor a fost influențat de același tip de factori economici, care sunt, în esență:

- efectele pe termen lung ale crizei creditelor, care au limitat posibilitatea obținerii împrumuturilor;
- retragerea măsurilor de redresare rămase;
- declanșarea crizei datoriiilor suverane în vara anului 2008;
- implementarea în consecință a măsurilor de austeritate în întreaga Europă.

2.7 Eforturile depuse la nivel național au fost subminate de măsurile de consolidare bugetară și fiscală, precum și de reducerile majore în materie de investiții, pentru a face față crizei datoriiilor suverane.

2.8 Această situație a slăbit și mai mult încrederea încă fragilă a întreprinderilor și consumatorilor.

2.9 În 2012, se prevede o scădere a producției sectorului construcțiilor de peste 2%, ca efect al regresului înregistrat în toate segmentele acestui sector.

2.10 O analiză a Băncii Mondiale a inclus construcțiile în rândul sectoarelor în care corupția și criminalitatea organizată se manifestă prin:

- atribuirea proiectelor în funcție de interesele politice, nu prin licitație;
- modalitățile de acreditare privind procedurile de certificare în domeniul construcțiilor.

Statele membre ale UE identifică fenomene de corupție constând în:

⁽³⁾ Raportul statistic FIEC R54.

- practici de inginerie financiară și neplata la timp a lucrărilor efectuate de întreprinderile de construcții;
- menținerea barierelor tehnice, administrative și normative care denaturează desfășurarea procedurilor de achiziții publice.

3. Propunerea Comisiei

3.1 Obiectivele strategiei propuse sunt:

- găsirea de soluții la principalele provocări cu care se confruntă sectorul construcțiilor în termeni de investiții, capital uman, cerințe în materie de consum de energie și de mediu, reglementare și acces pe piață până în 2020;
- elaborarea unui plan de acțiune pe termen scurt și mediu pentru a răspunde acestor provocări.

3.2 Prezenta propunere își propune:

- stimularea cererii pentru un mediu de construcții durabil, în special pentru renovarea clădirilor;
- îmbunătățirea eficienței lanțului de aprovizionare/de valori și a pieței interne pentru produsele și serviciile de construcții;
- lărgirea perspectivei pentru întreprinderile de construcții din UE la nivel internațional.

3.3 Planul de acțiune propus se concentrează pe următoarele cinci obiective:

3.3.1 Stimularea unor condiții favorabile pentru investiții

3.3.2 Ameliorarea bazei capitalului uman

3.3.3 Ameliorarea eficienței utilizării resurselor, a performanțelor de mediu și a perspectivelor de afaceri

3.3.4 Consolidarea pieței interne a construcțiilor

3.3.5 Promovarea poziției competitive globale a întreprinderilor de construcții

3.4 În ceea ce privește guvernanta, se propune crearea unui forum strategic tripartit (Comisia, statele membre, părțile interesate), în vederea monitorizării punerii în aplicare a strategiei.

4. Starea actuală a sectorului construcțiilor – analiză de tip SWOT

4.1 Atuuri

4.1.1 Atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la efectele acestora reduc amprenta ecologică a activității umane.

Activitatea în construcții are un caracter local și presupune o mână de lucru numeroasă. Prin urmare, producția nu poate fi delocalizată, ceea ce garantează că locurile de muncă rămân în UE.

43,8 milioane de lucrători din UE-27 depind încă în mod direct sau indirect de sectorul construcțiilor.

Numărul mare de microîntreprinderi și IMM-uri din construcții demonstrează că acest sector reprezintă o activitate adânc înrădăcinată în viața comunităților locale, reflectând diversitatea tradițiilor și culturilor acestora.

În multe state membre, sectorul construcțiilor, în colaborare cu instituțiile de învățământ profesional, joacă un rol central în oferta de stagii de ucenicie pentru lucrătorii tineri, asigurând astfel mobilitatea socială.

4.2 Puncte slabe

4.2.1 În multe țări, sectorul construcțiilor este afectat de norme care îngreunează relațiile de cooperare dintre întreprinderi (normele privind răspunderea, de exemplu), caracterizându-se printr-un lanț de valori complex și un risc ridicat de conflicte și lipsă de eficiență. Aceste aspecte împiedică creșterea competitivității.

4.2.2 În ciuda recentelor îmbunătățiri, de exemplu documentul-manifest intitulat „Să construim prosperitatea pentru viitorul Europei” (*Building Prosperity for the Future of Europe*) - publicat inițial în noiembrie 2010, de către platforma informală „Forumul european al construcțiilor” și republicat în ianuarie 2013 în contextul specific al comunicării Comisiei - sectorul se compune din părți interesate atât de numeroase și de diverse, încât este dificil să se ajungă la o armonizare a acestor puncte de vedere atât de diferite și la o voce unică la nivel național sau european.

4.2.3 În anumite cazuri, sectorul este expus riscului apariției de bule speculative pe piața imobiliară, așa cum s-a întâmplat într-o serie de state membre în primul deceniu al secolului 21, ca urmare a disponibilității creditelor cu dobândă mică pentru dezvoltarea imobiliară.

4.2.4 Măsurile politice menite să promoveze tipuri specifice de construcții – precum stimulentele de natură fiscală pentru lucrările de renovare și adaptare care îmbunătățesc eficiența energetică a clădirilor sau tarifele fixe pentru sprijinirea micro-instalațiilor pentru producția de energie din surse regenerabile – sunt deseori imprevizibile, pe termen scurt și suprimate înainte ca efectele lor să se facă simțite în mod semnificativ.

4.2.5 În procedura de achiziții publice, factorul determinant, în mod tradițional, este prețul scăzut. Această presiune de a reduce prețul ofertei împiedică întreprinderile să inoveze în ceea ce privește modalitățile de lucru și să investească în materiale noi și inovatoare. În plus, achizițiile publice deseori nu permit propunerea de variante. Lipsa capacității de a propune variante, precum și regimurile de asigurări restrictive constituie alte aspecte care împiedică dezvoltarea inovării.

4.2.6 Investițiile în cercetare și dezvoltare (CT) sunt scăzute în sectorul construcțiilor în comparație cu alte sectoare industriale, atât din cauza fragmentării acestui sector și a caracterului extrem de reglementat și de standardizat al lucrărilor din construcții, cât și a marjei de profit, prin tradiție scăzute. Cu toate acestea, CESE ia notă de parteneriatul public-privat privind clădirile eficiente din punct de vedere energetic (EeB), care combină sprijinul din partea Uniunii Europene pentru cercetare și dezvoltare și cofinanțarea din sectorul privat.

4.2.7 În ciuda progreselor considerabile din ultimii ani, sectorul construcțiilor încă suferă de o problemă de imagine, iar îmbunătățirea rezultatelor în materie de sănătate și securitate constituie în continuare o prioritate. Într-o măsură mai generală și în pofida recesiunii, sectorul nu reușește încă să atragă un număr suficient de ingineri înalt calificați de pe băncile universităților. Schimbările demografice vor duce la amplificarea acestei probleme. Sectorul construcțiilor va trebui să găsească propriile căi de soluționare a acestei probleme de imagine și să reușească să atragă tineri lucrători calificați.

4.3 Oportunități

4.3.1 Performanța energetică a parcului imobiliar oferă sectorului construcțiilor o șansă considerabilă de a-și dezvolta activitatea utilizând tehnologiile existente. Guvernele naționale trebuie totuși să recunoască acest potențial și să ofere atât sprijinul financiar necesar, cât și stimulentele de natură fiscală.

4.3.2 Statele membre și Uniunea Europeană trebuie să coordoneze programe de investiții pe scară largă în infrastructurile și clădirile de maximă importanță, care să depășească sumele propuse de mecanismul Conectarea Europei în cadrul următorului cadru financiar multianual.

4.3.3 Pe termen mediu și lung, sectorul este capabil să asigure o economie durabilă, cu emisii scăzute de dioxid de carbon, dacă există stimulentele juridice și financiare necesare.

4.3.4 Sectorul construcțiilor se va afla în prima linie pentru a răspunde provocărilor pe care le implică atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea.

4.3.5 Dezvoltarea de noi tehnologii bazate pe tehnologiile informației, precum Modelarea informatică a clădirilor (*Building Information Modelling – BIM*) contribuie la stimularea inovării și la îmbunătățirea eficienței în acest sector.

4.4 Amenințări

4.4.1 Principala amenințare cu care se confruntă sectorul construcțiilor este lipsa investițiilor din surse publice și private, care a provocat deja falimentul întreprinderilor viabile și o scădere puternică a ocupării forței de muncă începând din 2008. O recesiune persistentă în sectorul construcțiilor va genera o pierdere permanentă de arhitecți, proiectanți, ingineri și meșteșugari.

4.4.2 Pe lângă aspectele menționate, o altă amenințare cu care confruntă sectorul este îmbătrânirea forței de muncă și lipsa tinerilor lucrători calificați care să o reîmprospăteze. Cifrele furnizate de Germania indică faptul că, în 2011, 44% din forța de muncă era formată din persoane de peste 45 de ani.

4.4.3 O altă amenințare o reprezintă sosirea pe piața de achiziții publice a UE a contractanților din țările terțe. Aceste întreprinderi, deseori proprietate de stat, au beneficiat de finanțare din partea propriului stat, subminând concurența loială, un exemplu fiind cazul construcției autostrăzii A2 în Polonia, în 2009, care a implicat o firmă proprietate de stat din China. Astfel de situații de concurență neloială duc la scăderea calității în construcții și pun în pericol salariile constructorilor locali.

4.4.4 Presiunile exercitate de autorități pentru a economisi bani în achizițiile publice generează frecvent oferte anormal de mici (*abnormally low tender – ALT*). Astfel de achiziții reduc calitatea mediului construit, amenință securitatea socială a lucrătorilor și ridică costurile pe termen lung.

4.4.5 Construcțiile sunt deja și pe bună dreptate o activitate extrem de reglementată, dar legislația adoptată la nivelul UE în acest sector riscă să devină contraproductivă dacă nu este coordonată corespunzător.

4.4.6 Una dintre principalele caracteristici ale ocupării forței de muncă în sectorul construcțiilor din UE este caracterul său extrem de mobil. Utilizarea forței de muncă din alte țări, în special a lucrătorilor independenți și a celor detașați temporar, nu ar trebui utilizată ca o formă de „dumping social” pentru a se evita plata contribuției de asigurări sociale și a se sustrage de la obligațiile sociale în vigoare în țara respectivă.

4.4.7 În ceea ce privește industria de materiale de construcții, accesul la materii prime în viitor, precum și exploatarea eficientă a resurselor constituie o provocare de proporții.

5. Punctul de vedere social, economic și al societății civile

5.1 Punctele de vedere exprimate în cadrul audierii organizate de CCMI la 19 decembrie 2012 au pus în evidență următoarele aspecte principale:

5.1.1 Comunicarea Comisiei sosește la momentul potrivit și cuprinde multe din elementele așteptate de sectorul construcțiilor.

5.1.2 Strategia propusă nu acoperă aspectele tactice legate de combaterea efectelor schimbărilor climatice asupra sectorului.

5.1.3 Finanțarea proiectelor și tendința de amânare a plăților sunt în continuare probleme importante pe agenda sectorului construcțiilor.

5.1.4 Fenomenul îmbătrânirii forței de lucru din construcții devine acut și trebuie contracarat prin atragerea de lucrători tineri calificați.

5.1.5 Este necesară o abordare consolidată pentru soluționarea principalelor amenințări și slăbiciuni și pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor Strategiei UE 2020 și a obiectivelor TEN.

5.1.6 Fără o concepție și execuție de înaltă calitate, nu se vor putea asigura sustenabilitatea și competitivitatea durabilă a sectorului construcțiilor. O concepție și execuție de înaltă calitate nu poate fi obținută prin proceduri de achiziții publice bazate exclusiv pe criteriul celui mai scăzut preț și care nu iau în considerare costurile pe termen lung.

5.1.7 Acest tip de proceduri în sectorul construcțiilor, bazate de regulă pe prețul cel mai mic, împiedică întreprinderile să inoveze în ceea ce privește modalitățile de lucru și să investească în materiale noi și inovatoare. În plus, inovarea este îngreunată de sistemele de asigurare, care penalizează întreprinderile care doresc să-și diversifice modul de lucru sau să utilizeze materiale inovatoare.

5.1.8 Condițiile sunt inechitabile în competiția dintre țările din OCDE și cele din BRICS, ceea ce împune găsirea de soluții specifice.

5.1.9 Un posibil stimulent de luat încă o dată în considerare ar putea fi reducerea TVA-ului pentru locuințe la prețuri accesibile.

5.1.10 Parteneriatul social în sectorul construcțiilor, care a generat o serie de ONG-uri paritare, trebuie de asemenea dezvoltat și consolidat în continuare în statele membre, împreună cu dialogul social, pentru a se face față provocărilor specifice ale acestui sector (sănătate și securitate, formare, indemnizații de concediu etc.).

5.1.11 Totodată, pentru reducerea efectelor corupției, ar fi necesară și adecvată instituirea unui cod deontologic.

5.1.12 Este necesară consolidarea comunicării privind politicile de investiții, în vederea îmbunătățirii strategiilor întreprinderilor, orientate în prezent, în cea mai mare parte, către supra-viețuirea pe termen scurt.

5.1.13 Forumul la nivel înalt în domeniul construcțiilor creat de Comisie, care își începe activitatea în ianuarie 2013, este extrem de necesar, iar CESE ar trebui să facă parte din el.

6. Observații generale

6.1 Caracteristicile dezvoltării preconizate a sectorului sunt:

- performanța energetică a clădirilor și eficiența resurselor în procesul de fabricație, transportul și utilizarea produselor pentru clădiri și construcții în infrastructură;
- economia cu emisii scăzute de dioxid de carbon, cu un impact enorm asupra sectorului imobiliar și al construcțiilor;
- provocări globale:
 - globalizarea dezechilibrelor concurențiale;
 - eficiența energetică;
 - clădirile durabile;
 - rezistența la dezastre;

- climatul interior;
- recuperarea, reciclarea și reutilizarea clădirilor și a materialelor de construcții;
- adaptarea concepției la solicitările viitorilor clienți;
- îmbătrânirea forței de muncă;
- procedurile în materie de achiziții publice;
- parteneriatele public-privat (PPP);
- problemele de sănătate și siguranță la locul de muncă;
- etica afacerilor.

6.2 Actorii implicați în sectorul construcțiilor trebuie să formeze un soi de „lanț trofic”: întreprinderile de construcții, urbanistii, arhitecții, designerii, creatorii de noi tehnologii etc. ar trebui implicați în domenii de competență precum finanțele, asigurările, achizițiile, marketingul și formarea.

6.3 În vederea combaterii corupției și a fenomenelor de criminalitate organizată, întreprinderile de construcții au în vedere o serie de acțiuni și de reforme structurale, printre care:

- înlăturarea actualelor bariere tehnice, administrative și normative care denaturează desfășurarea procedurilor de achiziții publice în lucrările de construcție și asamblare de infrastructură, prin simplificarea cadrului normativ specific și prin impunerea unor obligații stricte pentru actorii implicați;
- revizuirea actualelor contracte și mecanisme de plată care implică participarea fondurilor UE, prin îmbunătățirea fluxului de documente, prin sporirea responsabilității instanțelor de monitorizare și control și utilizarea contului de garanție pentru fiecare proiect. Auditul și controlul comun și încrucișat, efectuat atât cu beneficiarul, cât și cu întreprinderea de construcții, privind plățile datorate și lucrările care beneficiază de finanțare comună din partea UE și a statelor membre, în cadrul proiectelor realizate cu finanțare europeană.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor — Politică externă a UE în domeniul aviației — abordarea provocărilor viitoare

COM(2012) 556 final

(2013/C 198/08)

Raportor: **dl Thomas McDONOGH**

La 19 decembrie 2012, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor - Politică externă a UE în domeniul aviației – abordarea provocărilor viitoare

COM(2012) 556 final.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 aprilie 2013.

În cea de a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 165 voturi pentru, 1 vot împotriva și 7 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul salută Comunicarea Comisiei privind politica externă în domeniul aviației. Având în vedere că Europa depinde tot mai mult de comerțul internațional, precum și rolul esențial pe care îl joacă aeroporturile în conectarea continentului nostru cu restul lumii, CESE este întru totul în favoarea unei agende ambițioase în domeniul aviației.

1.2 CESE este în special dornic să constate progrese rapide în direcția unui spațiu aerian unic lărgit, care să-i cuprindă și pe vecinii Europei, nu numai pe cei din Orientul Apropiat, Europa de Est, Rusia și Turcia, ci și pe cei de pe celălalt mal al Mediteranei, din Africa de Nord. Dată fiind proximitatea geografică a acestor piețe și faptul că multe dintre ele înregistrează o creștere economică semnificativă, s-ar crea astfel oportunități de dezvoltare pentru aeroporturile secundare și regionale.

1.3 De asemenea, CESE susține ferm o agendă ambițioasă de liberalizare a schimburilor cu țările BRIC și ASEAN, care ar oferi transportatorilor europeni noi oportunități de a-și intensifica cooperarea cu alte companii aeriene și de a asigura trecerea unui flux de trafic suplimentar prin aeroporturile europene.

1.4 Comisia subliniază în mod legitim necesitatea de a asigura condiții de concurență echitabile în industria aviatică. Printre factorii de denaturare a concurenței care trebuie abordați, comunicarea identifică în mod corect taxele în materie de aviație, inadecvarea ajutoarelor de stat, supraaglomerarea aeroporturilor și a spațiului aerian, răspunderea în materie de protecție a consumatorilor și costul emisiilor de CO₂.

1.5 CESE împărtășește îngrijorarea Comisiei în ceea ce privește necesitatea de a investi în capacitate în cadrul aeroporturilor. Se constată o nevoie urgentă de a garanta o capacitate aeroportuară suficientă în Uniunea Europeană, astfel încât aceasta să nu piardă din competitivitate în comparație cu alte regiuni care înregistrează o creștere economică și, prin urmare, să se prevină transferarea traficului către regiunile învecinate.

2. Introducere și context

2.1 Comitetul salută Comunicarea Comisiei privind politica externă în domeniul aviației.

2.2 Comitetul este întru totul de acord că aviația joacă un rol esențial în economia europeană, atât pentru cetățeni, cât și pentru industria din UE. Prin cele 5,1 milioane de locuri de muncă și prin contribuția sa de 365 miliarde EUR, echivalentă cu 2,4% din PIB-ul Europei, ea joacă un rol esențial în creșterea economică și ocuparea forței de muncă din UE.

2.3 Ca urmare a eforturilor Comisiei Europene și ale UE, au fost încheiate 1 000 de acorduri bilaterale privind serviciile aeriene, cu 117 țări din afara Uniunii. S-au făcut progrese în ceea ce privește crearea unui spațiu aerian comun cu țările învecinate, fiind deja semnate acorduri cu Balcanii de Vest, Maroc, Iordania, Georgia și Moldova.

2.4 Cu toate acestea, tranziția de la simplele acorduri bilaterale între statele membre ale UE și țările partenere către o combinație de relații bilaterale și de relații la nivelul UE a reprezentat uneori o sursă de confuzie pentru țările partenere, iar interesele UE nu au fost întotdeauna cel mai bine definite și apărate.

2.5 În plus, fragmentarea națională face ca industria aviației să fie încă în mod excesiv tributară intereselor locale și să se bazeze prea mult pe inițiative ad-hoc fundamentate pe autorizării individuale de negociere pentru a crea condiții de intrare cu succes pe piață și de creștere economică. Ritmul liberalizării necoordonate a pieței la nivel de stat membru al UE cu anumite țări din afara Uniunii și intenția aparentă a anumitor state membre de a continua să acorde drepturi de trafic aerian bilateral țărilor terțe fără a primi în schimb drepturi proporționale sau fără a ține seama de implicațiile la

nivelul UE, au drept rezultat faptul că, dacă nu se acționează acum pentru instituirea unei politici externe a UE mai ambițioase și mai eficiente, în câțiva ani ar putea fi prea târziu.

2.6 Consiliul a acordat Comisiei autorizația de a negocia acorduri cuprinzătoare cu Australia și cu Noua Zeelandă. Negocierile cu aceste țări nu s-au încheiat încă. În prezent, aviația europeană nu dispune decât de 2 companii aeriene europene care deservesc Australia: British Airways și Virgin Atlantic, anterior numărul acestora fiind mult mai mare.

2.7 CESE salută concluziile extinse ale Consiliului privind propunerea Comisiei⁽¹⁾, însă consideră că statele membre ar putea să-și exprime mai explicit sprijinul pentru anumite negocieri ale UE, de o importanță crucială, de exemplu conferind Comisiei un mandat puternic în vederea „normalizării” relațiilor aeriene tensionate cu Rusia.

2.8 America Latină este o piață aflată în creștere rapidă, iar fuziunea companiilor LAN și TAM constituie o amenințare comercială reală la adresa companiilor Iberia, Tap și a celorlalte companii care deservesc America Latină. Se impune încheierea cât mai rapidă a acordului cu Brazilia.

3. Importanța nodurilor de transport

3.1 În ciuda dezvoltării transportatorilor *low-cost*, care au propus servicii către aeroporturi care nu constituie noduri de transport, acestea din urmă au o importanță semnificativă pentru aviația mondială și pentru relațiile externe, deoarece acordurile în materie de transport se concentrează adesea asupra lor.

3.2 Dezvoltarea unor importante noduri de transport în locuri ca Abu Dhabi și Dubai constituie o serioasă amenințare concurențială pentru serviciile UE de cursă lungă. De exemplu, recentul acord încheiat între companiile Qantas și Emirates pune serios în pericol industria aeriană europeană.

3.3 Pentru a fi viabil, un nod de transport necesită un nivel semnificativ de cerere locală, precum și o rețea extensivă de servicii „alimentare”, motiv pentru care nodurile cu cel mai mare succes sunt de obicei marile aeroporturi din orașe, care devin din ce în ce mai aglomerate și incapabile de a se extinde, în special din motive ecologice.

3.4 Unele noduri aeroportuare europene limitează deja numărul de „rute de alimentare” care pot fi operate, din cauză că nu dispun de o capacitate suficientă. Această problemă trebuie soluționată, dacă se dorește menținerea competitivității europene.

4. Crearea unei concurențe deschise și loiale

4.1 Competitivitatea transportatorilor din UE, dintre care mulți se confruntă cu probleme financiare, este afectată atunci când sarcinile economice care conduc la creșterea costurilor unitare de producție sunt mai mari decât cele ale transportatorilor din alte regiuni ale lumii.

4.2 Este important să fie luat în considerare întregul lanț valoric al transportului aerian (aeroporturi, furnizori de servicii de navigație aeriană, producători, sisteme informatizate de rezervare, furnizori de servicii de handling la sol etc.), iar structurile de cost, nivelul expunerii la concurență în alte părți ale lanțului valoric și mecanismele de finanțare a infrastructurilor de pe alte piețe principale să fie luate în calcul atunci când se evaluează competitivitatea sectorului aviației din UE și, în special, a companiilor aeriene din UE la nivel internațional.

4.3 Pe teritoriul UE, nu s-a reușit să se creeze condiții de concurență echitabile la nivelul statelor membre și la nivel local/regional, așa cum o demonstrează printre altele faptul că nu s-au putut preveni numeroasele cazuri în care aeroporturile mici oferă companiilor aeriene tarife sub nivelul pieței, fără a se conforma principiului investitorului privat în economia de piață. Lansarea recentă a unei serii de anchete amănunțite în cauze privind potențiale ajutoare de stat acordate companiilor aeriene de către aeroporturi regionale din mai multe state membre ale UE subliniază necesitatea unor acțiuni urgente în vederea finalizării Orientărilor comunitare privind ajutoarele de stat pentru aeroporturi, care a fost sistematic amânată. Adoptarea recentă a normelor UE privind securitatea socială pentru lucrătorii mobili din UE, precum personalul navigant, va îmbunătăți în rândul său funcționarea pieței unice. Comisia a luat măsuri în numeroase cazuri în care s-a bănuț existența unei concurențe neloiale.

5. O strategie de creștere orientată mai mult către Europa

5.1 Studiul independent realizat pentru Comisie a estimat că s-ar putea obține beneficii economice cu adevărat semnificative, de ordinul a peste 12 miliarde EUR pe an, în urma încheierii, la nivelul UE, a unor acorduri cuprinzătoare suplimentare privind transporturile aeriene cu țările vecine și parteneri-cheie, în special pe piețele cu creștere rapidă și/sau restricționate.

5.2 Este foarte important din punct de vedere strategic ca UE să mențină o industrie aviatică puternică și competitivă bazată în Europa, care să lege UE de restul lumii. Piețele aviatice care se dezvoltă cel mai rapid sunt în prezent în afara Europei, astfel încât este esențial ca industria europeană să aibă oportunitatea de a se dezvolta și pe aceste piețe.

5.3 Este important să se garanteze că, în timp, acest proces duce la apariția unui spațiu aerian comun cu adevărat integrat, în care relațiile dintre țările vecine să fie la rândul lor deschise și integrate. Nu mai are sens analizarea de către Consiliu a acordării de autorizații de negociere a unor acorduri pentru fiecare țară în parte. Ar fi mult mai eficient să se acorde Comisiei o autorizație unică de a negocia cu restul țărilor vecine, chiar dacă tot în mod separat cu fiecare țară în parte.

5.4 În cadrul celui de-al treilea pilon (acorduri cuprinzătoare cu parteneri-cheie), au fost negociate o serie de acorduri importante. Dar și acesta este un domeniu în care unele obiective esențiale nu au fost încă realizate, în special în cadrul acordurilor UE-SUA și UE-Canada privind liberalizarea acționariatului și controlului asupra companiilor aeriene.

5.5 Majoritatea țărilor mențin încă norme care stipulează că, majoritar, companiile aeriene trebuie să fie deținute și aflate sub controlul propriilor resortisanți, refuzând prin aceasta accesul

⁽¹⁾ Concluziile celei de-a 3213-a ședințe a Consiliului Transporturi, Telecomunicații și Energie, Bruxelles, 20 decembrie 2012.

transportatorilor aerieni la o gamă mai largă de investitori și de piețe de capital. Efectul a fost impunerea în cazul sectorului transporturilor aeriene a unei structuri industriale artificiale care nu există în alte sectoare de activitate. În SUA, de exemplu, acțiunile cu drept de vot deținute de acționari străini în cadrul companiilor aeriene nu pot depăși 25%. Aceste restricții privind controlul și acționariatul național au dat naștere la trei alianțe mondiale ale companiilor aeriene (Star Alliance, SkyTeam și *oneworld*) și, în special, la întreprinderi comune create de unii dintre membrii lor pe anumite rute. Acestea au ajuns să reprezinte cea mai apropiată aproximare a unor companii aeriene mondiale.

5.6 Însă, în conformitate cu legislația UE existentă, transportatorii din Uniune nu sunt însă supuși unor restricții privind controlul și acționariatul național, ei putând fi deținuți de orice investitor din UE.

5.7 Această tendință de consolidare din Europa este unică, în sensul că fuziunile și achizițiile transfrontaliere sunt permise numai în interiorul UE, în timp ce regimurile de acționariat și de control rămân, în esență, blocate în stadiul în care au fost negociate în 1944 prin Convenția de la Chicago. Dificultățile întâlnite ca urmare a prevederilor actuale referitoare la acționariat și la control sunt semnificative și necesită negocieri cu țările partenere, precum și structuri de guvernare de o mare complexitate. Membrii alianțelor cooperează din ce în ce mai strâns, pentru a le oferi clienților servicii într-o rețea mondială multinodală integrată și neîntreruptă.

5.8 Acum este momentul oportun să se ia măsurile suplimentare prevăzute în acordul de transport aerian UE-SUA în vederea liberalizării regimului acționariatului și controlului companiilor aeriene, pentru a crea posibilitatea atragerii de investiții de către aceste companii, indiferent de naționalitatea investitorului.

6. Principiile cheie care călăuzesc viitoarea politică externă a UE în domeniul aviației

6.1 UE ar trebui să demonstreze în continuare curaj în promovarea deschiderii și liberalizării aviației, asigurând în același timp obținerea unui nivel satisfăcător de convergență normativă. În negocierile cu țările partenere, trebuie să se acorde de asemenea atenția cuvenită standardelor de muncă și de mediu și respectării convențiilor și acordurilor internaționale în ambele domenii, pentru a se evita denaturarea pieței și pentru a preveni uniformizarea la un nivel inferior. Este important ca companiile aeriene care deservește Europa să se conformeze normelor și reglementărilor OIM.

6.2 Având în vedere că Europa depinde tot mai mult de comerțul internațional, precum și rolul esențial pe care îl joacă aeroporturile în conectarea continentului nostru cu restul lumii, CESE este într-un tot în favoarea unei agende ambițioase în domeniul liberalizării aviației.

6.3 Pentru a valorifica la maximum beneficiile, este important ca UE să acționeze rapid (înainte de intensificarea eforturilor de liberalizare a schimburilor între piețele emergente), astfel încât să beneficieze de avantajul primului sosit. Astfel s-ar proteja și totodată s-ar consolida poziția pieței europene a aviației pe scena mondială. Dacă nu se acționează în acest sens, UE riscă să fie complet exclusă din viitoarele fluxuri de trafic aerian de la nivel mondial.

6.4 Avantajul de a lua inițiativa în materie de liberalizare a aviației ar putea juca un rol important și în ceea ce privește difuzarea standardelor tehnice europene, ceea ar putea aduce beneficii semnificative pentru industria aeronautică europeană.

6.5 CESE susține de multă vreme eliminarea restricțiilor în ceea ce privește acționariatul și controlul ⁽²⁾, ca modalitate de a oferi transportatorilor accesul la o gamă mai largă de investitori și de piețe de capital. Din cauza ponderii celor două piețe respective, într-o primă fază, promovarea puternică a acestei politici ar trebui să se concentreze asupra unor modificări suplimentare a acordurilor UE-SUA. Astfel s-ar putea crea un model de referință pentru o nouă epocă, post-Chicago, în aviație.

6.6 Comisia va trebui să demonstreze că abordarea coordonată a negocierilor va da rezultate în mod mai rapid decât în cazul angajamentului bilateral, astfel încât să nu se creeze întârzieri nejustificate atunci când apar oportunități. În prezent se constată o regretabilă întârziere în ceea ce privește semnarea acordului bilateral cu Brazilia. De asemenea, trebuie menționat că statele membre au o responsabilitate comună în ceea ce privește consolidarea politicii externe a UE în domeniul aviației și că Comisia are nevoie de mandate de negociere puternice, în special atunci când pledează pentru aplicarea normelor de piață ale UE pe lângă state și regiuni în care aviația operează conform unor standarde extrem de diferite.

6.7 Poziția industriei europene pe piață ar avea și mai mult de suferit în cazul în care o companie aeriană din Orientul Mijlociu ar prelua una dintre companiile aeriene indiene confruntate cu mari dificultăți financiare.

7. Intensificarea relațiilor cu partenerii-cheie

7.1 Având în vedere caracteristicile sale speciale, cea mai afectată pe plan mondial este industria europeană de transport de marfă și de transport rapid, care suferă din cauza unor acorduri bilaterale restrictive privind serviciile aeriene și căreia ar trebui să i se acorde o prioritate sporită în momentul eliminării obstacolelor din calea accesului pe piață.

7.2 CESE este în mod special dornic să constate progrese rapide în direcția unui spațiu aerian unic lărgit, care să-i cuprindă și pe vecinii Europei, nu numai pe cei din Orientul Apropiat, Europa de Est, Rusia și Turcia, ci și pe cei de pe celălalt mal al Mediteranei, din Africa de Nord. Dată fiind proximitatea geografică a acestor piețe și faptul că multe dintre ele înregistrează o creștere economică semnificativă, s-ar crea astfel oportunități de dezvoltare pentru aeroporturile secundare și regionale. Ar trebui elaborată o agendă de cooperare pragmatică și pozitivă cu Turcia, care să permită realizarea de progrese reciproc avantajoase în rezolvarea unor probleme concrete din regiune. Mai exact, ar trebui să se avanseze în direcția unui acord bilateral privind siguranța.

7.3 De asemenea, CESE susține ferm o agendă ambițioasă de liberalizare a schimburilor cu țările BRIC și ASEAN. Aceste țări devin rapid principalii furnizori mondiali, atât de materii prime, cât și de produse finite și servicii, iar populația lor este din ce în ce mai înclinată să călătorească. Acordurile cuprinzătoare ale UE în materie de transport aerian cu China, India, Japonia și America Latină s-au dovedit capabile să aducă beneficii

⁽²⁾ Avizul CESE „Relațiile transatlantice în sectorul transportului aerian”, JO C 306, 16.12.2009.

economice potențiale semnificative, motiv pentru care trebuie să continue. Liberalizarea traficului aerian ar permite transportatorilor europeni să-și intensifice cooperarea cu alte companii aeriene din aceste regiuni și să atragă un trafic suplimentar în aeroporturile europene.

7.4 De asemenea, este foarte important ca orice înțelegere să aibă un caracter reciproc, fiind avantajoasă atât pentru UE, cât și pentru țările terțe. În acest context, Rusia trebuie să își demonstreze de urgență angajamentul față de acordul din 2011 privind punerea în aplicare a principiilor convenite cu privire la modernizarea sistemului de survol al Siberiei. Comisia, cu sprijinul statelor membre, ar trebui să ia măsurile necesare în caz că angajamentele nu sunt respectate.

7.5 Relațiile din ultimii ani cu statele din Golf au reprezentat, în mare parte, un proces unidirecțional de deschidere a piețelor UE pentru transportatorii din Golf, ceea ce a creat dezechilibre semnificative în privința oportunităților. Având în vedere că există posibilitatea unor pierderi de trafic și mai însemnate, nu se recomandă ca țările din Golf să constituie o prioritate imediată pentru negocieri suplimentare.

8. Investiții în cadrul aeroporturilor

8.1 Deși CESE împărtășește îngrijorarea Comisiei în ceea ce privește necesitatea de a investi în capacitate în cadrul aeroporturilor, această secțiune a propunerilor necesită clarificări suplimentare în ceea ce privește acțiunile prezentate în vederea atingerii obiectivelor, iar legătura cu propunerea anterioară a Comisiei, „Pachetul privind aeroporturile”⁽³⁾, ar trebui să fie exprimată mai explicit.

8.2 Se constată o nevoie urgentă de a garanta o capacitate aeroportuară suficientă în Uniunea Europeană, astfel încât aceasta să nu piardă din competitivitate în comparație cu alte regiuni care înregistrează o creștere economică și, prin urmare, să se prevină transferarea traficului către regiunile învecinate.

8.3 Efectele nocive asupra economiei europene vor începe să se manifeste cu mult înainte ca cererea să depășească oferta. Potrivit Eurocontrol, odată ce aeroporturile care reprezintă puncte nodale ajung să folosească mai mult de 75% din capacitatea lor maximă teoretică, posibilitatea lor de a face față condițiilor meteo defavorabile și întârzierilor din motive operaționale și de a oferi o conectivitate fiabilă a zborurilor se reduce rapid.

8.4 În plus, la orele de vârf, pasagerii plătesc mai mult decât ar fi fost necesar în cazul în care ar fi existat o capacitate mai mare. De exemplu, Comisia pentru transporturi a Camerei Comunelor din Regatul Unit a fost informată recent că, în situația în care nu are loc o extindere a aeroporturilor în sud-estul Angliei, suma tarifelor plătite de cei care călătoresc cu avionul ar putea ajunge până în 2030 la 1,2 miliarde GBP.

8.5 Capacitatea aeroporturilor trebuie monitorizată la nivelul Uniunii, fiind necesară elaborarea de orientări ale UE care să ofere autorităților locale un amplu cadru comun, de luat în considerare în cazul planurilor de extindere a aeroporturilor.

8.6 Deși extinderea capacității marilor aeroporturi este absolut necesară pe termen lung, trebuie în continuare să se

valorifice la maximum capacitatea existentă, în special în ceea ce privește sloturile orare din aeroporturi. Aeroporturile trebuie susținute, pentru a răspunde modificărilor la nivel de cerere și ofertă și pentru a dispune de capacitatea de a orienta utilizarea sloturilor lor orare către rezultatul optim din punct de vedere economic. În acest context, este important ca componenta „sloturi” a actualului Pachet privind aeroporturile⁽⁴⁾ să își continue sprijinul pentru îmbunătățirea utilizării capacității aeroporturilor, prin luarea în considerare a condițiilor locale în momentul alocării sloturilor, dat fiind că în cazul anumitor aeroporturi, acesta ar fi unicul mod de a le garanta creșterea pe viitor. În aeroporturile principale, în multe situații, pistele sunt utilizate la capacitatea maximă, deși există suficientă capacitate la aeroporturile regionale din apropiere.

8.7 Aeroporturile care nu sunt noduri de transport ar putea contribui la reducerea supraaglomerării principalelor noduri aeroportuare din Europa, permițându-le astfel să-și păstreze poziția de lider. Având în vedere termenele îndelungate pe care le presupune extinderea pistelor sau a facilităților din terminalele aeroporturilor mari, problemele de capacitate s-ar putea rezolva mai rapid prin utilizarea sporită a aeroporturilor care nu sunt noduri de transport și realizarea de investiții corespunzătoare la acest nivel. O rețea bine dezvoltată de astfel de aeroporturi regionale și care nu sunt noduri de transport va îmbunătăți și siguranța pasagerilor, asigurând, printre altele, disponibilitatea unei rețele de aeroporturi alternative sau utilizabile în caz de urgență, în situația deteriorării condițiilor meteorologice sau în alte circumstanțe.

8.8 De asemenea, CESE își reiterează apelul de a se introduce fără întârziere controlul de securitate unic, deoarece astfel s-ar putea realiza economii uriașe în materie de costuri suportate de companiile aeriene, iar călătorii ar câștiga timp. Prin urmare, acest subiect trebuie abordat în mod prioritar împreună cu partenerii-cheie.

9. Cerul UNIC/SESAR

9.1 Pentru ca Cerul unic european să poată avansa, este nevoie de blocuri funcționale de spațiu aerian (FAB). Toate FAB urmau să fie operaționale la 4 decembrie 2012. Având în vedere importanța esențială a acestei probleme pentru optimizarea furnizării serviciilor de navigație aeriană și pentru a gestiona efectiv volumul traficului aerian, este imperios necesar ca Comisia să intenteze acțiuni la Curtea de Justiție a Uniunii Europene împotriva acelor state membre care nu și-au îndeplinit angajamentele.

9.2 Implementarea rapidă și coerentă a propunerilor Comisiei poate ajuta industria să crească în mod durabil și astfel să contribuie pe deplin la redresarea economiei europene.

10. Instrumentele care trebuie folosite

10.1 Acordurile cuprinzătoare privind serviciile aeriene cu țările vecine și cu parteneri importanți care împărtășesc aceeași viziune ar trebui să abordeze și să sincronizeze condițiile de reglementare, pentru o concurență loială și pentru o industrie aviatică durabilă, inclusiv aspecte esențiale precum siguranța, securitatea, mediul și reglementarea economică.

⁽³⁾ COM(2011) 823 final; JO C 277, 13.9.2012, p. 110–124.

⁽⁴⁾ COM/2011/827 final/2 - 2011/0391 (COD)

10.2 Chiar dacă nu este încă absolut clar ce formă va lua noul instrument propus pentru a proteja interesele europene împotriva practicilor neloiale, el va fi asemănător cu o procedură extinsă de depunere a unei plângeri referitoare la „subvențiile disimulate”, reflectate în tarife. Este de așteptat ca aceasta să câștige în greutate juridică prin intermediul „clauzelor de concurență loială” asupra cărora Comisia încearcă să cadă de acord împreună cu statele terțe.

10.3 Comisia subliniază pe bună dreptate necesitatea ca eforturile de a crea condiții de concurență echitabile pe plan internațional să fie însoțite de eforturi similare pe teritoriul Europei. Industria europeană a aviației face obiectul unor sarcini și a unor incoerențe de reglementare tot mai mari. Printre factorii de denaturare a concurenței care trebuie abordați, comunicarea identifică în mod corect taxele în materie de aviație, inadecvarea

ajutoarelor de stat, supraaglomerarea aeroporturilor și a spațiului aerian, răspunderea în materie de protecție a consumatorilor și costul emisiilor de CO₂.

10.4 Schema UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) merită menționată în mod deosebit. ETS s-a dovedit a fi un subiect extrem de controversat în contextul discuției privind politica externă a UE în domeniul aviației. China și India au refuzat să se conformeze acesteia, iar Congresul SUA a adoptat o legislație care declară ilegală respectarea de către companiile aeriene americane a normelor UE. Deși asigurarea gestionării durabile a mediului este o problemă de maximă importanță, UE trebuie să ofere OACI șansa de a prezenta, cu ocazia Adunării sale programate pentru toamna anului 2013, o propunere de soluție globală la care să adere toate țările partenere, în loc să plaseze sectorul aviatic al UE într-o poziție concurențială dezavantajoasă ⁽⁵⁾.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ A se vedea de asemenea Avizul CESE „Comercializarea certificatelor de emisii în sectorul aviației” privind COM(2012) 697 final - 2012/0328 (COD) Cat. B1.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 98/70/CE privind calitatea benzinei și a motorinei și de modificare a Directivei 2009/28/CE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile

COM(2012) 595 final – 2012/0288 (COD)

(2013/C 198/09)

Raportor: **dl Lutz RIBBE**

La 19 noiembrie 2012, în conformitate cu articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 98/70/CE privind calitatea benzinei și a motorinei și de modificare a Directivei 2009/28/CE privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile

COM(2012) 595 final – 2012/0288 (COD).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 aprilie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 147 de voturi pentru, 26 de voturi împotriva și 23 de abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE a adoptat în permanență o poziție favorabilă unei utilizări sporite a energiei din surse regenerabile – inclusiv sub forma bioenergiei. El a exprimat însă deja critici cu privire la utilizarea agrocombustibililor în sectorul mobilității în avizul său privind Directiva privind energia din surse regenerabile. Prin urmare salută limitarea cotei „biocombustibililor convenționali” la 5 %, așa cum prevede în prezent Comisia.

1.2 Comisia dorește să promoveze mai intens utilizarea în scopuri energetice a produselor reziduale, secundare și a deșeurilor. CESE apreciază în principiu acest obiectiv, însă consideră că trebuie să se vegheze în acest context la aplicarea unei politici coerente și la evitarea apariției unor noi probleme. Tocmai în această privință, CESE consideră că proiectul Comisiei ascunde riscuri.

1.3 Biomasa este regenerabilă, însă suprafața pe care este cultivată este limitată. De aceea este judicios să se țină seama de schimbarea indirectă a utilizării terenurilor (ILUC) – în măsura în care aceasta reprezintă o formă de concurență pentru terenuri – în analizele politico-strategice. O astfel de schimbare sau concurență pentru terenuri apar însă doar atunci când producția existentă de alimente și furaje este înlocuită cu producția de bioenergie, nu însă și atunci când au loc doar mutații regionale ale culturilor.

1.4 Abordarea ILUC aleasă de Comisie face parte dintr-o evaluare comparativă a surselor fosile de energie și a surselor

de energie biogenă, care este orientată în mod unilateral către realizarea unor bilanțuri ale emisiilor de gaze cu efect de seră. Chestiuni precum securitatea aprovizionării sau caracterul limitat al resurselor de combustibili fosili nu se încadrează în această schemă matematică, fiind excluse. Astfel, abordarea ILUC nu mai poate avea pretenția de a fi conformă politicii de durabilitate.

1.5 Abordarea ILUC aleasă de Comisie este discutabilă și în măsura în care se aplică surselor lichide de energie, nu însă celor gazoase sau solide; CESE nu este de acord cu această abordare.

1.6 Prin propunerea prezentată se pun sub semnul întrebării producția europeană de proteine și astfel utilizarea directă judicioasă a uleiurilor vegetale în scopuri energetice, întrucât Comisia atribuie acestor uleiuri un factor ILUC, utilizarea lor trebuind prin urmare limitată. Această abordare nu este justificată, uleiurile vegetale nefiind produse „principale”, ci produse secundare obținute în cadrul unei culturi de proteine pe teritoriul Europei care este de dorit. Cultura plantelor oleaginoase în Europa, din care se produc atât furaje proteice, cât și uleiuri vegetale (înlocuind astfel importurile de soia) ar trebui promovată în cadrul unor metode agricole de cultivare durabile, și nu limitată.

1.7 În ceea ce privește biocombustibilii considerați „avansați”, pe care Comisia dorește în prezent să îi promoveze, CESE consideră că există riscul ca potențiale rezervoare valoroase de

carbon (precum lemnul, paiele, frunzișul) să fie utilizate drept bază pentru combustibili, ceea ce va conduce la creșterea concentrației de CO₂ în atmosferă (a se vedea punctul 4).

1.8 CESE consideră că modificarea propusă a Directivei privind energia din surse regenerabile nu constituie o bază promițătoare pentru o strategie de reducere efectivă a utilizării combustibililor fosili, de îmbunătățire a securității aprovizionării în Europa și de sprijinire a protecției climatei.

1.9 Biocombustibilii nu sunt o soluție pe termen lung pentru consumul excesiv de energie larg răspândit. Din punct de vedere al disponibilității, ei nu vor putea înlocui combustibilii fosili. Prin urmare, – în special în ceea ce privește sectorul autoturismelor în cazul cărui se conturează alternative la combustibilii lichizi – este vorba cel mult de o soluție de tranziție, care în plus poate implica efecte secundare nedorite semnificative și care nu trebuie în niciun caz să deturneze atenția de la recunoașterea faptului că reducerea consumului nostru energetic este în sine inevitabilă, indiferent de sursele de energie utilizate.

1.10 CESE este conștient că în unele domenii ale mobilității și ale agriculturii și silviculturii nu există în prezent alternative operaționale la utilizarea combustibililor lichizi. Uleiurile pure de plante pot constitui o alternativă practică, însă și volumul lor de producție este limitat și din acest motiv domeniul lor de aplicare trebuie planificat într-un mod strategic.

1.11 Nici Comunicarea Comisiei „Energie curată pentru transporturi: o strategie europeană privind combustibilii alternativi”⁽¹⁾, corelată strategic cu politica în materie de biocombustibili, nu oferă răspunsuri suficiente⁽²⁾.

1.12 Pe ansamblu, CESE constată incoerențe serioase între diferitele abordări politice ale Comisiei, care trebuie eliminate de urgență. Comitetul solicită Comisiei să își regândească pe ansamblu politica bioenergetică – în special în sectorul transporturilor. În acest context trebuie să se țină seama de caracterul limitat al resurselor de „teren” (și astfel al biomasei), de bilanțul și eficiența energetică ale fiecărui tip de bioenergie (și astfel de potențialul diferit de reducere a gazelor cu efect de seră), precum și de rentabilitatea economică. Ar trebui să se acorde mult mai multă atenție pierderilor energetice din cadrul proceselor de conversiune, să se dezvolte și promoveze, în sectorul transporturilor, alternative la motorul cu ardere internă (precum electromobilitatea sau tehnologia hidrogenului) și să se elaboreze o strategie europeană independentă pentru producția europeană durabilă de proteine și de uleiuri vegetale, precum și pentru utilizarea acestora.

2. Introducere: contextul politic și prezentarea propunerilor Comisiei

2.1 Directiva 2009/28/CE („Directiva privind energia din surse regenerabile”) a stabilit obiective obligatorii pentru

dezvoltarea energiilor regenerabile, cota acestora trebuind să reprezinte 20 % din consumul de energie până în 2020. Statelor membre li s-a acordat un grad ridicat de flexibilitate la punerea în aplicare, putând decide singure în ce sector (electricitate, încălzire/răcire, transport) doresc să își concentreze măsurile.

2.2 Această flexibilitate nu a fost totuși respectată în sectorul transporturilor, în care s-a prevăzut o cotă minimă obligatorie de 10 % din consumul energetic. Inițial a fost prevăzut ca această cotă să se refere la biocombustibili⁽³⁾, însă după criticile CESE și ale PE s-a convenit luarea în considerare și a altor forme de energie din surse regenerabile (de exemplu, electricitatea din surse regenerabile pentru operarea autovehiculelor și trenurilor, biogazul etc.).

2.3 Propunerile de modificare actuale sunt consecința „Raportului Comisiei privind schimbarea indirectă a utilizării terenului în legătură cu biocarburanții și biolichidele”⁽⁴⁾, publicat în 2010, în care se recunoaște faptul că „este important ca problema schimbării indirecte a utilizării terenului în favoarea biocarburanților să fie abordată”.

2.4 În principiu, se menține utilizarea combustibililor din plante în domeniul transporturilor, criticată de CESE, însă trebuie să se realizeze acum o delimitare a „agrocombustibililor convenționali” și să se efectueze tranziția către așa-numiții biocombustibili „avansați”, în cazul cărora nu ar trebui să existe riscul schimbării indirecte a utilizării terenurilor. În cazul acestor biocombustibili definiți de Comisia drept „avansați” este vorba de combustibili lichizi, care sunt produși, de exemplu, din deșeuri/reziduuri biogene sau din alge. În opinia Comisiei, trebuie promovată producția acestora, întrucât nu sunt disponibili în prezent în comerț în cantități mari. Ar trebui oferite stimulente prin creșterea ponderii biocombustibililor avansați față de cea a biocombustibililor convenționali, în vederea atingerii obiectivului de 10 % în sectorul transporturilor stabilit în Directiva 2009/28/CE.

2.5 Prin propunerile sale, Comisia urmărește în esență următoarele obiective:

— limitarea contribuției biocombustibililor convenționali la îndeplinirea obiectivelor Directivei privind energia din surse regenerabile la maxim 5 % din consumul energetic din sectorul transportului, adică la cel mult jumătate din ținta stabilită de 10 %;

⁽¹⁾ COM(2013) 17 final

⁽²⁾ A se vedea Avizul CESE „Pachetul „Energie curată pentru transporturi” (nu a fost încă adoptat)

⁽³⁾ În proiectul de directivă este utilizat oficial termenul „biocombustibili”. CESE a indicat în diverse avize numeroase probleme ecologice care provin de la acești combustibili „biologici”. Întrucât prefixul „bio” sugerează că este vorba de un produs ecologic inofensiv (a se vedea cultură „biologică”), CESE utilizează în avizul său termenul neutru de „agrocombustibili” în locul termenului de „biocombustibili”.

⁽⁴⁾ COM(2010) 811 final, 22.12.2010.

- promovarea biocombustibililor avansați (fără schimbarea indirectă a utilizării terenurilor sau cu o astfel de schimbare redusă), permițându-le acestora, printre altele, să contribuie la obiectivele Directivei privind energia din surse regenerabile mai mult decât biocombustibililor convenționali din punct de vedere pur matematic;
- îmbunătățirea performanței în materie de gaze cu efect de seră a proceselor de producere a biocombustibililor (reducerea emisiilor asociate), prin mărirea pragului de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru instalațiile noi;
- îmbunătățirea raportării emisiilor de gaze cu efect de seră, obligând statele membre și furnizorii de combustibili să raporteze, pentru biocombustibili, emisiile legate de schimbarea indirectă a utilizării terenurilor.

3. Observații generale

3.1 În avizul său⁽⁵⁾ privind propunerea de directivă prezentată anterior privind energia din surse regenerabile, CESE a salutat și a sprijinit orientarea generală a directivei, însă a exprimat o poziție critică față de utilizarea bioenergiei în sectorul transportului.

3.2 Europa necesită dezvoltarea consecventă a energiei din surse regenerabile, însă în paralel și economisirea consecventă a energiei, îmbunătățiri reale și cuprinzătoare ale eficienței energetice, precum și transformări structurale în diferite domenii (de exemplu politica în domeniul transporturilor).

3.3 Cu toate acestea, CESE a respins, printre altele, tratamentul special al sectorului transporturilor și concentrarea pe agrocombustibili cu justificarea că „*hotărârea strategică de înlocuire parțială a motorinei, respectiv a benzinei, prin agrocombustibili este una dintre cele mai puțin eficiente și scumpe măsuri de protecție a climei și reprezintă în prezent o alocare extrem de greșită a resurselor financiare. CESE nu poate înțelege de ce trebuie promovate la nivel politic, în cel mai intens mod, tocmai cele mai scumpe măsuri, mai ales că pe lângă întrebările economice mai există și un număr uriaș de întrebări ecologice și sociale fără niciun răspuns. De aceea CESE respinge obiectivul separat de 10 % pentru agrocombustibili.*”⁽⁶⁾ Această poziție rămâne neschimbată.

3.4 Eforturile Comisiei nu ar trebui să se concentreze însă pe pragul de 10 % stabilit politic. Scopul său ar trebui să fie mai degrabă elaborarea unei politici coerente, care să aibă drept obiectiv înlocuirea pe cât posibil în proporție de 100 % pe termen lung a combustibililor fosili utilizați în prezent.

3.5 În condițiile volumului actual al transporturilor, acest obiectiv nu va putea fi realizat decât într-o proporție foarte marginală cu agrocombustibili. FAO a calculat că ar trebui

utilizate 2/3 din terenurile arabile disponibile în prezent la nivel mondial pentru a acoperi cu agrocombustibili necesarul mondial actual de energie din sectorul transporturilor.

3.6 Efectele unei astfel de politici asupra schimbării indirecte a utilizării terenurilor sunt evidente.

3.7 Biocombustibilii de orice fel nu sunt prin urmare o soluție durabilă pentru consumul excesiv de energie larg răspândit. Din punct de vedere al disponibilității, ei vor putea înlocui numai într-o foarte mică măsură combustibilii fosili. Prin urmare, – în special în ceea ce privește sectorul autoturismelor în cazul căruia se conturează alternative la combustibilii lichizi – este vorba cel mult de o soluție de tranziție, care în plus poate implica efecte secundare nedorite semnificative și care nu trebuie în niciun caz să ne deturneze atenția de la recunoașterea faptului că reducerea consumului nostru energetic este în sine inevitabilă, indiferent de sursele de energie utilizate.

3.8 Un motiv al atitudinii critice a CESE față de propunerea Comisiei din 2008 a rezidat în chestiunea schimbării indirecte a utilizării terenurilor. Comitetul salută prin urmare abordarea actuală care are drept obiectiv limitarea utilizării agrocombustibililor convenționali.

Abordarea ILUC este oportună, însă are puncte slabe grave

3.9 Abordarea conceptuală a Comisiei cu privire la ILUC este oportună: de fiecare dată când un teren agricol pe care anterior au fost cultivate plante alimentare sau furajere este utilizat în vederea obținerii de noi produse (de exemplu, agrocombustibili, dar și pentru valorificarea plantelor ca materii prime etc.), producția de plante alimentare și furajere trebuie realizată pe alte terenuri, ceea ce poate avea consecințe ecologice și sociale negative.

3.10 De aceea este judicios să se țină seama în analizele politico-strategice de schimbarea indirectă a utilizării terenurilor (ILUC).

3.11 Un studiu comandat de Comisie estimează că aceste schimbări indirecte ale utilizării terenurilor se vor cifra la 1,4 milioane ha doar ca urmare a creșterii cotei agrocombustibililor de la nivelul actual situat cu mult sub 5 % la 10 % pe ansamblul UE.

3.12 Comitetul atrage atenția Comisiei, PE și Consiliului că schimbarea indirectă a utilizării terenurilor nu se produce doar în cazul utilizării combustibililor lichizi. Ea este mai degrabă inerentă sistemului în cazul utilizării biomasei, atunci când nu este vorba de reziduuri.

3.13 Aceasta înseamnă că o abordare asemănătoare precum cea actuală pentru combustibilii lichizi ar trebui adoptată și în

⁽⁵⁾ JO C 77, 31.3.2009, p. 43.

⁽⁶⁾ JO C 77, 31.3.2009, p. 43.

cazul surselor gazoase și solide de energie. În Germania de exemplu, în 2011, pe lângă cele 1,2 milioane ha de terenuri arabile pe care se cultivau plante pentru producția de agrocombustibili convenționali, circa 1 milion ha au fost utilizate pentru culturi de plante (în special porumb) destinate producției de biogaz. Dacă plantele sunt transformate în combustibili li se atribuie un factor ILUC, însă dacă sunt utilizate pentru producția de electricitate nu li se atribuie un astfel de factor. Acest lucru este iloc și inconsecvent.

3.14 CESE consideră că este judicios să se utilizeze sursele de energie precum biomasa, care necesită terenuri separate, în domeniul transporturilor, doar atunci când nu există alternative practice. Deși biomasa este regenerabilă, disponibilitatea sa nu este nelimitată din cauza nevoii de terenuri.

3.15 Adesea există sau pot fi dezvoltate alternative, de exemplu în sectorul electromobilității, unde se poate genera energie eoliană și solară crușând terenurile. De exemplu, pentru o producție de electricitate de 10 GWh/an este nevoie de o suprafață de 400 ha de culturi de porumb, dar de o suprafață de numai 8 ha de acoperișuri (acoperite cu instalații fotovoltaice), respectiv de 0,3 ha (dacă se utilizează turbine eoliene). Altfel spus, acolo unde electromobilitatea poate fi luată în considerare și este, de asemenea, justificată din punct de vedere economic, respectiv poate fi pusă în aplicare, aceasta ar trebui dezvoltată și utilizată în continuare, pentru a evita sau a reduce pe cât posibil concurența pentru terenuri.

3.16 CESE nu identifică în propunerea prezentată în momentul de față de Comisie o viziune strategică de ansamblu nici în cazul bioenergiei, nici în ceea ce privește soluționarea problematicii sectorului transportului, expusă în repetate rânduri de Comisie, care cuprinde următoarele aspecte

- a) dependența de importurile de energie este foarte ridicată și
- b) emisiile de gaze cu efect de seră sunt deosebit de mari.

Protecția climei și securitatea aprovizionării sunt foarte puțin îmbunătățite prin noua abordare

3.17 Comisia este conștientă de faptul că așa-zii combustibili „avansați”, care sunt produși din reziduuri sau alge, vor fi considerabili mai scumpi decât „agrocombustibilii convenționali” obținuți din plante alimentare. Întrucât Comisia pornește de la premisa că astfel de combustibili avansați sunt necesari pentru îndeplinirea țintei de 10 %, se folosește un truc matematic pentru atingerea acestui prag. Fiecare litru de combustibil avansat, care este produs din materii prime în conformitate cu Anexa IX partea A din proiectul de directivă (deci, de exemplu, din alge, paie, gunoi de grajd sau nămol de epurare, coji de fructe cu coajă lemnoasă sau scoarță, așchii și rumeguș sau frunziș) este prevăzut cu factorul 4, adică este calculat ca fiind echivalent cu 4 litri de agrocombustibili „convenționali”. Combustibililor care sunt produși de exemplu din uleiuri de

gătit uzate, grăsimi animale, materiale celulozice de origine nealimentară (Anexa IX partea B) li se aplică factorul 2.

3.18 Aceasta înseamnă că printr-o cotă de 2,5 % de combustibili avansați, care sunt multiplicați cu factorul 4, ținta de 10 % este considerată îndeplinită. Dacă se pleacă de la premisa că acești combustibili avansați reprezintă o reducere cu 60 % a emisiilor de gaze cu efect de seră în comparație cu combustibilii fosili, emisiile sectorului transporturilor s-ar reduce prin urmare cu circa 1,5 %. Întrucât emisiile acestui sector reprezintă aproximativ 25 % din emisiile totale ale UE, s-ar obține o reducere totală a emisiilor de gaze cu efect de seră în UE **cu mai puțin de o jumătate de procent!**

3.19 Indiferent dacă ținta stabilită de 10 % este îndeplinită acum cu 2,5 % combustibili avansați sau printr-un amestec de cotă maximă de combustibili convenționali de 5 % și, de exemplu, de 1,25 % biocombustibili avansați, nu se poate considera că aceasta reprezintă o contribuție substanțială la creșterea securității aprovizionării în UE și la protecția climei.

3.20 Pe termen lung este nevoie de o cotă de energie din surse regenerabile în sectorul transporturilor care să depășească cu mult pragul actual de 10 %. Comisia însăși planifică o reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră în domeniul transporturilor de până la 67 % până în anul 2050. Propunerea prezentată nu reprezintă un punct de plecare pentru o strategie promițătoare în vederea atingerii acestui obiectiv.

Abordarea Comisiei contravine unei strategii europene privind proteinele

3.21 CESE subliniază faptul că abordarea ILUC poate fi luată în considerare doar atunci când este vorba de noi forme de utilizare, nu însă atunci când au loc mutații regionale ale utilizărilor existente. Tocmai în această privință proiectul Comisiei conține o greșeală conceptuală decisivă.

3.22 În cadrul calculelor sale privind ILUC, Comisia constată că la producția de uleiuri vegetale rezultă, ca produs secundar, și așa-zisele turte oleaginoase și șroturi, a cărora valoare este estimată însă exclusiv din punct de vedere al politicii privind clima, prin includerea valorii lor energetice în calculele comparative privind gazele cu efect de seră.

3.23 Nimănu în Europa nu i-ar veni însă ideea de a arde turte oleaginoase. În realitate, cultivarea plantelor oleaginoase în Europa este deosebit de utilă. Cultura rapiței, de exemplu, a fost dezvoltată în ultimele decenii pentru a promova producția de furaje și a îmbunătăți astfel aprovizionarea extrem de proastă cu proteine a Europei. CESE a subliniat adesea că acest lucru este absolut necesar, întrucât aproximativ 75 % din cantitățile de furaje proteice trebuie astăzi importate. Prin creșterea în Europa a culturilor de proteine se poate reduce importul de plante proteaginoase precum soia și astfel se pot atenua efectele ecologice și sociale negative cauzate în parte de cultura industrială a soiei în țări terțe.

3.24 Prin urmare, scopul primar al culturii de plante oleaginoase nu este uleiul de plante, căci 2/3 din recoltă este formată din șroturi și doar 1/3 din ulei presat. Uleiul este astfel, precum paiele care rezultă în procesul de producție⁽⁷⁾, un produs secundar, respectiv rezidual.

3.25 Comisia pretinde pe de o parte că dorește să promoveze produsele secundare și reziduale, însă prin propunerea prezentată se pun sub semnul întrebării producția europeană de proteine și astfel utilizarea directă judicioasă a uleiurilor de plante. Aceasta nu este în niciun caz o politică coerentă.

ILUC este doar un criteriu, bioenergiile sunt mai mult decât doar o chestiune de terenuri necesare și emisii de gaze cu efect de seră

3.26 Prin propunerile sale, Comisia reduce discuția privind bioenergiile la un calcul comparativ al emisiilor de gaze cu efect de seră din surse de energie fosile și regenerabile. Conform poziției sale, combustibilii biogeni mai pot fi luați în considerare pentru îndeplinirea obiectivelor Directivei privind energia din surse regenerabile doar atunci când ating un anumit grad de reducere a gazelor cu efect de seră în raport cu combustibilii fosili.

3.27 CESE subliniază faptul că o astfel de politică este absolut insuficientă întrucât omite alte chestiuni cum ar fi securitatea aprovizionării (inclusiv dezvoltarea unor structuri de aprovizionare regionale). Nu sunt luate în considerare nici chestiunea caracterului limitat al energiilor/materiilor prime fosile, nici aspectele sociale precum eliminarea micilor fermieri sau a grupurilor indigene în zonele de cultură din țările terțe și nici evoluțiile prețurilor de pe piețele alimentelor. Acestea nu se convertesc – precum ILUC – într-o grilă matematică de „valori echivalente de emisii de gaze cu efect de seră”.

3.28 În plus, în cazul cifrelor comparative privind emisiile de gaze cu efect de seră nu se diferențiază suficient de clar între rezervele fosile de petrol cu caracter limitat (ca bază a benzinei, motorinei și cherosenului) și, de exemplu, uleiul de plante regenerabil (ca produs rezidual al unei strategii europene privind proteinele). Pentru a se utiliza adecvat, volumul comparativ al emisiilor de gaze cu efect de seră trebuie să țină neapărat seama de această situație. Această înseamnă că produsele derivate din petrol trebuie să primească în prealabil un malus semnificativ – în funcție de impactul lor concret; în plus, noile metode de extragere mai dăunătoare (pentru mediu) trebuie incluse în bilanțul climatic al surselor fosile de energie (de exemplu nisipuri și șisturi bituminoase); Comisia trebuie să realizeze îmbunătățiri în această privință.

3.29 În afară de aceasta, trebuie să se țină seama de faptul că în cazul diferințelor biocombustibili biogeni există diferențe

semnificative. Emisiile de gaze cu efect de seră în cazul biocombustibililor rezultă din a) tipul de cultură a plantelor și b) din eforturile depuse la producția tehnologică a biocombustibilului, inclusiv la transportul materiilor prime și al produselor finale.

3.30 Biocombustibilii care provin din proceduri de cultivare care protejează mediul și resursele (precum agricultura ecologică) trebuie prin urmare diferențiați de cei care sunt produși utilizând multe produse chimice agricole (ceea ce înrăutățește bilanțul de gaze cu efect de seră). Combustibilii produși la nivel local trebuie la rândul lor diferențiați de cei care sunt produși în instalații tehnologice mari, centrale etc. Comisia nu realizează o astfel de diferențiere.

3.31 Mai degrabă, în mod curios, prin metodele de calcul propuse de Comisie, chiar și combustibilii avansați produși cu un consum energetic ridicat și cu eforturi de transport mari sunt poziționați mai bine din punct de vedere matematic, decât, de exemplu, produsele de bază furnizate aproape „gratis” de natură (precum uleiul pur de plante); a se vedea în acest sens punctul 4. CESE consideră această situație inacceptabilă.

4. Observații specifice

4.1 Comisia constată că în cazul combustibililor avansați nu ar trebui să apară riscul unei schimbări indirecte a utilizării terenurilor. În opinia CESE, este important de subliniat faptul că această constatare nu este în niciun caz echivalentă cu recunoașterea caracterului inofensiv al acestor combustibili din punct de vedere al politicii climatice. Cu ajutorul unor exemple concrete din lista de „reziduuri” propusă de Comisie, CESE dorește să își justifice în continuare atitudinea critică cu privire la abordarea propusă în prezent.

4.2 Glicerină

4.2.1 În cazul biocombustibililor avansați, Comisia pune acum accentul pe glicerină în locul biomotorinei convenționale, a cărei utilizare se dorește a fi limitată. Tocmai producătorii europeni de biomotorină au devenit însă în ultimii ani cei mai mari furnizori de glicerină din Europa, 80 % din producția europeană de glicerină provenind din producția de biomotorină⁽⁸⁾. CESE se întreabă de unde va proveni pe viitor „materia primă glicerină”, care trebuie utilizată pe scară mai largă, dacă se dorește limitarea substanței de bază corespunzătoare (biomotorină). Aceasta este în sine o contradicție.

4.2.2 Comisia însăși a precizat că din punct de vedere al politicii climatice și energetice ar fi oricum mai util să se utilizeze direct uleiurile de plante în stare naturală decât să fie transformate în biomotorină (a se vedea Anexa V partea A din

⁽⁷⁾ În cazul rapiței, acestea reprezintă totuși circa 9 tone pe ha, însă valoarea lor energetică nu este luată în considerare în calculele privind emisiile de gaze cu efect de seră!

⁽⁸⁾ A se vedea raportul anual pe 2009 al ADM, http://www.oelag.de/images_betaeae/downloads/ADM%20GB%202009%20final.pdf

Directiva 2009/28/CE). Dacă se procedează în acest mod - ceea ce este judicios din punct de vedere al politicii climatice - nu se produce deloc glicerină. Propunerea actuală a Comisiei conduce însă la denaturări considerabile și fatale ale concurenței în clasa-mentul emisiilor de gaze cu efect de seră. Produsului industrial rezidual glicerină care provine dintr-un proces de producție cu consum intensiv de energie (și anume din transesterificarea uleiului vegetal în biomotorină) i se atribuie, prin multiplicarea cu patru a valorii sale de deșeu, un nivel de emisii de gaze cu efect de seră îmbunătățit în mod fictiv față de produsul de bază ulei de plante. Pe hârtie, se obține o economie matematică de emisii de gaze cu efect de seră, care nu se regăsește în realitate (a se vedea punctul 4.4.3).

4.3 Lemn („biomass to liquid”)

4.3.1 Din punct de vedere tehnic este fără îndoială posibil să se aleagă calea „biomass to liquid”, așa cum propune Comisia, de exemplu, prin utilizarea lemnului. Procedura „Fischer-Tropsch” corespunzătoare este cunoscută de decenii. Aceasta constă în faptul că molecula de lignină a lemnului este descompusă total, iar CO care rămâne este transformat în molecule de CH₄, cel mai adesea cu molecule de H₂ introduse din exterior.

4.3.2 Acest proces nu (!) se poate realiza cu resturi de lemn sau cu coajă, necesitând lemn de cea mai bună calitate (și făcând concurență mobilei și lemnului de furnir), întrucât moleculele străine care se găsesc în resturile de lemn și în coajă perturbă procesul Fischer-Tropsch.

4.3.3 Acest proces consumă foarte multă energie! Dintr-o tonă de bușteni de cea mai bună calitate (cu 60 % din greutate substanță organică) se pot produce 135 kg de motorină. Peste 85 % din energia utilizată sub formă de lemn se pierde în acest proces și doar 15 % devine biocombustibil avansat. Aceasta înseamnă că dintr-o pădure de 1 000 de copaci, peste 850 sunt arși ca energie de prelucrare, pentru a obține combustibil din mai puțin de 150 de copaci. În cursul arderii ulterioare a combustibilului BtL în motoarele autovehiculelor, întreaga cantitate de CO₂ legată prin fotosinteză a tuturor celor 1 000 de copaci utilizați este eliberată.

4.3.4 Acesta este un randament inacceptabil de scăzut, care este foarte departe de eficiența energetică solicitată în permanență de Comisie. Obiectivele de eficiență energetică presupun investiții în procese care pot avea un impact acceptabil sub aspectul utilizării energiei.

4.3.5 Cu toate acestea, acest proces este considerat în cadrul politicii UE privind energia din surse regenerabile ca fiind în cea mai mare parte neutru din punctul de vedere al emisiilor de CO₂, tocmai pentru că se dorește utilizarea lemnului ca energie de prelucrare. Pe de altă parte, UE planifică totuși să creeze rezervoare de CO₂. Ce este mai potrivit în acest scop decât ca CO₂ să fie transformat în lemn și să fie păstrat pe termen lung în această formă legată, în loc să fie ars imediat, de exemplu, pentru producția de combustibili avansați?

4.3.6 CESE subliniază faptul că lemnul provenit dintr-o silvicultură durabilă poate și trebuie, fără îndoială, să fie utilizat și în scopuri energetice, de exemplu pentru a înlocui surse de energie fosile precum petrolul sau cărbunile. Comitetul a atras însă deja în trecut atenția ⁽⁹⁾ că trebuie respectate recomandările Centrului Comun de Cercetare și că trebuie aplicare mai întâi metodele cele mai eficiente din punct de vedere al politicii climatice și cele mai judicioase din punct de vedere economic. Acestea constau în primul rând în utilizarea lemnului în scopul încălzirii (de exemplu în sisteme de încălzire de proximitate, în mod ideal în instalații de cogenerare electricitate-încălzire) și nu în procesele mari consumatoare de energie de conversie chimică a lemnului în combustibili lichizi pentru sectorul transporturilor ⁽¹⁰⁾.

4.4 Paie

4.4.1 Din punct de vedere ecologic și al politicii climatice este extrem de problematic faptul că paiele sunt declarate de Comisie pur și simplu „reziduuri” (în sensul de deșeu inutil). De-a lungul secolelor, paiele au constituit substanța centrală în cadrul unui proces ciclic al economiei țărănești. Sub un hectar de sol arabil sănătos trăiesc circa 10 tone de viețuitoare, care trebuie hrănite. Trebuie să se știe că humusul a fost creat în decurs de multe secole tocmai din paie, frunziș sau iarbă uscată etc. de către viețuitoarele din sol. Humusul înseamnă calitate a solului, fertilitate și absorbție de CO₂.

4.4.2 Pentru CESE nu este clar ce dorește în prezent Comisia: să creeze și să extindă rezervoarele de CO₂ sau să sustragă potențialele rezervoare una din sursele decisive prin utilizarea preferențială a paielor pentru producția de combustibili?

4.4.3 UE promovează ultima variantă prin considerarea paielor drept „deșeu” și producția din acestea – cu un consum energetic ridicat – a combustibilului avansat, a cărui contribuție pozitivă la obiectivul climatic al sectorului transportului este multiplicată cu factorul patru. Pierderea corespunzătoare a rezervorului de CO₂ nu este însă socotită.

4.4.4 O altă stare de fapt neluată în considerare: dacă paiele lipsesc din sistemele solurilor, nu doar structura solului și microorganismele au probleme, ci și nutriția astfel sustrăși trebuie înlocuiți prin îngrășăminte minerale, a căror producție costă atât bani, cât și multă energie.

4.4.5 Pentru agricultori este lucrativ ca prin condiții-cadru politice paiele să devină un bun economic pentru care primesc bani. Pentru crearea de humus și stocarea carbonului în sol, precum și pentru economia de energie aferentă utilizării paielor în cadrul unei economii ciclice, ei nu primesc în schimb nimic. Se instituie astfel în mod clar stimulente economice false.

⁽⁹⁾ JO C 77, 31.3.2009, p. 43

⁽¹⁰⁾ Centrul Comun de Cercetare al Comisiei Europene: „Biofuels in the European Context: Facts, Uncertainties and Recommendations” (Biocombustibilii în contextul european: fapte, incertitudini și recomandări), 2008, http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/jrc_biofuels_report.pdf (disponibil doar în engleză)

4.4.6 Comitetul amintește avizul său din 19 septembrie privind propunerea de decizie privind normele de contabilizare și planurile de acțiune referitoare la emisiile și absorbțiile de gaze cu efect de seră care rezultă din activități legate de exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură⁽¹¹⁾. În acest aviz, Comitetul declară că planurile de acțiune, de exemplu pentru crearea de rezervoare adecvate de CO₂ cu ajutorul agriculturii, „trebuie însoțite în mod obligatoriu de alte inițiative politice sau trebuie combinate cu cele existente, pentru a se crea condițiile-cadru care să permită proprietarilor de terenuri și cultivatorilor punerea în aplicare a unor măsuri LULUCF eficiente, într-un mod rentabil din punct de vedere economic și nu doar pe cheltuiala lor.” Este regretabil faptul că la nici două luni după ce Comitetul a formulat acest principiu, Comisia face actuala propunere de transformare a paielor în combustibili, instituind astfel stimulente întru totul contrare.

4.5 Frunzișul

4.5.1 Declarația în mod nediferențiat a frunzișului drept „deșeu” sau materie primă pentru producția de biocombustibili este inacceptabilă din punct de vedere ecologic. Frunzișul joacă un rol central, de exemplu, în circuitul ecologic al pădurii și pentru productivitatea acestuia. Astfel, extragerea frunzișului din unele păduri ale Europei în Evul Mediu a dus la degradarea lor durabilă. Conform propunerilor actuale ale Comisiei, se poate lua în considerare utilizarea frunzișului din păduri pentru producția preferențială de combustibili - o procedură care cu greu a putut fi în sfârșit eliminată cu puține decenii în urmă în vederea însănătoșirii pădurilor. Doar rațiuni economice se pot opune în prezent realizării propunerilor Comisiei.

5. Propunerile CESE

5.1 CESE solicită Comisiei să își regândească complet politica bioenergetică – în special în cazul biocombustibililor. În acest demers trebuie să țină seama de caracterul finit al resurselor de „teren” (și astfel al biomasei), de bilanțul și eficiența energetică ale fiecărui tip de bioenergie (și astfel de potențialele diferite de reducere a gazelor cu efect de seră), precum și de rentabilitatea economică. Se recomandă Comisiei să aibă în vedere atât concluziile importante ale Centrului Comun de Cercetare, cât și tezele principale ale documentului de poziție al Agenției de Mediu germane⁽¹²⁾, care a fost prezentat cu ocazia unui eveniment al CESE organizat în marginea Conferinței privind clima de la Durban.

5.2 Trebuie să se acorde mai multă atenție procesului de conversie, acesta fiind adesea subevaluat. Intervențiile în structura moleculară a produselor de bază sunt esențiale în multe domenii ale existenței noastre (de exemplu pentru medicamente), nu însă neapărat și în domeniul energetic. În acesta trebuie urmărită eficiența energetică maximă, dacă se dorește

obținerea de energie! Toate produsele energetice care sunt supuse unei conversii chimice trebuie puse sub semnul întrebării atunci când există alternative.

5.3 În loc de a transforma lemnul cu un mare consum energetic, pentru a-l arde apoi în autovehicule, acesta ar trebui utilizat fie ca rezervor de dioxid de carbon, fie ars direct, pentru a înlocui sursele fosile de energie în sectorul încălzirii.

5.4 Comisia ar trebui să elaboreze o strategie care, în mod similar strategiei europene planificate în materie de proteine, să conecteze într-un mod eficient din punct de vedere energetic necesitatea furnizării de energie cu procese naturale, de exemplu, din sectorul agricol și cel silvic. Aceasta înseamnă: cultura plantelor oleaginoase în Europa, din care se produc atât proteine, cât și uleiuri vegetale (înlocuind importurile de soia), ar trebui promovată în cadrul unor metode agricole de cultivare durabile și nu limitată.

5.5 Comisia ar trebui să orienteze în mod clar și strategic utilizarea posibilă doar în mod limitat a biocombustibililor către acele sectoare în care, spre deosebire de sectorul autoturismelor, nu se prefigurează încă alternative cu adevărat promițătoare. Acesta este cazul, de exemplu, în sectorul transportului aerian și naval, dar și în cel agricol și silvic (deci *off road*).

5.6 Comisia ar trebui însă, de asemenea, să ia în serios principiul pe care l-a formulat ea însăși, conform căruia bioenergiile ar trebui utilizate acolo unde de poate obține un efect maxim din punct de vedere energetic și al politicii climatice cu cele mai mici costuri economice. Acesta este clar cazul în domeniul „utilizării pentru încălzire” și nu în cel al combustibililor lichizi.

5.7 Cu privire la energia din surse regenerabile în agricultură, CESE s-a exprimat deja în mai multe rânduri, subliniind printre altele faptul că în acest sector există alternative interesante legate de utilizarea uleiurilor vegetale pure. Austria de exemplu pornește de la rezultatele corespunzătoare ale unui proiect privind utilizarea uleiurilor vegetale pure, nemodificate chimic, finanțat de Comisie în cadrul celui de-al 7-lea Program-cadru de cercetare, urmând să extindă utilizarea acestora în agricultură. Este regretabil faptul că nu există niciun fel de luări de poziție sau inițiative corespunzătoare ale Comisiei înseși în această privință.

⁽¹¹⁾ JO C 351, 15.11.2012, p. 85

⁽¹²⁾ Utilizarea durabilă și favorabilă conservării resurselor a terenurilor globale și a biomasei (*Globale Landflächen und Biomasse nachhaltig und ressourcenschonend nutzen*), Agenția de Mediu germană, 2012; <http://www.umweltbundesamt.de/uba-info-medien/4321.html>

5.8 CESE dorește să participe pe viitor mai intens la dezbateră socială privind teme precum utilizarea terenurilor și concurența pentru terenuri și privind problema tot mai acută a impermeabilizării solului.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

ANEXĂ

la avizul Comitetului Economic și Social European

Următoarele amendamente au fost respinse în cursul dezbaterii, deși au obținut cel puțin un sfert din voturile exprimate:

Punctul 3.16 (amendamentul 8)

Se modifică după cum urmează:

„CESE nu identifică în propunerea prezentată în momentul de față de Comisie o viziune strategică de ansamblu nici în cazul bioenergiei, nici în ceea ce privește soluționarea problematicii sectorului transportului, expusă în repetate rânduri de Comisie, care cuprinde următoarele aspecte:

- a) dependența de importurile de energie este foarte ridicată și
- b) emisiile de gaze cu efect de seră sunt deosebit de mari.

În plus, reaminteste că obligația de notificare a emisiilor de gaze cu efect de seră cauzate de schimbarea utilizării terenurilor, prevăzută de Comisie, nu este realizabilă din punct de vedere practic sau tehnic și ar duce, în orice caz, la o creștere considerabilă a costurilor pentru administrație și pentru întreprinderile respective.”

Expunere de motive

Va fi prezentată oral.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 63

Voturi împotriva: 79

Abțineri: 34

Punctul 4.3.1 (amendamentul 11)

Se modifică după cum urmează:

„Din punct de vedere tehnic este fără îndoială posibil să se aleagă calea «biomass to liquid», așa cum propune Comisia, de exemplu, prin utilizarea lemnului. Procedura «Fischer-Tropsch» corespunzătoare este cunoscută de decenii. Aceasta constă în faptul că molecula de lignină a lemnului este descompusă total, iar CO care rămâne este transformat în molecule de CH₄, cel mai adesea cu molecule de H₂ introduse din exterior. Din punct de vedere tehnic este posibil să se convertească biomasa în carburant lichid (BtL), așa cum propune Comisia în ceea ce privește lemnul, prin utilizarea mai multor procedee diferite. Procedura «Fischer-Tropsch» (care constă în faptul că molecula de lignină a lemnului este descompusă total, iar CO care rămâne este transformat în molecule de CH₄, cel mai adesea cu molecule de H₂ introduse din exterior), pentru a nu o cita decât pe aceasta, există de decenii. În afara acestui procedeu au fost perfecționate și alte metode mai noi.”

Expunere de motive

Cu toate că metoda supranumită Fischer-Tropsch este foarte cunoscută, menționarea unei singure metode drept exemplu poate induce în eroare.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 53

Voturi împotriva: 89

Abțineri: 30

Punctul 4.3.2 (amendamentul 12)

Se modifică după cum urmează:

„Acest proces nu (!) se poate realiza cu resturi de lemn sau cu coajă, necesitând lemn de cea mai bună calitate (și făcând concurență mobilei și lemnului de furnic), întrucât moleculele străine care se găsesc în resturile de lemn și în coajă perturbă procesul Fischer-Tropsch.

În conformitate cu principiul eficienței utilizării resurselor, aceste procese se pot realiza cu reziduurile de la tăiere, fluxurile de produse secundare din industrie și lemnul provenit din rărirea arboretului în procesul de gestionare a pădurilor. Aceasta duce la o utilizare mai eficientă a masei lemnoase și nu are ca rezultat utilizarea unor bușteni de bună calitate pentru producerea de energie.”

Expunere de motive

Textul original nu era exact. Procesele permit o utilizare mai eficientă a lemnului.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 54

Voturi împotriva: 96

Abțineri: 27

Punctul 4.3.3 (amendamentul 13)

Se modifică după cum urmează:

*„Acest proces consumă foarte multă energie! Dintr-o tonă de bușteni de cea mai bună calitate (cu 60% din greutate substanță organică) se pot produce 135 kg de motorină. Peste 85% din energia utilizată sub formă de lemn se pierde în acest proces și doar 15% devine biocombustibil avansat. Aceasta înseamnă că dintr-o pădure de 1*000 de copaci, peste 850 sunt arși ca energie de prelucrare, pentru a obține combustibil din mai puțin de 150 de copaci. În cursul arderii ulterioare a combustibilului BtL în motoarele autovehiculelor, întreaga cantitate de CO₂ legată prin fotosinteză a tuturor celor 1*000 de copaci utilizați este eliberată. Dacă este efectuat corect, procesul este foarte eficient din punctul de vedere al energiei și al resurselor. Cei mai buni bușteni sunt încă folosiți la producerea de cherestea și de alte produse, în vreme ce produsele secundare, precum coaja, rumegusul și deeurile forestiere sunt procesate pentru obținerea de combustibil pentru transport, pentru producerea de electricitate și pentru încălzire. Din 1 000 kg de lemn uscat se pot obține 526 kg de metanol și 205 kg de motorină Fischer-Tropsch. Aceasta înseamnă că circa 60% din conținutul energetic al lemnului poate fi transformat în metanol sau circa 50% în combustibil diesel, folosind tehnologii deja verificate industrial. În prezent, sunt pe cale să fie puse la punct procese care vor permite creșterea eficienței cu încă 5%. Dacă producția de combustibil va fi integrată în industria forestieră sau în alte industrii consumatoare de căldură, va fi posibilă valorificarea căldurii generate ca efect secundar al procesului, eficiența totală a utilizării lemnului urmând să se ridice la nivelul de 70-80%.”*

Expunere de motive

Afirmația nu este exactă și oferă o imagine complet falsă asupra producției actuale de biocombustibil.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 66

Voturi împotriva: 99

Abțineri: 24

Punctul 4.3.5 (amendamentul 15)

Se modifică după cum urmează:

„Cu toate acestea, acest proces este considerat în cadrul politicii UE privind energia din surse regenerabile ca fiind în cea mai mare parte neutru din punctul de vedere al emisiilor de CO₂, tocmai pentru că se dorește utilizarea lemnului ca energie de prelucrare. Pe de altă parte, UE planifică totuși să creeze rezervoare de CO₂. Ce este mai potrivit în acest scop decât ca CO₂ să fie transformat în lemn și să fie păstrat pe termen lung în această formă legată, în loc să fie ars imediat, de exemplu, pentru producția de combustibili avansați? Lemnul este considerat o sursă de energie dovedită a fi neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon, având în vedere timpul pe care îl necesită dezvoltarea copacilor. S-a demonstrat că utilizarea biomasei are efecte pozitive asupra climei prin îmbunătățirea capacității de creștere a pădurilor și sechestrarea dioxidului de carbon, precum și datorită faptului că înlocuiește utilizarea combustibililor fosili și a altor materiale neregenerabile.”

Expunere de motive

Silvicultura durabilă și utilizarea sporită a lemnului vor mări în mod demonstrabil capacitatea de absorbție a dioxidului de carbon în lemn ca înlocuitor pentru materialele neregenerabile. Nu este corectă afirmația că pădurile ar funcționa mai eficient ca absorbant dacă ar fi excluse de la exploatare.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 60

Voturi împotriva: 96

Abțineri: 25

Punctul 1.5 (amendamentul 1)

Se elimină textul:

~~„Abordarea ILUC aleasă de Comisie este discutabilă și în măsura în care se aplică surselor lichide de energie, nu însă celor gazoase sau solide; CESE nu este de acord cu această abordare.”~~

Expunere de motive

În condițiile în care abordarea ILUC se arată a fi discutabilă în ansamblul ei, nu ar trebui să se solicite o extindere a sa asupra altor surse de energie. În prezent sunt în curs de elaborare criterii de durabilitate specifică pentru sursele de energie gazoase sau solide. Înainte de a se recomanda abordarea ILUC, ar trebui clarificate dificultățile menționate în acest aviz.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 56

Voturi împotriva: 93

Abțineri: 36

Punctul 1.7 (amendamentul 9)

Se elimină punctul:

~~„În ceea ce privește biocombustibilii considerați «avansați», pe care Comisia dorește în prezent să îi promoveze, CESE consideră că există riscul ca potențiale rezervoare valoroase de carbon (precum lemnul, paie, frunzișul) să fie utilizate drept bază pentru combustibili, ceea ce va conduce la creșterea concentrației de CO₂ în atmosferă (a se vedea punctul 4).”~~

Expunere de motive

Ideea nu este ca la producția de biocombustibili avansați să se folosească pădurile de foioase sau de conifere din Europa, ci numai lemnul obținut din rășini și deșeurile lemnoase. În condițiile tehnice existente, biocombustibilii sunt mai eficienți decât ceea ce sugerează textul original – a se vedea amendamentul la punctul 4.3.3.

Rezultatul votului:

Voturi pentru: 47

Voturi împotriva: 121

Abțineri: 18

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 912/2010 de instituire a Agenției GNSS European

COM(2013) 40 final – 2013/0022 (COD)

(2013/C 198/10)

Raportor: **dl Antonello PEZZINI**

La 27 februarie 2013 și la 12 martie 2013, în conformitate cu articolul 172 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul Uniunii Europene și, respectiv, Parlamentul European au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 912/2010 de instituire a Agenției GNSS European

COM(2013) 40 final – 2013/0022 (COD).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 aprilie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 169 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul întâmpină cu satisfacție inițiativa de a adapta structurile Agenției UE a sistemului mondial de radionavigație prin satelit, pentru a garanta deplina independență a organelor sale și o autonomie clară a activităților de acreditare și de securitate.

1.2 Comitetul consideră că noul cadru privind autonomia și cooperarea în interiorul Agenției GNSS European (GSA) este adecvat. Prin urmare, în situația actuală, CESE susține propunerea de modificare a Regulamentului (UE) nr. 912/2010 de instituire a GSA și recomandă acceptarea acestei propuneri în măsura în care se va dovedi că poate duce la îndeplinirea integrală a obiectivelor stabilite.

1.3 Pentru a evalua dacă soluția adoptată se dovedește a fi cu adevărat cea mai bună, Comitetul consideră așadar că este important ca implementarea efectivă a structurilor funcționale realizate să fie ținută sub observație, iar Comisia să prezinte periodic rapoarte detaliate în această privință.

1.4 Comitetul subliniază încă o dată rolul-cheie pe care îl joacă programele europene de radionavigație prin satelit EGNOS și Galileo, ce constituie un vector al inovării și competitivității pus în slujba cetățenilor, în contextul politicii spațiale europene și al Strategiei Europa 2020, alături de marile proiecte de monitorizare globală a Pământului și de securitate, care trebuie să contribuie la menținerea unei solide poziții de lider și a independenței strategice în domeniul spațial, pentru viitorul Europei.

1.5 În opinia Comitetului, Uniunea trebuie să fie conștientă de faptul că realizarea obiectivelor în domeniul integrării și

dezvoltării durabile și pașnice a statelor membre trebuie să permită alocarea resurselor economisite pentru o dezvoltare accelerată a marilor proiecte comune, competitive pe plan mondial, precum Galileo, GMES [Monitorizarea globală pentru mediu și securitate – *Global Monitoring for Environment and Security*] și ITER [reactorul termonuclear experimental internațional – *International Thermonuclear Experimental Reactor*].

1.6 CESE își exprimă profunda dezamăgire față de reducerea de către Consiliul European, la 19 februarie 2013, a fondurilor alocate pentru Galileo în cadrul bugetului multianual european 2014-2020 și solicită hotărât instituțiilor europene, în special Parlamentului, să reconsidere această decizie, consolidând totodată angajamentul pentru GMES și ITER.

1.7 Comitetul consideră că este absolut necesară garantarea compatibilității și interoperabilității Galileo cu alte sisteme de navigație prin satelit și cu standardele europene, adoptate la nivel mondial.

1.8 Comitetul solicită o acțiune hotărâtă de susținere și de sensibilizare în legătură cu avantajele aduse de programele GNSS, astfel încât publicul să poată profita la maximum de noile oportunități pe care le oferă serviciile Galileo și EGNOS.

1.9 În opinia CESE, trebuie accelerată totodată realizarea Centrelor Galileo de monitorizare a securității.

1.10 Comitetul are rezerve serioase în ceea ce privește transferul către agenții al activităților de susținere a cercetării și inovării, până în prezent desfășurate de Comisie, și o invită pe aceasta să ia în considerare cu atenție sporită experiențele de succes înregistrate până la ora actuală.

1.11 Comitetul recomandă accelerarea convenției de delegare dintre Comisie și GSA, în special pentru promovarea tehnologiilor GNSS în diverse domenii de cercetare și pentru integrarea lor în inițiativele strategice sectoriale, fără a se înregistra întârzieri suplimentare, pe lângă cele acumulate de programul Galileo.

2. Introducere

2.1 Sistemul mondial de poziționare, sincronizare și navigație prin satelit GNSS reprezintă un factor-cheie al inovării tehnologice europene, pus în slujba cetățenilor, întreprinderilor, administrațiilor publice și societății, care permite furnizarea unor servicii de radionavigație și crearea de noi locuri de muncă și de avantaje economice competitive sporite.

2.2 CESE a adoptat deja diverse avize privind programul Galileo ⁽¹⁾. Cerințele privind securitatea joacă un rol crucial în etapele de proiectare, realizare și funcționare a infrastructurilor ce țin de programele Galileo și EGNOS.

2.3 Este important ca sistemul Galileo, care a suferit deja diverse întârzieri, să fie pus în sfârșit în funcțiune, cât mai degrabă, eliminând orice piedici procedurale și conflicte de interese, astfel încât Europa să aibă un sistem propriu de navigație prin satelit, fără a depinde de serviciile furnizate de alții, în special în cazul în care acestea sunt utilizate în scopuri militare.

2.4 CESE este pe deplin conștient de faptul că răspândirea radionavigației prin satelit în numeroase sectoare de activitate va contribui la creșterea securității și, pe plan comercial, la creșterea veniturilor, cu condiția să fie asigurată continuitatea în funcționare, fără întreruperi în furnizarea serviciilor.

2.5 Comisia a așezat în centrul lucrărilor sale chestiunea gestionării riscurilor, a cărei importanță a fost subliniată cu ocazia reformei guvernantei din 2007. Toate riscurile pe care le comportă programele sunt centralizate într-un registru care le cuprinde pe cele ce țin de lanțul de aprovizionare industrială, de factorii externi – influența instanțelor politice și cerințele de securitate – și de factori interni, precum organizarea programelor și Autoritatea de Supraveghere a GNSS care, din 2007, a preluat responsabilitățile precedentei întreprinderi comune Galileo ⁽²⁾.

2.6 Fiecare risc presupune o probabilitate și un grad de impact. Registrul riscurilor cuprinde multe posibilități: riscuri tehnologice, riscuri industriale, pentru realizarea unor sisteme integrate, în special în materie de securitate, riscuri de piață, riscuri de guvernare, riscuri în materie de răspundere civilă, ale infrastructurilor furnizate etc.

2.7 În ceea ce privește securitatea, trebuie amintit că, deși Comisia este responsabilă de gestionarea securității sistemelor, în temeiul regulamentului, libertatea sa în acest sector este limitată de doi factori importanți.

2.7.1 În primul rând, statele membre sunt cele care stabilesc cerințele în materie de securitate, dat fiind că riscurile care pot influența securitatea infrastructurii sensibile, cum este cea din sectorul radionavigației prin satelit, variază în permanență. Sarcina de a acoperi o parte a acestor riscuri revine statelor membre.

2.7.2 În al doilea rând, Regulamentul GNSS (CE) nr. 683/2008 încredințează GSA sarcina acreditării securității sistemelor. Separarea activităților de gestionare și de acreditare face parte din practica bunei guvernante, fiind obișnuită și esențială pentru acest tip de proiect.

2.8 Conform afirmațiilor anterioare ale CESE, „aplicarea și gestionarea cu succes a programelor GNSS europene, atât GALILEO, cât și EGNOS, este esențială pentru îndeplinirea viziunii Strategiei Europa 2020 privind o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”, ținând cont și de faptul că „în cursul ciclului de viață al sistemului 2014-2034, conform propunerii, programele GNSS vor aduce Uniunii beneficii nete în valoare de 68,63 miliarde EUR [...]” ⁽³⁾.

2.9 În plus, Comitetul a apreciat faptul că Comisia „trebuie să gestioneze fondurile alocate programelor și să monitorizeze punerea în aplicare a tuturor activităților prevăzute în programe, inclusiv cele atribuite atât GSA, cât și Agenției Spațiale Europene (ASE)” și să elaboreze „un mecanism de gestionare a riscurilor” ⁽⁴⁾.

2.10 CESE consideră absolut necesară consolidarea garanțiilor de independență a desfășurării activităților legate de acreditarea de securitate, pentru asigurarea unei separări clare între acestea și celelalte activități ale Agenției GNSS, pentru evitarea conflictelor de interese, în special cu alte activități ⁽⁵⁾, și a riscului de a fi în același timp judecător și parte implicată.

2.11 În opinia CESE, în acest context nou este esențial să se garanteze că consiliul de acreditare de securitate (CAS) își poate duce la bun sfârșit misiunea care i-a fost încredințată în condițiile unei independențe depline în raport cu alte organe și alte activități ale GSA, cu o distincție clară, în interiorul Agenției, între activitățile de acreditare și celelalte activități.

2.12 De asemenea, PE a subliniat că „guvernarea pe termen lung și structura de gestionare a GNSS ar trebui să răspundă la problema distribuirii sarcinilor și responsabilităților între Comisie, GSA și ASE, precum și la alte chestiuni relevante

⁽¹⁾ JO C 181, 21.6.2012, p. 179-182; JO C 256, 27.10.2007, p. 73-75; JO C 256, 27.10.2007, p. 47; JO C 324, 30.12.2006, p. 41-42; JO C 221, 8.9.2005, p. 28.

⁽²⁾ JO C 48, 21.2.2002, p. 42-46, JO C 324, 30.12.2006, p. 37-40.

⁽³⁾ JO C 181, 21.6.2012, p. 179-182.

⁽⁴⁾ JO C 181, 21.6.2012, p. 179-182.

⁽⁵⁾ JO C 388/2012, 15.12.2012, p. 208.

precum repartizarea adecvată a costurilor, mecanismul de repartizare a veniturilor, regimul răspunderii, politica prețurilor și posibila implicare și contribuție a sectorului privat la programele GNSS” (cf. Rezoluția PE din 8 iunie 2011 – P7_TA(2011)0265).

2.13 La rândul său, Consiliul a declarat (cf. documentul Consiliului UE, nr. 11279/12 ADD 1- 7.6.2012.) că va trebui ca activitățile de acreditare – reglementate în prezent la Capitolul II din Regulamentul (UE) nr. 912/2010 – să fie efectuate în condițiile unei independențe depline în raport cu celelalte competențe ce revin Agenției GNSS.

2.14 Prin urmare, Comisia propune „să se modifice Regulamentul (UE) nr. 912/2010 în vederea consolidării, în principal, a autonomiei și a competențelor consiliului de acreditare de securitate, precum și ale președintelui său și a alinierii în mare parte a acestora la cele ale consiliului de administrație și, respectiv, ale directorului executiv al agenției, prin prevederea unei obligații de cooperare între diversele organe ale agenției”.

2.15 Comitetul subscris la propunerea Comisiei de modificare a Regulamentului (UE) nr. 912/2010 și recomandă acceptarea dispozițiilor propuse, în măsura în care se va dovedi, prin intermediul unor verificări și rapoarte periodice, că ele pot asigura efectiv îndeplinirea obiectivelor propuse.

3. Observații generale privind programul GNSS al UE

3.1 Comitetul subliniază că politica spațială europeană reprezintă un element-cheie al Strategiei Europa 2020 și vectorul inovării și competitivității aflat în slujba cetățenilor: programelor europene de navigație prin satelit EGNOS și Galileo le revine, în această privință, un rol central, care trebuie valorificat și consolidat, alături de cel al proiectului GMES ⁽⁶⁾.

3.2 CESE subliniază importanța strategică a politicii spațiale și a programului GNSS, ca element al creării unei politici industriale europene autentice, pe baza proiectelor concrete, cu beneficii tangibile pentru cetățeni și întreprinderi.

3.3 Prin urmare, punerea efectivă în aplicare a sistemului de guvernare a GNSS European se dovedește a fi fundamentală pentru a evalua dacă soluția adoptată este într-adevăr cea mai bună cu putință. Ca atare, CESE susține modificările propuse, dar solicită ca implementarea efectivă a structurilor funcționale realizate să fie ținută sub observație, iar Comisia să prezinte periodic rapoarte detaliate în această privință.

3.4 Comitetul își exprimă profunda dezamăgire față de reducerea de către Consiliul European, la 19 februarie 2013, a fondurilor alocate pentru Galileo în cadrul bugetului multianual european 2014-2020, la doar 6,3 miliarde EUR, în locul celor 7,9 miliarde EUR prevăzute de Comisie.

3.5 CESE solicită instituțiilor europene, în special Parlamentului, ca, odată cu adoptarea deciziei definitive privind viitorul cadru financiar multianual 2014-2020, să se revină la nivelurile

de finanțare propuse anterior pentru Galileo și, în același timp, să consolideze angajamentul pentru proiectele GMES și ITER ⁽⁷⁾.

3.6 În plus, GSA ar trebui să întreprindă o acțiune fermă de susținere și sensibilizare cu privire la avantajele aduse de programele GNSS, astfel încât populația să poată profita la maximum de noile oportunități în materie de comercializare pe care le oferă serviciile Galileo și EGNOS, în vederea înlesnirii răspândirii lor pe piață și a maximizării beneficiilor socioeconomice scontate.

4. Observații specifice

4.1 **Caracterul adecvat al cadrului de guvernare.** În vederea transferării către GSA a gestionării fazei de operare a EGNOS și – începând din ianuarie 2014 – a fazei de operare a programului Galileo, Comitetul consideră că noul cadru propus privind autonomia și cooperarea în interiorul GSA este adecvat și corespunde orientărilor interinstituționale. De asemenea, consideră că astfel de evoluții pozitive trebuie ținute sub observație pentru a vedea dacă soluțiile propuse corespund în fapt în mod optim obiectivelor stabilite.

4.2 **Centrele de monitorizare a securității sistemului Galileo.** Trebuie urgentată realizarea centrelor de monitorizare a securității sistemului Galileo în Franța și în Regatul Unit, iar structura și resursele lor trebuie consolidate. Trebuie intensificate activitățile de formare pentru a răspunde cerințelor utilizatorilor în materie de serviciu public reglementat (*Public regulated service – PRS*).

4.3 **Activități de comunicare.** Campaniile globale de comunicare ale agenției trebuie amplificate pe măsură ce sunt lansate serviciile Galileo, în vederea fazei de funcționare la capacitate maximă din intervalul 2018-2019. Trebuie asigurată gestionarea „centrelor de excelență” pentru promovarea dezvoltării și adoptării aplicațiilor GNSS și trebuie elaborată o strategie de marcă și o etichetă de calitate pentru tehnologia și serviciile EGNOS/Galileo (prin „etichetă de calitate”, CESE înțelege un sistem bazat pe mărci comerciale, care să le permită furnizorilor autorizați de tehnologie EGNOS/Galileo să comercializeze tehnologii și soluții care îndeplinesc anumite standarde stricte de excelență. Un asemenea sistem bazat pe mărci comerciale a fost utilizat cu succes de asociația globală *WiFi Alliance* pentru a accelera succesul pe piață al tehnologiei LAN cu unde radio. Cf. http://en.wikipedia.org/wiki/Wi-Fi_Alliance ⁽⁸⁾).

4.4 **Cercetare și inovare.** Comitetul a exprimat serioase rezerve față de tendința „de a transfera către agenții sarcinile și activitățile de sprijinire a cercetării și inovării care până acum țineau de Comisie, aceasta limitându-se la chestiunile juridice și la administrarea aspectelor financiare” și a solicitat „să se țină seama mai bine de experiența acumulată în realizarea unor astfel de proiecte de anvergură în domeniile noilor tehnologii și să se asigure un «contingent» corespunzător de 10% ⁽⁹⁾”.

⁽⁷⁾ JO C 229, 31.7.2012, p. 60-63.

⁽⁸⁾ JO C 107, 6.4.2011, p. 44-48.

⁽⁹⁾ JO C 229, 31.7.2012, p. 60-63.

⁽⁶⁾ JO C 299, 4.10.2012, p. 72-75.

4.5 **Calendar și modalități de punere în aplicare.** Comitetul este îngrijorat de întârzierile înregistrate în adoptarea regulamentului privind realizarea și funcționarea sistemelor europene de radionavigație prin satelit ce va înlocui Regulamentul (CE) nr. 683/2008, aflat în stadiu de dezbatere la Parlamentul European și la Consiliu, întrucât el este strâns legat de prezenta propunere a Comisiei.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1224/2009 al Consiliului de stabilire a unui sistem comunitar de control pentru asigurarea respectării normelor politicii comune în domeniul pescuitului

COM(2013) 09 final – 2013/0007 (COD)

(2013/C 198/11)

Raportor unic: **dl Gabriel Sarró IPARRAGUIRRE**

La 5 februarie 2013, în conformitate cu articolele 43 alineatul (2) și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Parlamentul European și Consiliul au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1224/2009 al Consiliului de stabilire a unui sistem comunitar de control pentru asigurarea respectării normelor politicii comune în domeniul pescuitului

COM(2013) 09 final – 2013/0007 (COD).

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 25 martie 2013. Raportor: dl Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 177 de voturi pentru și 10 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE consideră necesară modificarea Regulamentului (CE) nr. 1224/2009, în vederea alinierii acestuia la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE).

1.2 Comitetul consideră că anumite aspecte esențiale, trecute în revistă în prezentul aviz, ar trebui să facă obiectul unor acte de punere în aplicare și nu al unor acte delegate.

2. Context

2.1 Regulamentul (CE) nr. 1224/2009 stabilește un sistem comunitar de control pentru asigurarea respectării normelor politicii comune în domeniul pescuitului (PCP).

2.2 Acesta conferă Comisiei competențe de punere în aplicare a unora dintre dispozițiile incluse în el.

2.3 TFUE face distincție între competențele delegate Comisiei de a adopta acte fără caracter legislativ și cu domeniu de aplicare general, care completează sau modifică anumite elemente neesențiale ale actului legislativ [acte delegate - articolul 290 alineatul (1)], și competențele conferite Comisiei de a adopta condiții unitare de punere în aplicare a actelor obligatorii din punct de vedere juridic ale Uniunii [acte de punere în aplicare - articolul 291 alineatul (2)].

2.4 Având în vedere necesitatea alinierii Regulamentului (CE) nr. 1224/2009 la noile norme din TFUE privind luarea deciziilor, Comisia Europeană a prezentat o propunere de modificare a regulamentului respectiv (examinată în prezentul aviz), prin care competențele conferite Comisiei sunt reclasificate în competențe delegate și competențe de executare.

3. Analiza propunerii

3.1 Propunerea identifică competențele conferite Comisiei prin Regulamentul (CE) nr. 1224/2009 al Consiliului, clasificându-le în competențe delegate și competențe de executare.

3.2 De asemenea, adaptează anumite dispoziții la procedurile decizionale prevăzute în TFUE.

3.3 Propunerea îndeplinește aceste obiective prin modificarea a 66 de articole din Regulamentul (CE) nr. 1224/2009.

3.4 Prin urmare, analiza propunerii este un proces foarte complex, având în vedere că modificarea acestor 66 de articole constă în total în circa 200 de modificări în Regulamentul (CE) nr. 1224/2009, prin intermediul cărora se conferă Comisiei competența de a adopta acte delegate sau și de punere în aplicare.

3.5 Competența de a adopta acte delegate este conferită pentru o perioadă de timp nedeterminată și poate fi revocată în orice moment de Parlamentul European sau de Consiliu. Decizia de revocare pune capăt delegării de competențe specificată în respectiva decizie. Decizia intră în vigoare în ziua următoare datei publicării sale în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene sau la o dată ulterioară specificată în aceasta. Decizia nu aduce atingere valabilității niciunui dintre actele delegate deja în vigoare.

3.6 Un act delegat intră în vigoare numai dacă Parlamentul European sau Consiliul nu au exprimat nicio obiecție în termen de 2 luni de la notificarea celor două instituții cu privire la actul respectiv sau în cazul în care, înainte de expirarea acestei perioade, atât Parlamentul European, cât și Consiliul au informat Comisia că nu au intenția să formuleze obiecții. Termenul se prelungește cu 2 luni la inițiativa Parlamentului European sau a Consiliului.

3.7 În cadrul acestor proceduri, Comisia este asistată de Comitetul pentru pescuit și acvacultură instituit prin articolul 30 din Regulamentul (CE) nr. 2371/2002.

3.8 CESE a susținut în avizele sale că trebuie să i se ofere Comisiei Europene competența de a adopta acte delegate de control, în vederea asigurării respectării normelor PCP.

3.9 Cu toate acestea, Comitetul consideră că, având în vedere numărul mare de modificări la Regulamentul (CE) nr. 1224/2009, ar trebui mai întâi să existe un consens din partea statelor membre cu privire la conținutul și sfera de aplicare a tuturor modificărilor propuse.

4. Observații specifice

4.1 Potrivit abordării generale a TFUE, aspectele esențiale ale legislației trebuie să facă obiectul actelor de punere în aplicare, în vreme ce aspectele neesențiale trebuie tratate prin acte delegate.

4.2 În urma analizării propunerii, CESE consideră că, în cazul fiecărei măsuri, măcar aspectele legate de:

- notificarea prealabilă și transbordarea;
- introducerea de modificări privind modalitatea și frecvența de transmitere a datelor către Comisie în ceea ce privește cotele și efortul de pescuit;
- scutirea de obligația de a depune note de vânzare pentru anumite categorii de nave de pescuit;
- adoptarea de norme privind planurile de arimare în cală;
- stabilirea activităților de pescuit vor face obiectul unor programe specifice de control și inspecție

nu ar trebui, având în vedere importanța lor, să facă obiectul actelor delegate, ci al celor de punere în aplicare.

4.3 În final, Comitetul își exprimă surprinderea față de posibilitatea retragerii în orice moment a competenței Comisiei de a adopta un act delegat cu privire la un aspect față de care este considerată competentă, fără ca aceasta să ducă la revocarea automată a actelor delegate deja adoptate pe tema respectivă.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind raportarea evenimentelor de aviație civilă, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 996/2010 și de abrogare a Directivei 2003/42/CE, a Regulamentului (CE) nr. 1321/2007 al Comisiei și a Regulamentului (CE) nr. 1330/2007 al Comisiei

COM(2012) 776 final – 2012/0361 (COD)

(2013/C 198/12)

Raportor: **dl Raymond HENCKS**

La 24 ianuarie și la 17 ianuarie 2013, în conformitate cu articolul 100 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul și, respectiv, Parlamentul European au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind raportarea evenimentelor de aviație civilă, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 996/2010 și de abrogare a Directivei nr. 2003/42/CE, a Regulamentului (CE) nr. 1321/2007 al Comisiei și a Regulamentului (CE) nr. 1330/2007 al Comisiei

COM(2012) 776 final – 2012/0361 (COD).

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 aprilie 2013.

În cea de-a 489-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 195 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE felicită Comisia pentru măsurile de prevenire a accidentelor din domeniul aviației civile și de îmbunătățire a fluxului de informații privind evenimentele sau incidentele periculoase sau care, dacă nu sunt remediate, ar putea să pună în pericol pasagerii, oricare alte persoane sau aeronavele.

1.2 Pentru a putea circumscrie și preveni riscurile de accidente în aviația civilă, este esențial ca toți specialiștii din domeniu să fie în măsură să semnaleze toate evenimentele care ar putea reprezenta un risc pentru siguranță, inclusiv – dacă este cazul – erorile pe care lucrătorii din domeniu le-au comis ei înșiși, la care au contribuit sau care sunt imputabile colegilor de muncă.

1.3 Un astfel de sistem de notificare va putea funcționa eficient doar dacă:

— unicul obiectiv al raportării evenimentelor respective este prevenirea accidentelor și incidentelor, și nu stabilirea culpei sau a răspunderii și dacă

— este aplicat în cadrul unei *culturi juste*, care îi protejează pe angajații implicați de acțiunile introduse împotriva lor de către angajatorii lor, protejându-i împotriva oricărui prejudiciu sau a unei urmăriri în justiție din cauza erorilor involuntare, cu excepția cazurilor de neglijență gravă și delinvență, identificată clar ca atare.

1.4 CESE consideră că măsurile de protecție a surselor de informare existente sau suplimentare, prevăzute în regulamentul care face obiectul avizului, mai pot fi îmbunătățite sau completate. În acest scop, CESE:

— reia propunerea sa de instituire a unei *carte europene a culturii juste*;

— propune să se precizeze explicit că nu doar statele membre, ci și organizațiile din sectorul aviației civile trebuie să se abțină de la introducerea unor acțiuni în justiție cu privire la infracțiuni nepremediate sau involuntare, de care autorii lor iau cunoștință numai datorită notificării;

— solicită ca regulile interne care descriu modul în care principiile culturii juste sunt garantate și aplicate și care trebuie stabilite de organizațiile din sector să fie aprobate de autoritatea publică competentă, înainte de punerea lor în aplicare.

1.5 Dată fiind importanța crucială a culturii juste pentru protejarea eficientă a raportorilor, în interesul recunoscut al prevenirii oricărui risc de accident, CESE a însărcinat un expert extern să elaboreze un studiu pe această temă și va comunica bineînțeles concluziile acestuia părților interesate.

1.6 CESE exprimă rezerve cu privire la noua măsură care prevede că, de acum înainte, raportorii vor putea să-și transmită rapoartele fie propriului angajator, fie autorității publice competente, în timp ce până acum era prevăzută doar transmiterea către autoritatea publică. Comitetul consideră că, din motive de neutralitate și pentru a evita orice ingerință ulterioară a angajatorului în prezentarea faptelor de către raportori, o copie a rapoartelor transmise direct angajatorului trebuie să fie expediată obligatoriu de către raportor autorității publice competente.

1.7 CESE regretă că regulamentul nu prevede în mod explicit raportarea incidentelor de către pasageri, deși aceștia sunt adesea mai vigilenți cu privire la riscurile de siguranță a infrastructurii și serviciilor și constată deficiențe pe care personalul din domeniu, din cauza rutinei, le privește în mod diferit. Același lucru este valabil pentru persoanele cu mobilitate redusă, care sunt cele mai în măsură să evalueze factorii de risc pentru situația lor specifică. Ca atare, CESE propune să se prevadă proceduri pentru a-i integra pe pasageri în fluxul de informare în legătură cu evenimentele notabile.

1.8 În fine, CESE consideră că evenimentele sau deficiențele constatate în timpul operațiilor de îmbarcare, mai ales cele din timpul controalelor de securitate efectuate asupra pasagerilor, ar trebui să figureze printre evenimentele ce trebuie semnalate obligatoriu.

2. Introducere

2.1 De la crearea pieței unice a transportului aerian, în 1992, scăderea importantă și aproape constantă a ratei accidentelor aeriene soldate cu morți a fost rezultatul respectării cerințelor impuse de legislația din ce în ce mai strictă în materie de siguranță a aviației și referitoare la o aeronavă înmatriculată într-un stat membru sau exploatată de o întreprindere cu sediul într-un stat membru, abordare sprijinită de anchete aprofundate și independente privind accidentele.

2.2 Experiența arată că adesea, înaintea unui accident, anumite incidente sau deficiențe semnalează existența unui risc de securitate. A devenit repede clar că era din ce în ce mai greu să sporești siguranța aviației doar printr-o abordare reactivă, care preleva până atunci și care consta în a nu reacționa și a nu trage învățăminte decât ca urmare a accidentelor survenite.

2.3 De aceea, Uniunea Europeană nu se putea mulțumi cu rolul său de legiuitor, ci s-a văzut obligată să se preocupe și de tratamentul sistemic al riscurilor legate de siguranța aviației. Prin Directiva 2003/42/CE privind rapoartele legate de evenimentele din aviația civilă, UE a adoptat o abordare complementară, numită „proactivă”.

2.4 Sistemul rapoartelor se bazează pe o relație de încredere între raportorul acestor incidente sau deficiențe și entitatea responsabilă pentru colectarea și evaluarea datelor relevante.

2.5 Din 2007, Uniunea Europeană a instituit Fișierul european centralizat al informațiilor privind evenimentele din aviația civilă (ECR – *European Central Repository*), informații colectate de statele membre. Până în prezent au fost consemnate în acest fișier aproape 600 000 de informații privind astfel de evenimente.

2.6 Din cauza naturii sensibile a informațiilor colectate, acestea sunt confidențiale și nu pot fi utilizate decât în scopurile activităților participanților și destinatarilor. Din preocuparea de a evita temeri și reacții nefondate, informațiile pentru public trebuie transmise sub formă agregată și trebuie să se limiteze cel mai adesea la un raport anual privind nivelul general de siguranță a aviației.

2.7 În afara sistemului de rapoarte obligatorii, statele membre pot institui un sistem voluntar de raportare, pentru a inventaria și analiza punctele vulnerabile ale aviației civile care nu cad sub incidența raportărilor obligatorii.

2.8 Obligația de a notifica se aplică întregului lanț de transport aerian, în special operatorilor aerieni, operatorilor de aerodromuri certificate, întreprinderilor care prestează servicii de handling la sol etc.

2.9 Diversele categorii de personal care lucrează în aviația civilă și care observă evenimente de interes pentru prevenirea accidentelor sunt obligați să le semnaleze.

2.10 În rapoarte, toate datele personale referitoare la raportor și aspectele tehnice care ar putea duce la identificarea acestuia trebuie eliminate. Statele membre au grijă ca lucrătorilor care raportează incidente să nu sufere prejudicii din partea angajatorului, ca nicio sancțiune administrativă, disciplinară sau profesională să nu i se aplice unei persoane care a notificat un astfel de eveniment, cu excepția cazurilor de neglijență gravă sau de încălcare deliberată.

3. Conținutul noului regulament

3.1 Conform Comisiei Europene, transmiterea rapoartelor privind evenimentele din UE și utilizarea ECR sunt încă afectate de un anumit număr de lacune care îi îngreșesc utilitatea și îi subminează serios capacitatea de feedback, în vederea prevenirii accidentelor. Pentru a remedia această situație, Comisia propune următoarele măsuri:

3.1.1 Îmbunătățirea colectării informațiilor privind evenimentele

Propunerea stabilește cadrul care garantează că toate evenimentele ce pun în pericol sau ar putea pune în pericol siguranța aviației vor fi notificate. Pe lângă sistemele obligatorii de informare, propunerea impune instituirea unor sisteme voluntare.

Propunerea cuprinde și dispoziții care încurajează personalul din aviație să comunice informații fără a se teme de sancțiuni, cu excepția cazurilor de neglijență gravă.

3.1.2 Clarificarea fluxului de informații

Fiecare organizație activă în sectorul aviației va trebui să instituie, împreună cu autoritatea publică, sisteme de raportare a evenimentelor.

3.1.3 Îmbunătățirea calității și integralității datelor

Rapoartele privind evenimentele vor trebui să cuprindă un set minim de informații, prin completarea câmpurilor de date obligatorii. Evenimentele vor trebui să fie clasificate în funcție de riscul pe care îl prezintă, în conformitate cu un sistem comun european de clasificare a riscurilor. De asemenea, trebuie implementate proceduri de verificare a calității datelor.

3.1.4 Îmbunătățirea schimbului de informații

Accesul statelor membre și al AESA la Fișierul european centralizat este extins la toate datele și informațiile cuprinse în baza de date. Toate rapoartele de eveniment trebuie să fie compatibile cu software-ul european ECCAIRS.

3.1.5 O mai bună protecție împotriva utilizării necorespunzătoare a informațiilor privind siguranța

Pe lângă obligația de a garanta confidențialitatea datelor colectate, informațiile respective pot fi puse la dispoziție și utilizate exclusiv în scopul menținerii și îmbunătățirii siguranței aviației. Trebuie încheiate acorduri cu autoritățile judiciare, pentru a diminua efectul negativ pe care îl poate avea utilizarea acestor date în scopuri judiciare.

3.1.6 O mai bună protecție a raportorilor pentru a asigura disponibilitatea permanentă a informațiilor (cultura justă)

Regulile privind protecția celor care raportează evenimentele sunt întărite și este reiterată obligația de a păstra anonimatul surselor și prevede că accesul la date care conțin elementele de identificare ale sursei este limitat la anumite persoane. Este întărită regula conform căreia angajații nu trebuie să sufere prejudicii din partea angajatorilor din cauza informațiilor raportate, cu excepția cazurilor de neglijență gravă [definită ca atare la articolul 2 alineatul (4) din proiectul de regulament]. Li se cere organizațiilor din sectorul aviației civile să adopte un document în care să descrie modul de garantare a protecției angajaților. În plus, fiecare stat membru trebuie să desemneze un responsabil pentru implementarea dispozițiilor privind protecția surselor, căruia cei care raportează îi pot semnala infracțiuni la regulile relevante. Dacă este cazul, acest responsabil propune statului său membru să adopte sancțiuni față de angajatorii care au încălcat regulile în acest domeniu.

3.1.7 Introducerea unor cerințe privind analiza informațiilor și adoptarea unor măsuri subsecvente la nivel național

Propunerea transpune în legislația UE normele convenite la nivel internațional referitoare la analiza și monitorizarea evenimentelor raportate.

3.1.8 O analiză mai riguroasă la nivelul UE

Principiul conform căruia informațiile cuprinse în Fișierul european centralizat trebuie analizate de către AESA și statele membre este consolidat și se oficializează colaborarea actuală în cadrul unei rețele de analiști în domeniul siguranței aviației, condusă de AESA.

3.1.9 Îmbunătățirea transparenței față de publicul larg

Respectând confidențialitatea necesară a informațiilor, statele membre publică rapoarte anuale care conțin date agregate despre măsurile luate pentru sporirea siguranței aviației.

4. Observații generale

4.1 CESE felicită Comisia pentru măsurile de prevenire a accidentelor din domeniul aviației civile și de îmbunătățire a fluxului de informații privind evenimentele periculoase sau care, dacă nu sunt remediate, ar putea să pună în pericol pasagerii, oricare alte persoane sau aeronavele.

4.2 De asemenea, Comitetul salută simplificarea legislației, în măsura în care reunește într-un singur text o fostă directivă și două regulamente.

4.3 Dat fiind că statele membre depășesc în mod regulat termenele de transpunere a directivelor – acesta fiind și cazul Directivei 2003/42/CE privind tema de față – și că identificarea cât mai rapidă a eventualelor probleme de securitate poate însemna evitarea unor catastrofe și salvarea de vieți omenești, CESE este de acord cu Comisia în a constata că un act legislativ direct aplicabil (un regulament în acest caz) este instrumentul juridic cel mai potrivit pentru a atinge obiectivele urmărite.

4.4 CESE este de acord în general cu propunerea de regulament, însă își pune întrebări în legătură cu câteva aspecte:

4.5 De acum înainte, raportorii vor putea să-și transmită rapoartele fie propriului angajator, fie autorității publice competente, în timp ce până acum era prevăzută doar transmiterea către autoritatea publică. Dacă notificările sunt adresate direct angajatorului, acesta trebuie să le comunice autorității publice competente. Articolul 7 alineatul (3) din propunerea de regulament prevede însă că organizațiile din sector instituie proceduri de control al calității, în special pentru a garanta coerența dintre diversele date cuprinse în raportarea evenimentelor și informațiile privind aceste evenimente comunicate inițial de raportor.

De aici, CESE conchide că datele privind evenimentele comunicate inițial de raportor nu sunt neapărat aceleași cu cele retransmise către autoritatea publică și cu acest aspect nu este de acord.

Comitetul își exprimă rezerve cu privire la raportările transmise direct angajatorului. Din motive de neutralitate și pentru a evita orice ingerință ulterioară a angajatorului în prezentarea faptelor de către raportori, o copie a rapoartelor ar trebui expediată în același timp de către raportor autorității publice competente.

4.6 CESE constată că în lista incidentelor ce trebuie raportate obligatoriu (anexa 1 la regulament) nu figurează cele privind operațiunile dinaintea îmbarcării. Rezultă de aici că deficiențele constatate în timpul controlului de securitate dinaintea îmbarcării trebuie, cel mult, semnalate în cadrul sistemului de raportare voluntară. Întrucât aceste tipuri de deficiențe pot avea însă consecințe dezastruoase, CESE consideră că ar trebui să figureze printre evenimentele ce trebuie semnalate obligatoriu.

4.7 Tot astfel, raportarea incidentelor de către pasageri nu este prevăzută explicit în proiectul de regulament, care însă nu o exclude pentru că menționează că sistemele de raportare voluntară trebuie să permită colectarea informațiilor de către alte persoane decât angajații din sector, care cad sub incidența raportării obligatorii.

Pasagerii însă sunt adesea mai vigilenți cu privire la riscurile de securitate a infrastructurii și serviciilor și constată deficiențe pe care personalul din domeniu, din cauza rutinei sau a deformării profesionale, le privește în mod diferit. Ca atare, CESE propune să se prevadă proceduri pentru a-i integra pe pasageri în fluxul

de informare în legătură cu evenimentele notabile. Acest aspect este valabil și pentru tratamentul acordat persoanelor cu mobilitate redusă care, în anexa 4.3 din regulament, este abordat în mod similar cu cel al bagajelor și al încărcăturii, deși factorii de risc sunt complet diferiți.

5. Cultura justă

5.1 Pentru a putea identifica și preveni riscurile de accidente în aviația civilă, este extrem de important ca toți angajații sectorului să fie determinați să semnaleze toate evenimentele care ar putea constitui un risc pentru siguranță.

5.2 Dacă este cazul, celor îndrituiți va trebui să li se ceară să-și semnaleze propriile erori, cele la care au contribuit sau care le pot fi imputate colegilor de serviciu.

5.3 Este evident că un astfel de sistem de raportare nu va funcționa eficient decât dacă este aplicat în contextul unei *culturi juste*, care îi protejează pe angajații implicați de acțiunile introduse împotriva lor de către angajatorii lor, protejându-i împotriva oricărui prejudiciu sau a unei urmăriri în justiție din cauza erorilor involuntare, cu excepția cazurilor de neglijență gravă și deliberată, identificată clar ca atare.

5.4 Ca atare, CESE nu poate decât să salute evidențierea faptului că singurul obiectiv al raportării evenimentelor respective este prevenirea accidentelor și incidentelor, iar nu stabilirea culpei și răspunderii, și că proiectul de regulament reafirmă și completează măsurile de protecție a raportorului, deși acestea ar putea fi și mai mult consolidate.

5.5 Astfel, în avizul său referitor la Regulamentul privind investigarea și prevenirea accidentelor de aviație civilă ⁽¹⁾, CESE subliniașe deja că trebuie acționat mai mult la nivelul UE pentru a garanta că toate statele membre își modifică sistemul penal național, în vederea dezvoltării unei *culturi juste*, și insistase asupra importanței creării unei *carte europene a culturii juste*, pentru a se evita orice sancționare a erorilor involuntare.

5.6 CESE regretă că această propunere nu a fost preluată în proiectul de regulament supus examinării. Este adevărat că

propunerea de regulament prevede o cooperare între autoritățile însărcinate cu siguranța și autoritățile judiciare, sub forma unor acorduri prealabile [articolul 15 alineatul (4) prevede că: „*aceste acorduri prealabile trebuie să aibă în vedere asigurarea unui echilibru corect între necesitatea unei bune administrări a justiției, pe de o parte, și nevoia de a avea întotdeauna la dispoziție informații privind siguranța, pe de altă parte*”], ceea ce reprezintă un pas în direcția bună, dar aceste acorduri nu se referă decât la un nivel „*adecvat*” de confidențialitate a informațiilor și nu-i protejează pe raportori de urmărirea în justiție.

5.7 În ceea ce privește protecția raportorului, dispoziția care prevede că „*statele membre evită introducerea unor acțiuni în justiție pentru încălcări nepremeditate sau involuntare ale legislației de care iau cunoștință numai datorită raportării acestora*” ar trebui să se aplice și angajatorului raportorului. Articolul 16 alineatul (3) din propunerea de regulament ar trebui completat în acest sens.

5.8 În ceea ce privește dispoziția care impune fiecărei organizații din sector să adopte reguli interne prin care se descrie modul în care se garantează și se aplică principiile culturii juste, CESE propune ca aceste reguli să fie aprobate în prealabil de organismul responsabil în fiecare stat de punerea în aplicare a dispozițiilor europene referitoare la protecția surselor.

5.9 Deși regulamentul este obligatoriu în toate elementele sale și direct aplicabil în toate statele membre începând cu a douăzecea zi după publicarea sa în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, unele din aceste elemente, mai ales regulile interne care descriu modul în care principiile culturii juste sunt aplicate de organizații sau regulile aplicabile în cazul încălcării regulamentului, trebuie să fie încă stabilite sau, dacă este cazul, transpuse în dreptul național. CESE ar fi preferat ca regulamentul să prevadă o dată limită pentru punerea în aplicare a acestor elemente.

5.10 Dată fiind importanța crucială a culturii juste, care să-i protejeze eficient pe cei interesați, în interesul recunoscut al prevenirii oricărui risc de accident, CESE a însărcinat un expert extern să elaboreze un studiu pe această temă și va comunica bineînțeles concluziile acestuia părților interesate.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ JO C 21, 21.1.2011, p. 62-65.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivelor 92/58/CEE, 92/85/CEE, 94/33/CE, 98/24/CE ale Consiliului și a Directivei 2004/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului pentru a le alinia la Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor

COM(2013)102 final – 2013/0062 (COD)

(2013/C 198/13)

La 12 martie 2013, și, respectiv, la 15 martie 2013, în conformitate cu articolul 153 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Parlamentul European și Consiliul au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivelor 92/58/CEE, 92/85/CEE, 94/33/CE, 98/24/CE ale Consiliului și a Directivei 2004/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului pentru a le alinia la Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor

COM(2013) 102 final - 2013/0062 (COD).

Întrucât Comitetul s-a pronunțat deja cu privire la conținutul propunerii respective în avizul CESE 493/2008, adoptat la 12 martie 2008 (*), în cea de-a 489-a sesiune plenară din 17 și 18 aprilie 2013 (ședința din 17 aprilie 2013), a hotărât, cu 178 de voturi pentru, 3 voturi împotriva și 10 abțineri, să nu elaboreze un nou aviz în materie, ci să facă trimitere la poziția pe care a susținut-o în documentul menționat anterior.

Bruxelles, 17 aprilie 2013

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

(*) Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și amestecurilor și de modificare a Directivei 67/548/CEE și a Regulamentului (CE) nr. 1907/2006 – [COM(2007) 355 final – 2007/0121 (COD)] (JO C 204, 9.8.2008, p. 47–56).

2013/C 198/13

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivelor 92/58/CEE, 92/85/CEE, 94/33/CE, 98/24/CE ale Consiliului și a Directivei 2004/37/CE a Parlamentului European și a Consiliului pentru a le alinia la Regulamentul (CE) nr. 1272/2008 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și a amestecurilor COM(2013)102 *final* – 2013/0062 (COD) 77

EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) oferă acces direct și gratuit la dreptul Uniunii Europene. Acest site permite consultarea *Jurnalului Oficial al Uniunii Europene*, inclusiv a tratatelor, a legislației, a jurisprudenței și a actelor pregătitoare ale legislației.

Pentru mai multe informații despre Uniunea Europeană, consultați: <http://europa.eu>

Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene
2985 Luxemburg
LUXEMBURG

RO